

**VILNIAUS UNIVERSITETAS
ŠIAULIŲ AKADEMIJA**

VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO BAKALAURO STUDIJŲ PROGRAMA
Viešojo valdymo teisės specializacija

JOLANTA BRUŽIENĖ

Bakalauro baigiamasis darbas

**TARPINSTITUCINIS BENDRADARBIAVIMAS SMURTO ARTIMOJE
APLINKOJE ATVEJU**

Darbo vadovė: asist. dr. Violeta Kiurienė

Šiauliai, 2021

**Studijuojančiojo, teikiančio baigiamąjį
darbą GARANTIJA**

WARRANTY of Final Thesis

Vardas, pavardė <i>Name, Surname</i>	Jolanta Bružienė
Padalinys <i>Faculty</i>	Šiaulių akademija <i>Šiauliai Academy</i>
Studijų programa <i>Study Programme</i>	Viešojo administravimo bakalauro studijų programa <i>Bachelor of public administration study program</i>
Darbo pavadinimas <i>Thesis topic</i>	Tarpinstitucinis bendradarbiavimas smurto artimoje aplinkoje atveju <i>Inter-institutional collaboration in case of violence in a close environment</i>
Darbo tipas <i>Thesis type</i>	Baigiamasis darbas <i>Final Thesis</i>

Garantuoju, kad mano baigiamasis darbas yra parengtas sąžiningai ir savarankiškai, kitų asmenų indėlio į parengtą darbą nėra. Jokių neteisėtų mokėjimų už šį darbą niekam nesu mokėjusi.

I guarantee that my thesis is prepared in good faith and independently, there is no contribution to this work from other individuals. I have not made any illegal payments related to this work.

Šiame darbe tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių citatos yra pažymėtos literatūros nuorodose.

Quotes from other sources directly or indirectly used in this thesis, are indicated in literature references.

Aš, Jolanta Bružienė, pateikdama šį darbą, patvirtinu (pažymėti)

I, Jolanta Bružienė by submitting this paper confirm (check)

X

**Embargo laikotarpis
Embargo Period**

Prašau nustatyti šiam baigiamajam darbui toliau nurodytos trukmės embargo laikotarpį:
I am requesting an embargo of this thesis for the period indicated below:

☐ _____ mėnesių / months
(embargo laikotarpis negali viršyti 60 mėn. / *an embargo period shall not exceed 60 months*).

☒ Embargo laikotarpis nereikalingas / *no embargo requested*.

Embargo laikotarpio nustatymo priežastis / *Reason for embargo period:*

TURINYS

TURINYS	3
SANTRAUKA	4
IVADAS	7
1. TARPINSTITUCINIO BENDRADARBIAVIMO SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE ATVEJU TEORINIAI ASPEKTAI	10
1.1. Tarpinstitucinio bendradarbiavimo konceptualizacija	10
1.1.1. Bendradarbiavimo samprata	10
1.1.2. Tarpinstitucinio bendradarbiavimo apibrėžtis	12
1.1.3. Tarpinstitucinio bendradarbiavimo sėkmės veiksniai ir kliūtys	15
1.2. Smurto artimoje aplinkoje konceptualizacija	18
1.2.1. Smurto artimoje aplinkoje sąvoka	18
1.2.2. Smurto artimoje aplinkoje formos ir rūšys	19
1.2.3. Kovos su smurto artimoje aplinkoje teisinis reglamentavimas	21
1.3. Institucijų vaidmuo smurto artimoje aplinkoje atveju	23
1.3.1. Teisėsaugos institucijos vaidmuo smurto artimoje aplinkoje atveju	24
1.3.2. Socialinės paslaugas teikiančių įstaigų vaidmuo smurto artimoje aplinkoje atveju	26
1.3.3. Kompleksinė pagalba smurto artimoje aplinkoje atveju	28
1.4. Tarpinstitucinio bendradarbiavimo smurto artimoje aplinkoje atveju apibrėžtis	32
2. TARPINSTITUCINIO BENDRADARBIAVIMO SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE ATVEJU TYRIMO METODIKA IR REZULTATAI	35
2.1. Tyrimo metodikos ir organizavimo pagrindimas	35
2.2. Tyrimo duomenų sisteminimas ir analizė	38
2.2.1. Bendradarbiavimo poreikis ir bendradarbiaujančios institucijos	38
2.2.2. Bendradarbiavimo tarp institucijų smurto artimoje aplinkoje atveju formos	38
2.2.3. Bendradarbiavimo kliūtys ir jų sprendimo priemonės	39
IŠVADOS	43
REKOMENDACIJOS	45
LITERATŪROS SĄRAŠAS	46
PRIEDAI	50
1 priedas	50
KLAUSIMYNAS	50
2 priedas	52
DUOMENŲ ANALIZĖ IR INTERPRETACIJA	52

Bružienė, J. (2021). *Tarpinstitucinis bendradarbiavimas smurto artimoje aplinkoje atveju*. Bakalauro darbas. Vilniaus universitetas Šiaulių akademija, Šiauliai.

SANTRAUKA

Bakalauro baigiamajame darbe analizuojamas tarpinstitucinis bendradarbiavimas smurto artimoje aplinkoje atveju. Darbe nagrinėjamos tarpinstitucinio bendradarbiavimo organizavimo prielaidos ir galimybės smurto artimoje aplinkoje, kada suteikiama pirminė kompleksinė pagalba nukentėjusiems asmenims, kaip galima užtikrinti pagalbą dirbant su įvairiomis bendrų tikslų siekiančiomis institucijomis, įstaigomis ir organizacijomis.

Smurtas artimoje aplinkoje šiuo metu yra didelė visuomenės problema, kurią spręsti padeda tarpinstitucinis bendradarbiavimas. Nukentėjusiems nuo smurto dažniausiai yra reikalinga kompleksinė pagalba: tiek socialinė, tiek psichologinė, tiek teisinė. Atsižvelgiant į nukentėjusio poreikius, kiekviena institucija įgyvendina skirtingas savo veiklos funkcijas, todėl norint suteikti pagalbą įsijungia daugybė institucijų, kurių įgyvendinamos veiklos yra gana skirtingo pobūdžio, tačiau jas sieja vienas tikslas - užkardyti smurtą artimoje aplinkoje ir suteikti neatidėliotiną pagalbą.

Darbe yra išsamiai analizuojamos ir apibrėžiamos bendradarbiavimo ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo sampratos, aptarta smurto artimoje aplinkoje sąvoka, smurto formos ir rūšis. Nustatomos institucijos, kurios vienos iš pirmųjų reaguoja į smurto artimoje aplinkoje atvejus. Aptartos šių institucijų veiklos funkcijos, institucijų tarpusavio bendradarbiavimo procesas.

Tyrimo problema: Kaip vyksta tarpinstitucinis bendradarbiavimas tarp skirtingą veiklą vykdančių institucijų, pasitvirtinus smurto artimoje aplinkoje atvejui, siekiant užtikrinti greitą, veiksmingą ir visokeriopą pagalbą nukentėjusiems nuo smurto artimoje aplinkoje?

Tyrimo objektas: Tarpinstitucinis bendradarbiavimas smurto artimoje aplinkoje atveju.

Tyrimo tikslas: Išanalizuoti esamą tarpinstitucinio bendradarbiavimo procesą smurto artimoje aplinkoje atveju. Tikslui pasiekti iškelti šie *uždaviniai*: apibrėžti bendradarbiavimo ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo sampratą; aptarti smurto artimoje aplinkoje sampratą, formas ir rūšis; išanalizuoti institucijas, kurios pirmosios įsijungia į bendradarbiavimo procesą smurto artimoje aplinkoje atveju, jų veiklos funkcijas; nustatyti, kaip šios institucijos tarpusavyje bendradarbiauja smurto artimoje aplinkoje atveju; atskleisti tarpinstitucinio bendradarbiavimo svarbą smurtą artimoje aplinkoje atveju.

Atlikus tyrimą gautos pagrindinės išvados:

Atliktas policijos, vaikų teisių apsaugos skyriaus ir specializuotos pagalbos centro atstovų nuomonės tyrimas atskleidė, kad šios institucijos neišvengiamai bendradarbiauja esant smurto artimoje aplinkoje atvejui. Bendradarbiavimas yra numatytas Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatyme, kurio nuostatos reglamentuoja jų sąveiką, numato mechanizmą, sujungiantį apsaugą užtikrinančias teisėsaugos įstaigas su pagalbą teikiančiomis organizacijomis – regioniniais specializuotos pagalbos centrais ir vaikų teisių apsaugos skyriais. Institucijų, dalyvaujančių bendradarbiavime smurto artimoje aplinkoje atveju, pilnai pakanka, tačiau ryškėja specialistų, tokių kaip psichologų, vaikų psichiatrų trūkumas institucijose. Bendradarbiavimo formos yra įvairios, vyksta įvairiais kanalais, gaunamos informacijos bendradarbiaujant iš dalies pakanka, tačiau ji galėtų būti išsamesnė.

Raktiniai žodžiai: bendradarbiavimas, tarpinstitucinis bendradarbiavimas, smurtas, artima aplinka.

Bružienė, J. (2021). *Inter-institutional collaboration in case of violence in a close environment*. Bachelor's thesis. Vilnius University, Šiauliai Academy, Šiauliai.

SUMMARY

The bachelor's thesis analyses the inter-institutional collaboration in case of violence in a close environment. The work analyses the preconditions and possibilities of the inter-institutional collaboration organisation in a close environment, when the primary complex support is provided to the people suffering from violence in a close environment, which can be guaranteed by purposefully working with various institutions, establishments and organisations aiming at common goals.

At the moment, violence in a close environment is a big societal problem and inter-institutional collaboration is necessary for solving it. Those, who suffer from violence, usually need complex support: both social, psychological and legal. With reference to the needs of those suffering, every institution implements different functions of its activity, therefore on purpose of providing support, many institutions connect the implemented activities of which are of quite different nature, but they are bound by one objective – to block violence in a close environment and provide immediate support.

The work exhaustively analyses and defines the concepts of collaboration and inter-institutional collaboration, discusses the conception of violence in a close environment, forms and types of violence. The work defines the institutions which are one of the first to react to the cases of violence in a close environment. Activity functions of these institutions and the process of mutual collaboration of institutions are discussed.

Research problem: How is the inter-institutional collaboration performed between the institutions performing different activities when the case of violence in a close environment is confirmed, *on purpose of guaranteeing quick, effective and different support for those suffering from violence in a close environment?*

Research object: Inter-institutional collaboration in case of violence in a close environment.

Research objective: To analyse the present process of inter-institutional collaboration in case of violence in a close environment. The following *objectives* were raised: to define the conception of collaboration and inter-institutional collaboration; to discuss the conception, forms and types of violence in a close environment; to analyse the activity functions of one of the first institutions which connect into the collaboration process in case of violence in a close environment; to determine how these institutions mutually collaborate in case of violence in a close environment; to reveal the importance of inter-institutional collaboration in case of violence in a close environment.

Main conclusions were received after performing the research:

The performed opinion research of the representatives of the police, children rights' protection department and specialised support centre revealed that these institutions inevitably collaborate in case of violence in a close environment. Collaboration is provided in the Law on protection from violence in a close environment of the Republic of Lithuania, the provisions of which regulate their correlation, provide the mechanism connecting the legal institutions, guaranteeing the protection, with support-providing institutions – regional specialised support centres and children rights' protection departments. There are enough institutions, participating in collaboration in case of violence in a close environment, but the lack of specialists, such as psychologists, children psychiatrists in institutions is revealed. The forms of collaboration are various, take place in different channels, information, received during the collaboration, is sufficient, but it could be more comprehensive.

Keywords: collaboration, inter-institutional, violence, close environment.

TRUMPINIAI

Lietuvos Respublikos BK – Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas;

Lietuvos Respublikos BPK – Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas;

Lietuvos Respublikos ANSAAĮ - Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas;

SPC – Specializuoti pagalbos centras;

VTAS – Vaikų teisių apsaugos skyrius;

VVTAĮT- Valstybinė vaikų teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba;

SAA - smurtas artimoje aplinkoje;

VRM – Vidaus reikalų ministerija;

PD – Policijos departamentas.

IVADAS

Temos aktualumas.

Artimųjų smurtas yra didelė ir dažnai užslėpta socialinė problema, kuri gali būti nuolatinių psichologinių ir fizinių traumų su sunkiomis pasekmėmis priežastis, nes smurtauja asmuo, kuriuo auka turėtų pasitikėti. Ši problema ilgą laiką nebuvo sprendžiama, nes nebuvo teisinio reglamentavimo, teisinio sąvokų išaiškinimo, tokių, kaip artima aplinka, smurtas artimoje aplinkoje ir kt. Daug metų smurtas artimoje aplinkoje buvo traktuojamas kaip buitinis konfliktas, nebuvo identifikuojamas kaip neigiamas socialinis reiškinys, nesutarimai šeimose laikyti tiesiog barniais, nesusipratimais, šeimos vidaus problemomis, nebuvo teisinio pagrindo įsikišti į šį konfliktą.

2011 metais buvo priimtas Lietuvos respublikos Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas. Šis įstatymas tapo pagrindiniu teisės šaltiniu reglamentuojančiu smurtą artimoje aplinkoje, kas suteikė tiesioginę pagrindą tokį smurtą identifikuoti kaip žmogaus teisių pažeidimą. Pasak autorių Chomentausko, Dereškevičiūtės, Murauskienės (2017, p. 5), „pastaruosius dešimtmečius pagrįstai galima vadinti žmogaus teisių pripažinimo ir siekio jas užtikrinti auksiniu amžiumi“. Autorių teigimu, „visuomenė vis labiau kreipia dėmesį į žmogaus teises srityse, kurios anksčiau buvo laikomos privačiu gyvenimu“.

Smurto artimoje aplinkoje problemą padeda spręsti tarpinstitucinis bendradarbiavimas. Nukentėjusiems nuo smurto dažniausiai yra reikalinga kompleksinė pagalba: tiek socialinė, tiek psichologinė, tiek teisinė. Atsižvelgiant į nukentėjusio poreikius ir suteikiant reikalingą pagalbą kiekviena institucija įgyvendina skirtingas savo veiklos funkcijas, o įgyvendinant šias funkcijas būtinas bendradarbiavimas. Toks bendradarbiavimas vadinamas tarpinstituciniu.

Bendradarbiavimo organizacijoje prielaidas ir galimybes tyrė autoriai Raišienė (2006), Raišienė (2008), Cittolin (2011), Puškorius (2007), Kvieskienė ir Kvieska (2012), Prosevičienė (2010), Vizgirdaitė (2011), Adamik, Nowicki, (2019). Komandinis darbas grindžiamas bendradarbiavimu ir tarpusavio pagalba, asmenų arba socialinių grupių bendravimas, siekiant padėti realizuoti vienas kito poreikius. Bendradarbiavimas - tai procesas, kurio metu organizacijos keičiasi informacija, bendrai atlieka užduotis, dalijasi išteklių ir ugdo vienas kitų specifinius gebėjimus.

Tarpinstitucinio bendradarbiavimo reiškinį taip pat analizavo autoriai: Raišienė (2008), Miginis ir Ulozas (2014), Jurkonienė, Karčiauskienė (2017), Pukinaitė (2015), Michailovič, Justickaja, Vaičiūnienė, Kalpokas (2019), Leonaitė (2019), Bagdonovienė (2021), Visockas (2019), Brown (2014), Vangen, Potter ir Jarvis (2017), Khamis, Kamel, Salichs (2006).

Autoriai pateikė įžvalgas, kad šiandieniniame, moderniaame pasaulyje institucijos, įstaigos ar organizacijos susiduria su kompleksiniais iššūkiais, kurių sprendimui nepakanka siauro sektoriaus požiūrio, todėl sprendamos iškilusias problemas ir siekdamas optimaliausio, efektyviausio rezultato privalo bendradarbiauti ir sąveikauti viena su kita. Tarpinstitucinis bendradarbiavimas yra ne kas kita, kaip skirtingų institucijų bendradarbiavimo procesas, sąveika, sinergija, kurio metu tų institucijų specialistai susitelkia bendrai veiklai siekti bendrų rezultatų.

Įdomų pastebėjimą yra atskleidusi mokslininkė Raišienė (2008). Ji teigia, kad organizacijų ryšiams nusakyti yra vartojami įvairūs sinonimai, tokie kaip: tarporganizacinis bendradarbiavimas, tarpinstitucinis bendradarbiavimas, tarpsektorinis bendradarbiavimas, tarpžinybinis bendradarbiavimas, autorės įžvalga, kad tai yra ne kas kita, kaip bendra veikla tarp dviejų ar

daugiau organizacijų siekiant bendrai užsibrėžtų tikslų. O turinio prasme šie terminai neprieštarauja vieni kitiems, todėl mokslinėje literatūroje yra vartojami kaip sinonimai.

Pažymėtina, kad nuosekli ir koordinuota tarpinstitucinė pagalba yra viena esminių smurto užkardymo ir efektyvios prevencijos įgyvendinimo prielaidų. Tarpinstitucinis bendradarbiavimas turėtų vystytis taikant integruotą požiūrį į smurtą artimoje aplinkoje, kuriuo siekiama bendro suinteresuotų institucijų tikslo – koordinuoto atsako užtikrinant efektyvų reagavimą užkardant smurtą artimoje aplinkoje, užtikrinant apsaugą ir pagalbą smurto aukoms. Tikslas gali būti įgyvendinamas tik suvienijus pajėgumus bei suvokiant tarpusavio funkcijų ypatumus. (Michailovič, Justickaja, Vaičiūnienė, Kalpokas ir Visockas, 2019, p. 4).

Šiame darbe nagrinėjamos tarpinstitucinio bendradarbiavimo organizavimo prielaidos ir galimybės smurto artimoje aplinkoje, suteikiant pirminę kompleksinę pagalbą nukentėjusiems nuo smurto artimoje aplinkoje asmenims, kurią galima užtikrinti kryptingai dirbant su įvairiomis bendrų tikslų siekiančiomis institucijomis, įstaigomis ir organizacijomis.

Kadangi darbo tema yra labai plati, bendradarbiaujančių institucijų smurto artimoje aplinkoje taip pat daug, todėl šiame bakalauro baigiamajame darbe yra nagrinėjamos ir analizuojamos tik tos institucijos, kurios pirmos reaguoja ir įsijungia į tarpinstitucinį bendradarbiavimą smurto artimoje aplinkoje. Siekiama identifikuoti pagrindines suinteresuotas institucijas, nustatyti jų tarpusavio ryšius, tarpinstitucinio bendradarbiavimo praktikas, suinteresuotų institucijų bendradarbiavimo modelį, bendradarbiavimo formą.

Tyrimo problema. Pasitvirtinus smurto artimoje aplinkoje atvejui, siekiant suteikti pagalbą ir užtikrinti saugią aplinką nukentėjusiems nuo smurto artimoje aplinkoje, į pagalbą suteikimo procesą įsijungia daugybė institucijų, kurių įgyvendinamos veiklos yra gana skirtingo pobūdžio, tačiau jas sieja vienas tikslas - užkardyti smurtą artimoje aplinkoje ir suteikti neatidėliotiną pagalbą nukentėjusiems nuo smurto. Darbo problemą galima formuluoti klausimu: *Kaip vyksta tarpinstitucinis bendradarbiavimas tarp skirtingą veiklą vykdančių institucijų, pasitvirtinus smurto artimoje aplinkoje atvejui, siekiant užtikrinti greitą, veiksmingą ir visokeriopą pagalbą nukentėjusiems nuo smurto artimoje aplinkoje?*

Tyrimo objektas. Tarpinstitucinis bendradarbiavimas smurto artimoje aplinkoje atveju.

Tyrimo tikslas. Išanalizuoti esamą tarpinstitucinio bendradarbiavimo procesą smurto artimoje aplinkoje atveju.

Tyrimo uždaviniai:

1. Apibrėžti bendradarbiavimo ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo sampratą.
2. Aptarti smurto artimoje aplinkoje sampratą, jo formas ir rūšis.
3. Nustatyti institucijas, kurios pirmosios įsijungia į bendradarbiavimo procesą smurto artimoje aplinkoje atveju, bei išanalizuoti jų veiklos funkcijas.
4. Aptarti, kaip šios institucijos tarpusavyje bendradarbiauja smurto artimoje aplinkoje atveju.
5. Atskleisti tarpinstitucinio bendradarbiavimo svarbą smurto artimoje aplinkoje atveju.

Tyrimo rezultatų praktinis reikšmingumas: kadangi darbo autorės profesinė veikla yra susijusi su viena iš baigiamajame darbe nagrinėjamų institucijų, tai bakalauro baigiamajam darbui rašymo metu rinkta informacija autorei leido tobulinti kompetencijas, reikalingas profesinėje veikloje. Teorinės ir praktinės problemos analizės metu gauti rezultatai bus panaudoti praktiškai kasdieninėje profesinėje veikloje.

Tyrimo metodai.

- ✓ Darbe taikomi teoriniai ir empiriniai tyrimo metodai.
- ✓ Tikslui pasiekti darbe naudojama mokslinės literatūros analizė, kuri padėjo apibrėžti reikalingas sampratas, susisteminti įvairias mokslines nuostatas analizuojamais klausimais.
- ✓ Tiriamojoje dalyje atliekamas kokybinis tyrimas naudojant duomenų rinkimo metodą - apklausa raštu teikiant atviro tipo klausimus skirtingų institucijų specialistams, kuris padės atskleisti tarpinstitucinį bendradarbiavimą bei jo svarbą.
- ✓ Apibendrinimas.
- ✓ Sistemimas.
- ✓ Duomenų interpretacija.

Darbo struktūra.

Darbą sudaro dvi dalys - teorinė ir tyrimo, taip pat įvadas, santraukos lietuvių ir anglų kalbomis, išvados, naudotų šaltinių sąrašas. Bakalauro darbe yra 13 lentelių ir 5 paveikslų.

Pirmoje dalyje „Mokslinės literatūros analizė“ siekiama apibrėžti bendradarbiavimo sąvoką, nustatyti tarpinstitucinio bendradarbiavimo apibrėžtį, darbe analizuojama smurto artimoje aplinkoje samprata, smurto formos ir rūšys. Išsiaiškinama ir apibendrinama, kokios institucijos dalyvauja bendradarbiavimo procese smurto artimoje aplinkoje atveju. Šią bakalauro darbo dalį sudaro 4 skyriai.

Antroje darbo dalyje „Tarpinstitucinio bendradarbiavimo smurto artimoje aplinkoje atveju tyrimo metodika ir rezultatai“ pristatomas tyrimo dizainas, atlikto tyrimo eiga ir tyrimo rezultatų apibendrinimas. Tyrimo rezultatai gauti atlikus kokybinį tyrimą su policijos, vaiko teisių ir įvaikinimo tarnybos bei specializuotos pagalbos centro specialistais.

1. TARPINSTITUCINIO BENDRADARBIAVIMO SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE ATVEJU TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Tarpinstitucinio bendradarbiavimo konceptualizacija

1.1.1. Bendradarbiavimo samprata

Siekiant apibrėžti kuo tikslesnę bendradarbiavimo sampratą, būtinai išsiaiškint, kaip skirtingi autoriai aiškina bendradarbiavimą.

Remiantis Visuotine Lietuvos enciklopedija, „bendradarbiavimas aiškinamas, kaip asmenų arba socialinių grupių bendravimas, siekiant padėti realizuoti vienas kito poreikius. Taigi, bendradarbiavimas apima vienus ar kitus veiksmus, išorinius pokyčius, kuriuos lemia šie veiksmai, šių pokyčių poveikį kitiems individams arba jų grupėms bei jų atsakomąją reakciją“. Bendradarbiaudami individai arba socialinės grupės veikia vieni kitus, prisitaiko prie kito veiksmų, situacijos, supranta šių veiksmų prasmę, pasiekia atitinkamo solidarumo bei sutarimo.

Pasak Bagdanovienės (2021, p. 14), „Lietuvos socialinės politikos strateginiuose dokumentuose ir mokslinėje literatūroje sutinkamos tokios sąvokos, kaip „tarpinstitucinis bendradarbiavimas“, „tarpžinybinis bendradarbiavimas“, „tarpdisciplininis bendradarbiavimas“ bei „tarpinstitucinė partnerystė“. Anot Bagdanovienės (2021, p. 14), visos aukščiau išvardintos sąvokos naudojamos kaip „sinonimai, kuriais norima apibūdinti bendrą veiklą ir pastangas siekiant užsibrėžtų tikslų“.

O antai Raišienė (2006, p. 115) teigia, kad „bendradarbiavimas idealiuoju atveju yra procesas, kurio metu organizacijos keičiasi informacija, bendrai atlieka užduotis, dalijasi ištekliais ir ugdo vienos kitų specifinius gebėjimus tam, jog gautų abipusę naudą ir pasiektų bendrus tikslus, pasidalydamos riziką, atsakomybę ir atlygį“. Autorė nurodo, kad bendradarbiavimo esmę sudaro: a) vidinių ir išorinių konsultacijų bei derybų tęstinumas; b) pasidalyta sprendimų priėmimo galia; c) išimtinai „aš laimiu, tu laimi“ sprendimų paieška. Be to, ši autorė moksliniame straipsnyje analizuoja tarporganizacinės sąveikos turinį, bendradarbiavimą identifikuoja kaip priešingybę konkuravimui.

Panašiai aiškindamas bendradarbiavimo sąvoką, kai bendradarbiavimas identifikuojamas kaip priešingybė konkuravimui, Cittolin (2011, p. 29) teigia, kad „bendradarbiavimas yra bet kokia darbo kartu forma, priešingai nei konkurencija, tai sąveikos forma, kurioje individai siekia kolektyvo ir bendro tikslo, o nauda paskirstoma subalansuotai visoje sistemoje“.

Įdomu tai, kad autoriai Adamik, Nowicki, (2019, p. 2), priešingai nei autoriai Raišienė, Cittolin bendradarbiavimą apibūdina kaip procesą, į kurį įtraukiamos šalys iš išorės. Tai sąveika, kurios metu kuriamas produktas, paslaugos, naudojant savo patirtį. Pasak autorių Adamik, Nowicki, tai keitimasis idėjomis, diskusijomis, kuriomis siekiama įgyti bei išlaikyti konkurencinį pranašumą.

O autorė Leonaitė (2019), analizuodama bendradarbiavimo sampratą priėjo išvadą, kuri atitinka tiek autorės Raišienės, tiek autoriaus Cittolin nuomonę, kad bendradarbiavimas yra ne kas kita, kaip bendra veikla susivienijus, siekiant bendro tikslo, sąveikaujant visumoje kaip organizacijai su kita organizacija, tiek veikiant pavieniai, kai bendradarbiavimo procesas vyksta tarp organizacijos individų. Taigi Leonaitė teigia (2019, p. 34), kad „bendradarbiavimas yra neatsiejamas nuo žmoniškųjų išteklių vystymosi, kadangi jis skatina nuolatinį tobulinimąsi, mokymąsi, reikalauja žinių, gebėjimų, <...> bendradarbiavimas suprantamas kaip tarpusavio ryšiai, kurie skatina veikti kartu, teikti vienas kitam pagalbą, priimti sprendimus“.

Kvieskienė ir Kvieska (2012), remdamiesi kitų autorių nuomone (Ališauskienės, 2005, Kvieskienės, 2010), pateikė savo įžvalgas, kad bendradarbiavimas yra darbas, sujungus intelektines ir organizacines pastangas, susitarus dėl bendro tikslo, strategijos, metodų bei suteikiant pagalbą vienas kitam, atradus bendrą problemos sprendimo būdą.

O tuo tarpu Proscevičienė (2010, p. 50) bendradarbiavimą apibrėžia, kaip „kolektyvinį veiksmą, kuriam būdingas ryšių tarp sąveikaujančių subjektų abipusiškumas ir naudingumas, atsirandantis dėl tarp subjektų vykstančios sinergijos“. Taip pat autorė teigia, kad bendradarbiavimas yra sudėtingas procesas, galintis vykti tarp subjektų tam tikru lygmeniu, veikiamas įvairių veiksnių.

Įdomu tai, kad yra mokslininkų, kurie atskleisdami bendradarbiavimo esmę pastebi, jog svarbu plačiau išsiaiškinti ne tik, kaip bendradarbiavimą supranta lietuvių ir kitų šalių mokslininkai, o taip pat, kaip bendradarbiavimo terminas yra verčiamas iš anglų kalbos.

Antai Vizgirdaitė (2011), siekdama išanalizuoti ir atskleisti bendradarbiavimo sąvokos esmę, būdingą lietuvių ir anglų kontekste, apibendrindama vienodą koncepciją atliko įdomų ir išsamų tyrimą, analizuodama, kaip bendradarbiavimo terminas vartojamas anglų kalboje. Ji pateikė keletą bendradarbiavimo apibrėžimų, vartojamų skirtingose šalyse, remiantis tos šalies terminų naudojimo žodynu. Bendradarbiavimo terminas anglų kalboje verčiamas *collaboration* ir *cooperation*. Taigi Vizgirdaitė (2011) pastebėjo, jog terminas turi dvi reikšmes: viena reiškia darbą kartu, o kita siejasi su ekonomikos istorine dalimi, kur kalbama apie kooperatyvų visuomenę. Dėl šios priežasties *cooperation* terminas įgauna kitokią reikšmę. Vėlyvuojų Sovietų okupacijos laikotarpiu šis terminas siejosi su kooperatyvais, dėl to laisvos Lietuvos kontekste išliko neigiama jo reikšmė“.

Anot autorės Vizgirdaitės (2011, p. 73), iš to matome, kad „nepriklausomai nuo žodynuose pateikiamų reikšmių, supratimas gali būti kitoks ir suvokimas skirtinguose kontekstuose gali nesutapti“, todėl, pasak Vizgirdaitės, „kyla klausimas, ar taiklu versti bendradarbiavimo terminą *cooperation*, kai pastarojoje sąvokoje įžvelgiami konkretūs istoriniai pėdsakai“, (žr. 1.1.1 lentelė.).

1.1.1 lentelė

Termino „bendradarbiavimas“ vertimas iš anglų kalbos į lietuvių ir aiškinimas

Terminas (Term)	Anglų kalbos apibrėžimas (English definition)	Amerikos apibrėžimai ir sinonimai (American definition and synonyms)	Britų apibrėžimai ir sinonimai (British english definition and synonyms)
Bendradarbiavimas (Collaboration)	Darbo su kuo nors ką nors pagaminti.	Bendradarbiavimas, partnerystė, komandinis darbas, aljansas, asociacija, sinergija.	Kai du ar daugiau žmonių dirba kartu, kuriant arba siekiant to paties tikslo.
Bendradarbiauti (to collaborate)	Darbas partnerystėje. Dirbti kartu (pvz. su kažkuo kitu meno srityje) dėl kūrinio (drauge dirbti); Dirbti kartu (pvz. su kuo nors) išduoti paslaptis, kartu su priešo pajėgomis užimti (kitą šalį) Padėti slapta priešiui ar priešininkui.	Dirbti kartu arba su kažkuo kitu ypatingam tikslui. Dirbti kartu padedant priešiui.	Dirbti su kuo nors kitu specialiam tikslui.

Šaltinis: „Meaning of Collaboration: from Different Social Contexts to Common Understanding“, Vizgirdaitė (2011, p. 72).

Kaip matome iš lentelėje pateiktos informacijos, bendradarbiavimo terminas aiškinamas žiūrint iš kelių perspektyvų: lietuvių ir anglų konteksto, Amerikos ir britų anglų kalbos. Pirminiai apibrėžimai atitinka lietuvių kalboje vartojamo bendradarbiavimo terminą, tai yra, terminas aiškinamas, kaip darbas kartu su kuo nors, siekiant tam tikrų tikslų, partneryste, komandiniu darbu ir pan. Pagrindinis skirtumas pastebimas termino bendradarbiauti vertime, pavyzdžiui, tai gali reikšti pagalbą, kuri slapta teikiama oponentui, priešui. Šios informacijos nėra tarp lietuvių apibrėžimų ir tai reiškia, kad vartojamas kitoks terminas.

Pasak Vizgirdaitės (2011), tikslesnis terminas, atspindintis šią reikšmę lietuvių kalboje, yra kolaboravimas (*collaborationism*) - bendradarbiavimas su okupacine arba su visuomenės daugumos nepalaikoma valdžia. Tai nusikaltimas, įvykdytas tarnaujant okupacinei valdžiai (gyventojų žudymas ir persekiojimas, ekonominis šalies išnaudojimas), taip pat dalyvavimas marionetinėje vyriausybėje ar kitose okupantų suformuotose valdžios struktūrose. Taigi Vizgirdaitė (2011, p. 80) pabrėžia, kad „bendradarbiavimo terminas turėtų būti labai atsargiai verčiamas į anglų kalbą *collaboration* ir *cooperation*, taip pat atsargiai verčiamas iš anglų kalbos į lietuvių“.

Apibendrinant pateiktą įvairių mokslininkų įžvalgas, galime daryti išvadą, kad bendradarbiavimas tai:

- ✓ asmenų arba socialinių grupių bendravimas, siekiant padėti realizuoti vienas kito poreikius;
- ✓ atitinkamo solidarumo bei sutarimo siekimas;
- ✓ bendra veikla ir pastangos, siekiant užsibrėžtų tikslų;
- ✓ procesas, kurio metu organizacijos keičiasi informacija, bendrai atlieka užduotis, dalijasi ištekliais ir ugdo vienos kitų specifinius gebėjimus;
- ✓ tikslų siekimas pasidalijant rizika, atsakomybe ir atlygiu;
- ✓ priešingybė konkuravimui, biurokratiniais bei hierarchiniams pavaldumo santykiams;
- ✓ darbas, sujungiantis intelektines ir organizacines pastangas, strategijas bei metodus, taip pat pagalba vienas kitam ir bendrų problemų sprendimas;
- ✓ kolektyvinis veiksmas, kuriam būdingas ryšių tarp sąveikaujančių subjektų abipusiškumas ir naudingumas.

1.1.2. Tarpinstitucinio bendradarbiavimo apibrėžtis

Ankstesniame skyriuje aptarėme ir išgryninome, kaip skirtingi autoriai pateikia bendradarbiavimo sąvoką ir reikšmę, o šiame skyriuje apibrėšime tarpinstitucinio bendradarbiavimo sąvoką.

Pabrėžtina tai, kad toliau darbe vietoje tarpinstitucinio bendradarbiavimo gali būti naudojami sinonimai, apibūdinantys tarpinstitucinio bendradarbiavimo reikšmę. Antai Raišienė (2008, p. 51) pastebi, kad „analizuojant užsienio literatūrą organizacijų sąveikos tematika, išryškėjo tarporganizacinių ryšių gausa. Organizacijų ryšiams, sąveikai, bendradarbiavimui ir panašiai, nusakyti jų pobūdžiui vartojamos skirtingos sąvokos bei jų junginiai“. Autorė, remdamasi užsienio mokslininkų (Mandel, 2001; Agranoff, McGuire, 2003; Gray, 2002; O'Toole, 1995; Agranoff, McGuire, 2001; Axelsson, 2006; Linden, 2002) įžvalgomis, atskleidė, kad organizacijų ryšiams nusakyti yra vartojami įvairūs sinonimai, pavyzdžiui: *tarporganizacinis*; *tarpinstitucinis*; *tarpsektorinis*; *tarpžinybinis bendradarbiavimas*.

Kitaip tariant, tarporganizacinis, tarpinstitucinis, tarpsektorinis, tarpžinybinis bendradarbiavimas yra ne kas kita, kaip bendra veikla tarp dviejų ar daugiau organizacijų (pvz. valstybinių žinybų, institucijų, sektorių ir pan.), siekiant bendrai užsibrėžtų tikslų.

Remiantis Valstybine Lietuvos enciklopedija, „žinyba - kurios nors valstybės valdymo srities institucijų ir įstaigų sistema“, <...> „institucija - valstybinė ir visuomeninė įstaiga, sektorius, enciklopedijoje aiškinamas kaip sektorius, šalies ūkio dalis, turintis tam tikrų bendrų požymių, ekonominių ar socialinių bruožų, kurie leidžia mokslinių tyrimų ar praktinės ekonominės politikos tikslais atskirti ją nuo kitų šalies ūkio dalių, <...> „organizacija - žmonių kolektyvas, susibūręs ar suformuotas kokiems nors bendriems tikslams, bendrai veiklai ar darbui, <...> „organizacija (įmonė, įstaiga, institucija, susivienijimas, asociacija, bendrija, politinė partija, religinė bendruomenė ir kita) turi materialinius, finansinius, informacinius, žmogiškuosius ir kitus išteklius, vidinę struktūrą, pagrįstą darbo pasidalijimu“.

Galime daryti išvadą, kad terminai „žinyba“, „institucija“, „organizacija“, „sektorius“ mini veiklą, kurioje dalyvauja žmonių grupė, kuri bendromis pastangomis siekia užsibrėžtų tikslų, veikianti darbo pasidalijimo principu. Apibendrinant galime daryti išvadą, kad turinio prasme šie terminai neprieštarauja vieni kitiems, todėl mokslinėje literatūroje yra vartojami kaip sinonimai.

Taigi grįžtant prie tarpinstitucinio bendradarbiavimo, kaip teigia autoriai Miginis, Ulozas (2014), galime aiškinti, kaip „skirtingų specializacijų atstovų iš daugiau nei vienos žinybos bendradarbiavimas, apimantis skirtingus socialinius sektorius, kai koordinuojant tarpusavyje veiklas siekiama bendrų tikslų įgyvendinimo“. Iš to matome, kad tarpinstitucinio bendradarbiavimo pranašumas yra tas, kad bendradarbiavimas yra formalizuotas bendras darbo susitarimas tarp organizacijų, kurios išlieka teisiškai savarankiškos ir tuo pačiu vykdo nuolatinius, koordinuotus kolektyvinius veiksmus, kad būtų pasiekti bendri rezultatai (Vangen, Potter ir Jarvis (2017, p. 3).

O pasak Raišienės (2008, p. 51), „bendradarbiavimas tarp organizacijų vis stipriau vienija socialinius veikėjus pačiais įvairiausiais lygmenimis. Kaip veiklos organizavimo struktūrinė paradigma jis jungia ne tik viešąjį, privatųjį ir nevyriausybinių sektorius, bet ir skirtingas paties viešojo administravimo sritis, pavyzdžiui, savivaldos, švietimo, sveikatos apsaugos, urbanistikos, aplinkosaugos, socialinių paslaugų ir panašiai“. Be to, Raišienė (2008, p. 51) pabrėžia, kad sąveikaujančioms institucijoms „labai svarbu kalbėti viena kalba“.

Jurkonienė, Karčiauskienė (2017) esamos tarpinstitucinio bendradarbiavimo situacijos Lietuvoje analizės apžvalgoje „Kurk Lietuvai“ teigia, kad šiandieniniame globaliame pasaulyje valstybės susiduria su vis naujais, kompleksiniais iššūkiais, kurių sprendimui nepakanka siauro sektoriaus požiūrio. Kitaip tariant, institucijos ir organizacijos, siekdamos savo tikslų, susidurdamos su kompleksiniais iššūkiais, sprendamos iškilusias problemas, optimaliausią, efektyviausią rezultatą pasieks tik bendradarbiaudamos ir sąveikaudamos viena su kita.

Pastebėtina tai, kad tarpinstitucinio bendradarbiavimo svarbą akcentuoja daug užsienio bei Lietuvos analitikų, be to, bendradarbiavimo svarba yra aiškinama ir Lietuvos Respublikos teisės aktuose, kaip antai Lietuvos Respublikos Seimo nutarime dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija“ Lietuva 2030“ (2012).

1 priedo „Esamos situacijos apžvalga“ *sumani ekonomika* 14 p. nurodoma, kad yra būtinybė kurti strategiškai pajėgią valdžią, kurios valdymo kultūra būtų paremta bendradarbiavimo ir bendro sutarimo principais, tai yra valdžios institucijų bendradarbiavimas siekiant bendrų tikslų.

Taip pat bendradarbiavimo svarba ir apibrėžtis yra nurodyta kiekvienos įstaigos, organizacijos ar institucijos strateginiuose dokumentuose ir metų veiklos planuose (žr. 1.1.2.1 lentelė).

Tarpinstitucinio bendradarbiavimo apibrėžtis

Institucija	Dokumento pavadinimas	Bendradarbiavimo apibrėžtis
Lietuvos Respublikos Generalinė Prokuratūra	2021-2023 metų strateginis veiklos planas	Veiksmingai vykdyti tarptautinį bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose. <...> bus siekiama užtikrinti saugų keitimąsi informacija. <...> numatyta stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą. Išvengti veiksmų dubliavimosi ir užtikrinti tyrimo efektyvumą. <...> organizuoti bendrus, prokurorų ir ikiteisminio tyrimo pareigūnų kvalifikacijos kėlimo renginius siekiant tobulinti prokurorų kompetencijas, bendradarbiavimą su kitomis institucijomis.
Valstybinė vaikų teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba	2021 metų veiklos plano projektas	Stiprinti Tarnybos ir valstybės, savivaldybių institucijų, įstaigų, nevyriausybių organizacijų bendradarbiavimą vaiko teisių apsaugos įgyvendinimo srityje.
Lietuvos Respublikos Probacijos tarnyba	2021 metų veiklos planas	Stiprinti bendradarbiavimą su įvairiuose Lietuvos regionuose veikiančiais rehabilitacijos centrais, teikiančiais gydymo paslaugas <...>. Bendradarbiaujant su Nacionaline teismų administracija, suorganizuotos apskritojo stalo diskusijos su teisėjais ir prokurorais <...>.
Lietuvos Respublikos Seimas	Lietuvos Respublikos Vietos Savivaldos įstatymas Nr. I-533, 1994 m. liepos 7 d.	<...> dalyvavimas, bendradarbiavimas užtikrinant viešąją tvarką, kuriant ir įgyvendinant nusikaltimų prevencijos priemones.

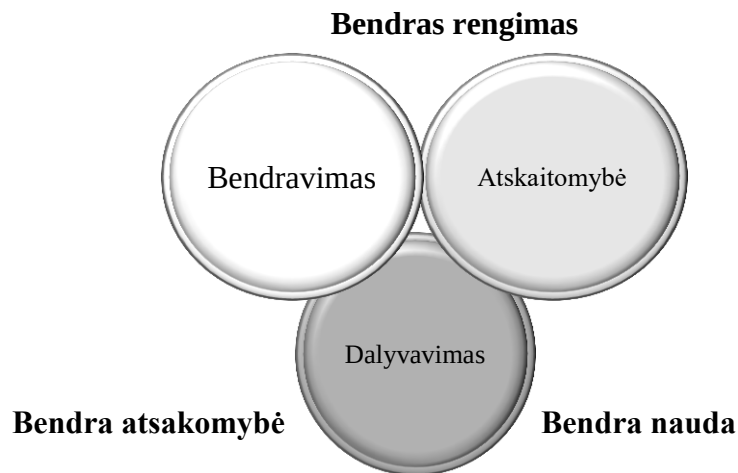
Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis įvairiais teisės aktais. Prieiga internetu (žr. 2021-10-12).

Lentelėje pateikta tik keletas skirtingų institucijų veiklos planavimo dokumentuose ir teisės aktuose numatytų bendradarbiavimo gairių. Peržvelgus lentelėje pateiktus dokumentus, darytina išvada, kad nėra nei vienos institucijos, organizacijos ar įstaigos, kuri savo veiklos planuose nebūtų numachičiusi vienokio ar kitokio bendradarbiavimo. Bendradarbiavimo tarp institucijų, įstaigų ar organizacijų būtinumas yra akivaizdus.

Įdomią ir išsamią tarpinstitucinio bendradarbiavimo sąvoką yra suformulavę mokslininkai Khamis, Kamel, Salichs (2006, p. 171), kurie teigia, kad „bendradarbiavimas yra reiškinys, atsirandantis, kai užduoties negali atlikti vienas asmuo, o reikia jų visumos. Todėl asmenys turi derinti savo pastangas, kad sėkmingai išspręstų problemą, kuri gerokai viršija jų individualias galimybes“. Autoriai bendradarbiavimo pavyzdį yra pateikę vaizdingu ir lengvai suprantamu šiuo situacijos paaiškinimu: „Skrudėlės turi bendradarbiauti, kad būtų pašalintas ilgas medinis pagaliukas, trukdantis patekti į jų lizdą. Esant tokiai situacijai, skrudėlės deda pastangas, kad ištrauktų lazda nuo skylės. Vienos skrudėlės pakelia lazda, o kitos įkiša galvą į įėjimą, kad lazda negalėtų įkristi į vidų. Galų gale, bendromis pastangomis grupė nuima lazda“ (Khamis ir kt., 2006, p. 171). Anot autorių, bendradarbiavimo procesas yra mechanizmas, kuris peržengia individų ribas.

Antai Pukinaitė (2015, p. 18) teigia, kad „tarpsektorinis ir tarpinstitucinis bendradarbiavimas gali būti vykdomas per įvairias partnerystės platformas, bendrus sukaupus biudžetus, bendrų politikos priemonių ir intervencijų vertinimą“. Pasak autorės, „svarbus aspektas bendradarbiavime tai, kad lengviausia yra kooperuotis ir bendradarbiauti su tradiciniais socialiniais sektoriais, kurių veikla yra susijusi vienokiais ar kitokiais aspektais, tačiau sveikintina, kai į bendradarbiavimą įtraukiami sektoriai, su kuriais yra mažiau bendrų sąsajų, todėl toks bendradarbiavimas skatina tobulėti, gilintis į kitos skirtingos srities institucijos veiklą, ieškoti naujų šiuolaikiškų sprendimų“. Ši autorė taip pat pastebi, kad tais atvejais, kai į bendradarbiavimą yra įtraukiami skirtingi sektoriai, „galima derinti

„kietąsias“ ir „minkštąsias“ priemones. Anot jos, „kietųjų“ ir „minkštųjų“ priemonių derinimas pasireiškia per įstatymų, memorandumų ar sutarčių laikymąsi, konsultavimą, reguliavimą, atlygį ir paskatas už palankius veiksmus, bendrus tikslinius rodiklius ir nuolatinę bei skaidrią stebėseną“ (žr. 1.1.2.1 paveikslą).

1.1.2.1 pav. Tarpsektorinio ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo dedamosios

Šaltinis: sudaryta remiantis Brown, C. (2014).

Kaip matome iš pateikto paveikslo, kad tarpinstitucinis bendravimas susideda iš bendros atsakomybės, bendro dalyvavimo ir bendros naudos matymo, vadovaujantis bendravimo, dalyvavimo ir atskaitomybės principais.

Apžvelgus tarpinstitucinio bendradarbiavimo apibrėžtį, galime teigti, kad tarpinstitucinis bendradarbiavimas tarp organizacijų stiprina ir vienija ne tik viešąjį, privatųjį ir nevyriausybinių sektorių, bet ir skirtingas paties viešojo administravimo sritis. Šiandieniniame moderniaame, iššūkių pilname pasaulyje institucijos, įstaigos ar organizacijos susiduria su kompleksiniais iššūkiais, kurių sprendimui nepakanka siauro sektorinio požiūrio, todėl sprendamos iškilusias problemas ir siekdamas optimaliausio rezultato privalo bendradarbiauti ir sąveikauti viena su kita. Bendradarbiavimas turi būti grįstas savitarpio supratimu ir pagarba, abipuse nauda, atskaitomybe, rizikos ir atsakomybės pasidalijimu.

Apibendrinus tarpinstitucinio bendradarbiavimo apibrėžtį, galime sukonkretinti tarpinstitucinio bendradarbiavimo sąvoką. Vien iš žodžio junginio „tarpinstitucinis bendradarbiavimas“ galime argumentuotai teigti, kad *tarpinstitucinis bendradarbiavimas* yra ne kas kita, kaip skirtingų institucijų bendradarbiavimo procesas, kai tos institucijos, siekdamos savo tikslų, susidurdamos su kompleksiniais iššūkiais, sprendamos iškilusias problemas, optimaliausią, efektyviausią rezultatą pasieks tik bendradarbiaudamos ir sąveikaudamos viena su kita. Tai sinergijos procesas, kai institucijų specialistai susitelkia bendrai veiklai, siekia bendrų rezultatų.

1.1.3. Tarpinstitucinio bendradarbiavimo sėkmės veiksniai ir kliūtys

Bersėnaitė (2016, p. 60), nagrinėdama tarporganizacinius santykius ir remdamasi užsienio autorių nuomone (Feldman, Rafaeli, 2002; Vilnai-Yavetzp, Rafaeli, 2003) teigia, kad sėkmingai tarporganizacinei sąveikai vystyti reikia „laikytis nustatytų taisyklių, bet kartu suteikti tiek laisvės jos dalyviams, kad jie galėtų lanksčiai ir adaptyviai pasiekti bendradarbiavimo lygį“.

O kaip nurodo Miginis, Ulozas (2014, p. 30), sėkmingai įgyvendinti tarpžinybinį bendradarbiavimą yra sudėtinga, pasak autorių, „tai liudija įvairių valstybių patirtis: skirtingoms institucijoms sudėtinga sukurti stiprų bendros nuosavybės (savininkiško, angl. k. – *ownership*) jausmą strategijai, kai kiekviena nori tapti koordinuojančia partnere bei pasižymi skirtingomis darbo kultūromis ir konkurencija. Autoriai teigia, kad „sudėtinga atitikti visų individų bei organizacijų poreikius ir prioritetus, nes laikas, finansiniai ir žmogiškieji valstybės, savivaldybių resursai yra riboti“. Pasak Miginio, Ulozo (2014, p. 31), „siekiant optimizuoti resursų naudojimą ir procesų valdymą, pasitelkiamas tarpžinybinio bendradarbiavimo principas, kuris yra puiki priemonė šioms iššūkiams spręsti“. Anot autorių ši forma padeda:

- ✓ matyti platesnį probleminį lauką;
- ✓ išvengti finansavimo dubliavimosi;
- ✓ konkuruojančių ar prieštaraujančių programų ir veiklų.

Miginis, Ulozas (2014, p. 38, 42), nagrinėdami bendradarbiavimo veiksnius, bendradarbiavimo proceso valdymą ir principus, išskiria šias bendradarbiavimo sėkmes ir kliūtis (žr. 1.1.3.1 lentelė).

1.1.3.1 lentelė

Tarpinstitucinio bendradarbiavimo sėkmės veiksniai ir kliūtys

Tarpinstitucinis bendradarbiavimas		
Sėkmės	Kliūtys	Prielaidos
Bendros vizijos turėjimas – visos pusės įvardina savo prioritetus, lūkesčius dėl partnerystės bei poreikius;	teisinio tarpžinybinio bendradarbiavimo reglamentavimo stoka;	Bendradarbiavimo procesas teisiškai reglamentuotas, tačiau trūksta teisinio reglamentavimo bendradarbiaujančių institucijų atsakomybės, koordinavimo, finansavimo ir pan. klausimais;
sukuriami ir naudojami nauji komunikacijos kanalai – partneriams veikiant kartu ieškoma efektyviausio bendravimo būdo. Tenka ieškoti naujų komunikacijos kanalų, pasitelkiamos naujos technologijos;	nesuvokiama partnerystės / bendradarbiavimo svarba ir įgyvendinimo principai;	Kai organizacijoje vyrauja pasyvus požiūris į bendradarbiavimą, kurį sąlygoja individualūs lūkesčiai, įsipareigojimai;
svarbu atsižvelgti į skirtingas įstaigų bendravimo kultūras;	neįteisintus bendradarbiavimo sutartimi, išlieka prielaidos manipuliacijai;	teisiškai neįtvirtinamos bendradarbiavimo sutartys;
sutarimas planuoti ir veikti drauge – įsipareigojama siekti bendro tikslo, dalijamasi išlaidomis, naudojami bendri ištekliai;	ignoruojamas lygiavertiškumo principas;	neproporcingai prisiimama iniciatyva visuose bendradarbiavimo proceso stadijose;
dalijimasis rizika ir rezultatu – reiktų atkreipti dėmesį, kad žinybos noriai dalijasi rizika, bet ne rezultatu, pripažinimu ar įvertinimu.	besiskiriančios organizacinės kultūros, specifinis žargonas, bendravimo būdas, užduočių atlikimo greitis ir delegavimo ypatumai bei kt.;	institucijos skiriasi savo veiklos kontekstu, siekia skirtingų tikslų ir uždavinių, skirtingai mato rezultatus;

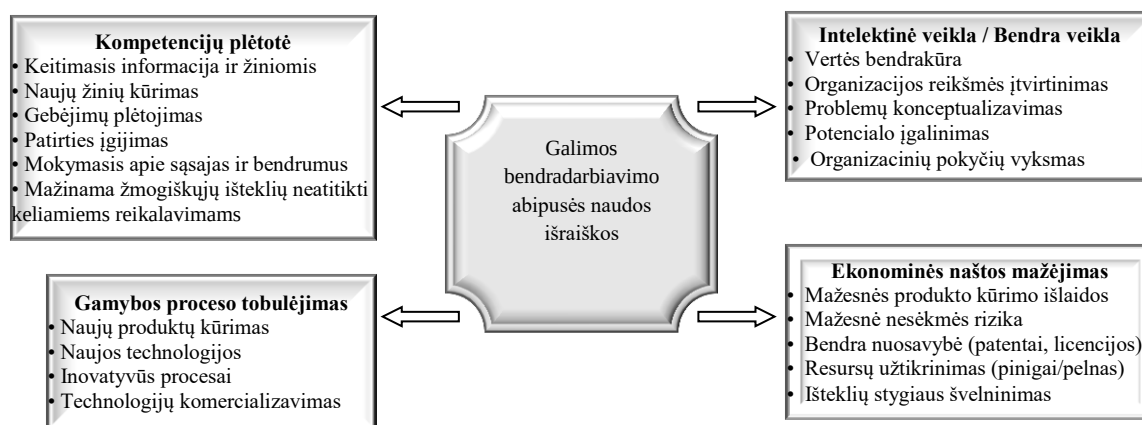
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Miginiu, Ulozu (2014).

Apžvelgiant lentelėje pateiktus duomenis, darytina išvada, kad tarpinstitucinio bendradarbiavimo sėkmės koncepcijos pagrindiniai elementai yra tinkamo partnerio pasirinkimas, bendros vizijos turėjimas, efektyvaus bendradarbiavimo kanalo pasirinkimas. O kalbant apie bendradarbiavimo kliūtis, pažymėtina tai, kad daugeliu atveju bendradarbiavimas neužsimezga, nes skiriasi

organizacijų kultūra, veiklos sritis, skirtingai suvokiama partnerystės/bendradarbiavimo ir įgyvendinimo principai bei nepakankamas teisinis reglamentavimas.

Kaip teigia mokslininkai Miginis ir Ulozas (2014, p. 30), „kiekviena institucija pasižymi savitais bruožais: specifine organizacijos kultūra, terminija (žodynu), tradicijomis, specialistams būdinga elgsena“. Todėl galime paaiškinti, kodėl skiriasi darbuotojų elgesys skirtingose organizacijose, įstaigose ar institucijose. Taip pat autoriai pastebi, jeigu „institucijos stokoja lankstumo, noro suprasti ir prisitaikyti, kai pagrindinis institucijų veiklos dėmesys neskiriamas trumpalaikiams tikslams, veikloms ar pavieniams prioritetams, bendradarbiauti bus sudėtinga“.

Tuo tarpu įdomų pastebėjimą yra pateikęs Bersėnaitė (2016). Autorė teigia, kad bendradarbiauti organizacijos ryžtasi dėl bendros vizijos, tačiau šią sąveiką lydi ir abipusė nauda. Bersėnaitė (2016, p. 67), remdamasi užsienio šalių autorių išvalgomis (Heimbürger, Dietrich (2012), Niemi (1993), Hardy (2003), Blomqvist ir Levy (2004), Dunning (2004), Hardy ir Robertson (2006), Samaddar ir Kadiyala (2006), Thomson (2007), Heimbürger ir Dietrich (2012)), teigia kad „bendradarbiavimas bus laikomas efektyviu, jeigu jo privalumai viršys jo kaštus“ bei išskyrė organizacijų vystymosi procesui gaunamos naudos formas (žr. 1.1.3.1 pav.).

1.1.3.1 pav. Galimos tarporganizacinių veiklos naudos išraiškos

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Bersėnaite (2016).

Žvelgiant į paveiksle pateiktus duomenis, matome, kad tarporganizacinio bendradarbiavimo veiklos naudos išraiška susideda iš pagrindinių keturių gaunamos naudos formų, tai yra: *kompetencijų plėtotės* (keitimasis informacija tarp organizacijos darbuotojų skatina tobulėti, kaupia patirtį), *gamybos proceso tobulėjimo* (skatina atsinaujinti, inspiruoja inovacijos procesą), *bendros veiklos* (formuoja veiklos bendrąją, problemų konceptualizavimą ir skatina organizacinių pokyčių vyksmą) ir naudos išraiškos - *ekonominės naštos mažinimo*, kuris pasireiškia mažesniais kaštais, mažesne rizika ir resursų užtikrinimu.

Apibendrinant galima pasakyti, kad tarpinstitucinio bendradarbiavimo sėkmės veiksniai ir kliūtys, tarporganizaciniai santykiai yra veikiami vidinių ir išorinių veiksnių, bendradarbiaujančios organizacijos tipo ir veiklos pobūdžio. Pastebėtina tai, kad bendradarbiaujančioms organizacijoms yra svarbu suderinti pozicijas dėl bendradarbiavimo tikslo, požiūrio ir supratimo apie bendradarbiavimo esmę, jo būtinumą, taip pat pačių įstaigos darbuotojų požiūrį į bendradarbiavimo procesą, jų lūkesčius, bendradarbiavimo tikslus, nepriklausomai nuo to, ar tai būtų tarporganizacinis, tarpsektorinis, tarpžinybinis ar tarpinstitucinis kontekstas.

1.2. Smurto artimoje aplinkoje konceptualizacija

1.2.1. Smurto artimoje aplinkoje sąvoka

Siekiant apibrėžti smurto artimoje aplinkoje sąvoką, pirmiausia tikslinga būtų išsiaiškinti, kas yra artima aplinka. Artimą aplinką kiekvienas suprantame ir aiškiname skirtingai. Vieni individai artimą aplinką sieja su aplinka, kuri juos supa, pvz.: socialinė aplinka, šeima, darbas, mokykla, namai ir kita, o kitiems artima aplinka asocijuojasi su juos siejančiais žmonėmis.

Mokslinėje literatūroje konkretaus *artimos aplinkos* apibrėžimo šio darbo autorė nerado, tačiau teisės aktuose artima aplinka vienaip ar kitaip yra apibrėžta.

Antai Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (2000), 248 str. 1 d. nuostatos reglamentuoja, kad artima aplinka siejama su asmenimis, kurie susieti artimais ryšiais, tai yra, artimieji giminaičiai yra tėvai (įtėviai), vaikai (įvaikiai), broliai, seserys, seneliai ir vaikaičiai. O to paties straipsnio 2 d. nusikaltimą padariusio asmens šeimos nariai yra kartu su juo gyvenantys tėvai (įtėviai), vaikai (įvaikiai), broliai, seserys ir jų sutuoktiniai, taip pat nusikaltimą padariusio asmens sutuoktinis arba asmuo, su kuriuo nusikaltimą padaręs asmuo gyvena, nors neįregistravęs santuokos (partnerystės), sutuoktinio tėvai.

Kitas teisės aktas - Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas, (2002). Jo 38 str. nuostatos aiškina, kad asmens šeimos nariais laikomi kartu su tuo asmeniu gyvenantys tėvai (įtėviai), vaikai (įvaikiai), broliai, seserys ir jų sutuoktiniai, asmens sutuoktinis arba asmuo, su kuriuo asmuo bendrai gyvena neįregistravęs santuokos, arba asmuo, su kuriuo tas asmuo Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nustatyta tvarka susitarė sudaryti santuoką, taip pat sutuoktinio tėvai, išlaikytiniai ar buvę sutuoktiniai.

Kaip matome Lietuvos Respublikos BK ir Lietuvos Respublikos BPK yra išaiškintos šeimos narių ir artimųjų giminaičių sąvokos, tačiau artimos aplinkos sąvokos išaiškinimo šiuose kodeksuose nėra. Tuo tarpu *artimos aplinkos* sąvoka tiesiogiai yra įtvirtinta Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatyme (2011). Šio įstatymo 2 straipsnio nuostatos artimą aplinką aiškina, kad tai aplinka, kurią sudaro asmenys, siejami arba praeityje sieti santuoktiniai, partnerystės, svainystės ar kitais artimais ryšiais, taip pat asmenys, kartu gyvenantys ir tvarkantys bendrą ūkį. Pažymėtina tai, kad Lietuvos Respublikos ANSAAI artimą aplinką traktuoja ir tuo atveju, kai asmenys kartu gyvena ir juos sieja tik buitiniai santykiai, nesaistomi jokiais giminystės ryšiais.

Apibendrinant artimos aplinkos sąvoką, galime daryti išvadą, kad *artima aplinka* - aplinka, kurią sudaro asmenys, siejami arba praeityje sieti santuoktiniai, partnerystės, svainystės ar kitais artimais ryšiais, taip pat asmenys, kartu gyvenantys ir tvarkantys bendrą ūkį. Asmenis, sudarančius artimą aplinką, galima suskirstyti į dvi grupes:

- ✓ asmenys, kurie yra arba kada nors buvo susieti artimais ryšiais, bet nebūtinai gyvenantys kartu, tai yra esami ar buvę sutuoktiniai arba sugyventiniai, dabar ar praeityje susieti giminystės ar svainystės ryšiais.
- ✓ asmenys, kurie nors nėra ir nebuvo susieti anksčiau išvardintais ryšiais, bet gyvenantys ir tvarkantys bendrą ūkį.

Kalbant apie smurtą artimoje aplinkoje ir remiantis Lietuvos Respublikos oficialios statistikos portalo pateiktais duomenimis, pažymėtina, kad vien per 2020 metais iš 7 332 užregistruotų asmenų, nukentėjusių nuo smurto artimoje aplinkoje atveju, iš jų smurtą patyrė:

- ✓ Vyrai - 1 324

- ✓ Vaikai -772
- ✓ Moterys - 5 236

Žvelgiant į šiuos statistinius duomenis, darytina išvada, kad vis dėlto labiausiai smurtą artimoje aplinkoje patiria moterys. Pabrėžtina tai, kad moterys smurtą patiria namuose, artimoje aplinkoje, kur turėtų būti tiek psichologiškai, tiek ir visapusiškai saugiausia.

Pereinat prie smurto artimoje aplinkoje sampratos, apžvelgsim, kaip įvairūs autoriai pateikia smurto artimoje aplinkoje sąvokas (žr. 1.2.1.1 lentelę).

1.2.1.1 lentelė

Smurto artimoje aplinkoje sąvokos

Nr.	Autorius	Sąvokos turinys
1.	Chomentauskas ir kt., (2017, p. 9).	„Tai yra kontroliuojantis, prievartinis, gąsdinantis elgesys, tiesioginis smurtas, nukreiptas į esamus ar buvusius intymius partnerius ar šeimos narius.“
2.	Vasiliauskienė, Dirmotaitė, Vasiliauskaitė, (2017, p. 10).	„Visi tyčiniai fiziniai, psichologiniai, ekonominiai, seksualiniai vieno šeimos nario, dažniausiai vyro, veiksmai kito šeimos nario, dažniausiai moters, atžvilgiu, jeigu šie veiksmai pažeidžia jos kaip asmens ir pilietės konstitucines teises ir laisves bei daro jai ekonominę, fizinę, psichinę ar moralinę žalą.“
3.	Jakštienė, (2019, p. 26).	„Smurtas yra patriarchalinės visuomenės struktūros išraiška ir pasekmės, palaikančios vyrų galią kontroliuoti moteris, intervencijos būdas – moterų įgalinimas.“
4.	Палавинскене ir kt. (2012, p. 177).	„Smurtas šeimoje, yra pakartotinis vieno partnerio fizinis, seksualinis, ekonominis smurtas kito atžvilgiu, esant artimuose santykiuose ir pirmiausia santuokoje. Smurtas šeimoje cikliška kartojasi, smurtautojui siekiant paveikti auką, įgauti galią ir ją kontroliuoti“.
5.	Vaigė, (2013, p. 4).	„Smurtas–veikimu ar neveikimu asmeniui daromas tyčinis fizinis, psichinis, seksualinis, ekonominis ar kitas poveikis, dėl kurio asmuo patiria fizinę, materialinę ar neturtinę žalą“.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis įvairių autorių šaltiniais.

Kaip matyti iš lentelėje pateiktų smurto artimoje aplinkoje sąvokų, darytina išvada, kad smurtas artimoje aplinkoje yra ne kas kita, kaip kurio nors šeimos nario, dažniausiai vyro prieš moterį, kuriuos sieja ar anksčiau siejo artimi ryšiai. Vieni autoriai smurtą artimoje aplinkoje apibūdina, kaip kontroliuojantį, gąsdinantį, prievartinį elgesį, daromą savo esamam ar buvusiam partneriui, kiti autoriai pabrėžia, kad smurtas artimoje aplinkoje yra tyčiniai fiziniai, psichologiniai, ekonominiai, seksualiniai vieno šeimos nario veiksmai, nukreipti prieš kitą, treči, kad tai tyčinis, fizinis, psichinis, seksualinis, ekonominis ar kitoks poveikis, dėl kurio auka patiria fizinę, materialinę ar neturtinę žalą.

Apibendrinant pastebėtina tai, kad visi autoriai smurtą artimoje aplinkoje apibūdina panašiai. Anot jų, smurtas artimoje aplinkoje - tai tyčinis veikimas, kai asmeniui yra daromas fizinis, psichinis, seksualinis, ekonominis ar kitas poveikis. Žala asmeniui taip pat gali būti padaroma ir neveikimu, pavyzdžiui, nepriežiūra (Vaigė, 2013).

1.2.2. Smurto artimoje aplinkoje formos ir rūšys

Galvodami apie smurtą artimoje aplinkoje, pirmiausia galvojame apie fizinį smurtą. Tačiau smurtas plačiąja prasme apima bet kokią vieno žmogaus bandymą intymiuose santykiuose ar santuokoje dominuoti ir kontroliuoti kitą asmenį. Smurtas naudojamas vienam ir vieninteliui tikslui – įgyti ir išlaikyti visišką aukos kontrolę.

Antai Jakštienė (2019), analizuodama įvairią literatūrą, teisės aktus bei siekdama atskleisti smurto artimoje aplinkoje specifiką, identifikuoti adekvačius ir proporcingus nusikaltimų aukų poreikius, atitinkančius baudžiamuosius materialinius ir procesinius instrumentus, vykdant apsaugą nuo smurto artimoje aplinkoje prieš moteris, tai yra, tinkamą smurtinių veikų kvalifikavimą ir BK aiškinimą bei tinkamą baudžiamąjį procesą, užtikrinant smurto aukų apsaugą jo metu, pateikia smurto artimoje aplinkoje sąvoką. Autorė teigia, kad „nors nėra universalus smurto artimoje aplinkoje apibrėžimo, <...> tačiau dėl pagrindinių smurto požymių, formų, kompleksinio ir heterogeniško pobūdžio, <...> linkstama sutarti, kad tai tyčinis įvairių formų smurtinis elgesys artimoje aplinkoje prieš asmens valią ar nepaisant jo teisių, siekiant įtvirtinti galią ir kontrolę, sukeliantis daugialypes neigiamas pasekmes“.

O pasak Liobikienės (2016, p. 229), „smurtas šeimoje, artimoje aplinkoje, prasideda nuo mažų dalykų“. Anot autorės, jei smurtui nesipriešinama, „jis auga“. Liobikienė (2016, p. 229) smurtą skirsto į dvi grupes: *aktyvus smurtas ir pasyvus smurtas*. Pasak jos, *aktyvus smurtas* yra vieno asmens naudojami fiziniai, psichologiniai ar seksualiniai veiksmai kito asmens atžvilgiu, norint jį pažeminti, paniekinti, kontroliuoti ar gauti malonumą“, (jam priskirdama fizinio, psichologinio, emocinio, seksualinio smurto formas). *Pasyvus smurtas*, anot Liobikienės (2016, p. 229), dar vadinamas apleistumu, *nepriežiūra*. *Apleistumą* autorė apibūdina kaip reiškinių, kai šeimos nariui nesuteikiama tai, ko jam reikia, kad normaliai vystytųsi, augtų ir bręstų. Nuo apleistumo dažniausiai kenčia vaikai, seneliai ir neįgalieji. Apleistumas gali būti fizinis, medicininis, pedagoginis, socialinis, psichologinis-emocinis.

Toliau paanalizuokime kiekvieną smurto rūšį atskirai, remdamiesi skirtingų autorių smurto rūšies aiškinimu. (žr. 1.2.2.1 lentelė).

1.2.2.1 lentelė

Smurto rūšys

Smurto rūšys	Paaikškinimas
Fizinis	apibrėžiamas kaip fizinė jėga (pvz., mušimas, spardymas, pliaukštelėjimas, šaudymas, stumdymas, kandimas ir gnybimas) naudojama prieš asmenį ar jų grupes, dėl kurių atsiranda fizinė, seksualinė ar psichologinė žala. (Li, Y. L., Li, R. Q., Qiu, D., & Xiao, S. Y. (2020, p.190).
Psichologinis	Jis gali pasireikšti gąsdinimu, grasinimu, įžeidinėjimu, vertimu jaustis kaltu nors tam nėra pagrindo, izoliacija nuo aplinkos. Manipuliavimu partneriu, melavimu, draudimu eiti į darbą siekiant apriboti bendravimą. (Fedosiuk 2001, p. 105).
Seksualinis	seksualinio apsisprendimo laisvės pažeidimas, seksualinis prievartavimas, žaginimas, ypač žiaurus lytinis santykiavimas prieš partnerės valią, seksualinis priekabiavimas, vertimas užsiimti prostitucija ir kt (Jakštienė 2019, p. 38).
Ekonominis	ekonominis smurtas artimoje aplinkoje aiškinamas kaip galintis pasireikšti aukos finansiniu priklausomumu nuo smurtautojo, taip pat, kai vienas iš partnerių atima kitam galimybę tvarkyti bendrą (šeimos) biudžetą, turėti savo lėšų, leisti jas savo nuožiūra, dirbti ir pan. (Gulbickaja 2013, p. 12).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis autoriais (Li, Y. L., Li, R. Q., Qiu, D., & Xiao, S. Y. (2020), Fedosiuk (2001), Jakštienė (2019), Gulbickaja (2013).

Kaip matome, lentelėje yra pateiktos pagrindinės smurto rūšys, kurios dažniausiai pasireiškia smurto artimoje aplinkoje atveju. Apžvelgiant išvardintas smurto rūšis, galime daryti išvadą, kad nėra sudėtinga nustatyti fizinio smurto atvejų ypač, kai tokio smurto pasireiškimo metu yra matomi jo rezultatai (akivaizdūs, matomi sužalojimai ant nukentėjusio kūno). Tada belieka tinkamai

pritaikyti Lietuvos Respublikos BK straipsnį. Kitas dalykas yra išvelgti ir identifikuoti seksualinį, psichologinį bei ekonominį smurtą artimoje aplinkoje faktą bei tinkamai jį kvalifikuoti.

Anot Glubnickajos (2013), Fedosiuko (2001), baudžiamoji atsakomybė yra numatyta tik už pavojingiausias psichinės prievartos rūšis: grasinimus nužudyti arba sunkiai sutrikdyti sveikatą, žmogaus terorizavimą (BK 145 str.). Kitokio turinio grasinimai (psichinio) patys savaime nėra nusikalstami ir baudžiami. Žmonių santykiuose pasitaiko nemažai įvairių bauginimo elementų, tačiau ne kiekvienas toks atvejis gali būti laikomas psichine prievarta.

Pasak Fedosiuko (2001, p. 104), „ne kiekvieną grasinimą būtina kriminalizuoti“. Anot autoriaus „ankstesniųjų laikų teisininkai aiškino principu, kad valstybė nesikiša į smulkius dalykus. Smurtą artimoje aplinkoje priskyrus visuomeninę reikšmę turinčioms veikoms, galima sakyti, tam tikri „smulkūs dalykai“ pateko į valstybės reguliuojamą sritį ir vis dėlto reguliuojama tik tam tikru laipsniu, kiek tai yra protinga ir įmanoma“.

Antai autorės Vaitkevičiūtės (2016, p. 12) teigimu, „ekonominis ir seksualinis smurtas sunkiausiai atpažįstami ir sunkiausiai įrodomi. Ypač sunku įvertinti seksualinį smurtą šeimos santykiuose“. O pasak autorės, „ekonominį smurtą apskritai sunku išvelgti, kadangi Lietuvos Respublikos CK 3.88 str. 1 d. 3 p. ir 5 p. reglamentuoja sutuoktinių pajamas kaip bendrąją jungtinę nuosavybę“. Autorė taip pat pastebi, kad „gilinantis į Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymą, ekonominio smurto artimoje aplinkoje formos išskyrimas įstatyme turi tik teorinę reikšmę, nes daugelis veikų, priskiriamų ekonominiam poveikiui, nėra kriminalizuotos“.

Apibendrinant galime daryti išvadą, kad smurtas artimoje aplinkoje yra tikslingas, tyčinis, nuoseklus galios ir kontrolės naudojimas. Dažniausiai yra naudojama esamo ar buvusio partnerio, sutuoktinio ar globėjo sisteminė prievarta, galinti pasireikšti įvairiomis formomis, dėl kurių aukai atsiranda fizinė, seksualinė ar psichologinė žala. Visų formų prievarta yra vienodai netoleruotina, tad ypač svarbu mokėti smurtą atpažinti bei įvertinti.

1.2.3. Kovos su smurto artimoje aplinkoje teisinis reglamentavimas

Pasak Kaveckaitės (2015, p. 8), „smurtas artimoje aplinkoje – nepalankus veiksnys, apibūdinantis visuomenę“. Anot autorės, šio reiškinių problemų sprendimas yra <.> „vienas svarbiausių“ <...> „valstybės administravimo uždavinių“. Tuo tikslu 2011 metais gruodžio 15 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas, kuris sukėlė labai daug įvairių diskusijų tiek

politiniame, tiek visuomeniniame, tiek moksliniame diskurse. Šis įstatymas tapo pagrindiniu teisės šaltiniu, reglamentuojančiu SAA, o tai suteikė tiesioginį pagrindą SAA traktuoti kaip žmogaus teisių pažeidimą (tokių kaip teisės nepatirti kankinimo, seksualinės prievartos, psichologinės prievartos ir kt.) ir garantijų detalizavimą.

Pažymėtina tai, kad SAA įstatymo priėmimu buvo sureguliuota teisinė bazė iš esmės. Iki tol smurtą artimoje aplinkoje patyrusios aukos beveik visiškai neturėjo prieinamos teisinės galimybės ginti pažeistas teises, tokias kaip žmogaus asmens neliečiamumas, kankinimas, žalojimas, orumo žeminimas, žiaurus elgesys ir t.t. (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 21 str.). Kitaip tariant, galimybę jos turėjo tik iš dalies, tik tada, kai kreipdavosi į policiją parašę prašymą privataus kaltinimo tvarka. Tai beveik buvo neįmanoma, nes smurtą artimoje aplinkoje patiriančios aukos buvo veikiamos pačių smurtautojų. Be to, smurtas artimoje aplinkoje nebuvo laikomas tokia reikšminga nusikalstama veika, dėl kurios turėtų įsikišti valstybė su baudžiamuoju kaltinimu. Tai buvo traktuojamas kaip šeimyninis, buitinis konfliktas. Policijos pareigūnai, atvykę į vietą,

daugiausiai, ką galėdavo padaryti tokioje situacijoje, tai numalšinti konfliktą. Viskas likdavo už uždarytų durų. SAA patyrusios aukos formaliai galėdavo rašyti pareiškimą, bet tai būdavo retai, nes jas veikdavo baimė, o jeigu ir parašydavo, tai dauguma jų kitą dieną prašymus atsiimdavo.

Kalbant apie Lietuvos Respublikos ANSAAĮ (2011), jis yra skirtas ginti asmenis nuo smurto artimoje aplinkoje, kuris dėl žalos visuomenei priskiriamas prie visuomeninę reikšmę turinčių veikų, todėl būtina greitai reaguoti į iškilusią grėsmę, imtis prevencijos priemonių, taikyti apsaugos priemonės ir teikti tinkamą pagalbą.

Smurtas artimoje aplinkoje yra žmogaus teisių ir laisvių pažeidimas. Šis įstatymas apibrėžia smurto artimoje aplinkoje sampratą, nustato subjektų teises ir atsakomybę, prevencijos priemonių ir projektų įgyvendinimą, pagalbos teikimą ir apsaugos priemonių smurtą patyrusiam asmeniui taikymą. Apsauga nuo smurto artimoje aplinkoje įgyvendinama vadovaujantis šiais principais: bendradarbiavimo, dalyvavimo, kompleksiskumo, prieinamumo ir kokybės, solidarumo, tinkamumo, koordinavimo, teisėtumo, asmens teisių ir laisvių apsaugos, proporcingumo, humaniškumo, teisingumo, veiksmingumo, objektyvumo ir efektyvumo Lietuvos Respublikos ANSAAĮ (2011).

To paties įstatymo 4 str. nuostatos numato prievolę valstybės ir savivaldybių institucijoms, įstaigos ir nevyriausybinėms organizacijoms pagal kompetenciją rengti ir įgyvendinti priemones, kuriomis būtų siekiama užkirsti kelią smurtui artimoje aplinkoje.

Pasak Vasiliauskiene ir kt. (2017, p. 103), „įstatymu pripažinus smurtą šeimoje/ artimoje aplinkoje valstybinio kaltinimo sritimi, apie jį kaip apie bet kurį kitą nusikaltimą privaloma pranešti teisėsaugos įstaigoms. Tai yra, praneša ne tik pats nukentėjęsysis (privataus kaltinimo institutas), bet ir bet kuris kitas asmuo ar organizacija, gavusi žinių apie asmenį, prieš kurį smurtaujama“. Autorė nurodo, jog įstatymas įtvirtina, kad „gavę pranešimą <...> policijos pareigūnai, atvykę į įvykio vietą <...>, užrašo duomenis apie smurto artimoje aplinkoje faktą ir pradeda ikiteisminį tyrimą“.

Remiantis ASAAĮ (2011) 7 str. 1 d., smurtą patyręs asmuo skundo neteikia. Smurtautojas privalo būti pašalintas iš nusikaltimo vietos (nepriklausomai nuo to, kas yra gyvenamosios vietos savininkas) ir/ar sulaikomas iki 48 valandų arba, kol jam bus pareikšti įtarimai (ASAAĮ, 5 str.). Nukentėjusiam asmeniui privalo būti skiriamos apsaugos užtikrinimo priemonės (ASAAĮ, 5 str. 2 dalis). Visos šios įstatymo įtvirtintos priemonės taikomos smurtą artimoje aplinkoje patyrusioms aukoms apsaugoti.

Analizuojant Lietuvos Respublikos ANSAAĮ įstatymo taikymą, įdomu yra tai, kad smurtą, apsaugą nuo smurto, tam tikrų institucijų įsijungimą, pasitvirtinus SAA, pagalbą asmenims, patyrusiems smurtą, suprantame, kaip apibrėžta šiame įstatyme. Tačiau pastebėtina tai, kad pasitvirtinus SAA ir prasidėjus baudžiamajam procesui, jis vyksta pagal Baudžiamąjį kodeksą, Baudžiamojo proceso kodekso nuostatas. Tai yra, ANSAA įstatymas smurtą apibrėžia taip: „Smurtu – veikimu ar neveikimu asmeniui daromas tyčinis fizinis, psichinis, seksualinis, ekonominis ar kitas poveikis, dėl kurio asmuo patiria fizinę, materialinę ar neturtinę žalą.“ Tuo tarpu minėtuose kodeksuose vartojami kitokie terminai, o kai kurioms sąvokoms nėra atitikmenų.

Kalbant apie smurtą artimoje aplinkoje, baudžiamieji nusikaltimai nėra įvardijami kaip kažkurios rūšies smurtas, įvardijami konkretūs veiksmai, pvz. Lietuvos Respublikos BK 135 str. „sunkus sveikatos sutrikdymas“, Lietuvos Respublikos BK 140 „fizinio skausmo sukėlimas“, Lietuvos Respublikos BK 151 str. „privertimas lytiškai santykiuoti“. Šiuos ir panašius straipsnius galima

taikyti fizinio ir seksualinio smurto atvejais. Tuo tarpu psichologinio ir ekonominio smurto atvejais pritaikyti Baudžiamojo kodekso straipsnius yra žymiai sunkiau (Gulbickaja (2013).

O kalbant apie ekonominį smurtą artimoje aplinkoje, praktiškai jo neįmanoma pritaikyti, nes Lietuvos Respublikos BK straipsnių nuostatos reglamentuoja ekonominius nusikaltimus ar nusižengimus visuomenei, ne nusikaltimus artimoje aplinkoje. Taikyti psichologinį smurtą artimoje aplinkoje yra šiek tiek lengviau, nes tokiais atvejais galima taikyti 145, 148, 154 ar 163 BK str. Pvz., pateikus ir surinkus pakankamai įrodymų, dažniausiai yra pritaikomas 145 str. - „grasinimas nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimas“. Tačiau taikant šį straipsnį susiduriama su kitokiais sunkumais, tai yra grasinimas turi būti realus, akivaizdus ir pavojingas, o tai daugeliu atveju yra sunkiai įrodoma ir baudžiamajai atsakomybei psichologinio smurto atvejų nepakanka. Iš to matome, kad Lietuvoje baudžiamoji atsakomybė taikoma už atskiras, įvairių formų smurtu artimoje aplinkoje pasireiškiančias nusikalstamas veikas pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso straipsnius.

Pasak Palubinskienės (2016, p. 21), nors „baudžiama už atskirus smurto epizodus, smurtas artimoje aplinkoje neretai apima visumą ilgą laiką trunkančių ir pasikartojančių veiksmų, kurie, atskirai vertinant, gali nesudaryti nusikaltimo sudėties, tačiau jų tikslas ir poveikis yra įtvirtinti visapusišką kito asmens kontrolę“.

O antai Šideikaitė, Januška (2015, p. 15) teigia, kad ANSAA įstatymas „išskyrė keturias smurto formas: fizinį, seksualinį, psichologinį ir ekonominį. Asmenys gali patirti įvairaus pobūdžio poveikį, kurį galima priskirti prie psichinio ar ekonominio smurto. Tačiau ne bet kokio turinio psichinis poveikis yra nusikalstamas, nes baudžiamoji atsakomybė numatyta tik už pavojingas psichinio poveikio (prievartos) rūšis (Lietuvos Respublikos BK 145 str.). Taip pat teisiniu požiūriu psichinis poveikis turi reikšmės tik kaip sudedamasis nusikalstamos veikos elementas. Ekonominio smurto artimoje aplinkoje išskyrimas įstatyme turi tik teorinę reikšmę, nes daugelis veikų, priskiriamų ekonominiam poveikiui, nėra kriminalizuoti“.

Kalbant apie tarpinstitucinį bendradarbiavimą smurto artimoje aplinkoje atvejus, įvairios tarnybos kasdieniniame darbe daugiausia vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Apsaugos nuo smurto artimoje įstatymu, Vaiko teisių apsaugos įstatymu, Paslaugų įstatymu. Teisėsaugos ir teisėtvarkos atstovai – Baudžiamuoju kodeksu, Baudžiamojo proceso kodeksu, Civiliniu kodeksu, Policijos įstatymu, savo srities ministrų, generalinio prokuroro bei generalinio policijos komisaro įsakymais, įvairiomis rekomendacijomis bei programomis. Be to, savo darbe tarnybos vadovaujasi įvairiame lygmenyje patvirtintomis metodikomis, bendradarbiavimo sutartimis, strateginiais ir veiklos planais.

Apibendrinant galime daryti išvadą, kad „kovoje“ su smurtu artimoje aplinkoje pagrindinis „įrankis“ yra ANSAAĮ (2011). Šis įstatymas atkreipia dėmesį tik į tuos teisinius santykius, kurie atsiranda tarp asmenų, susietų specifiniais ryšiais. ANSAAĮ nėra skirtas reguliuoti kitokius atvejus. Įstatymo ypatumas yra tas, kad jis taikomas tuomet, kai artimoje aplinkoje pasireiškia smurtas, kurio veikimu ar neveikimu asmeniui daromas tyčinis fizinis, psichinis, seksualinis, ekonominis ar kitas poveikis ir dėl jo asmuo patiria fizinę, materialinę ar neturtinę žalą (ANSAAĮ, 2011, 2 str. 7 d.).

1.3. Institucijų vaidmuo smurto artimoje aplinkoje atveju

Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas (2011) įvardija tris pagrindinius įstatymo įgyvendinimo subjektus – specializuotos pagalbos centras, policija ir vaikų teisių apsaugos tarnyba – bei reglamentuoja jų sąveiką, numato mechanizmą, sujungiantį apsaugą

užtikrinančias teisėsaugos įstaigas su pagalba teikiančiomis organizacijomis – regioniniais SPC ir VTAS. Siekiant efektyviai įgyvendinti įstatymą, būtina užtikrinti sklandų šių trijų institucijų bendradarbiavimą ir suderintą veikimą.

Pažymėtina tai, kad priklausomai nuo smurto atvejo aplinkybių (ar šeimoje yra vaikų, teisinio proceso ir pan.), gali dalyvauti dešimt ar daugiau institucijų. (Purvanekienė, Venslovaitė, Stonkuvienė, Žiliukaitė (2019, p. 80). Atsižvelgiant į tai, kad suteikiama kompleksinė pagalba nuo smurto nukentėjusiems asmenims, į bendradarbiavimo procesą įsijungia daug institucijų ir įstaigų, tad dėl informacijos gausos darbe apžvelgsime tik pagrindines institucijas, kurios reagoja pačios pirmos, kai pasitvirtina SAA atvejas.

Pagalbą teikiančias institucijas, kurias peržvelgsime kituose skyriuose, galime suskirstyti į dvi grupes:

- ✓ Teisėsaugos institucija - policija;
- ✓ Socialines paslaugas teikiančios įstaigos – Valstybinė vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, Specializuotos pagalbos centras.

1.3.1. Teisėsaugos institucijos vaidmuo smurto artimoje aplinkoje atveju

Kaip buvo atskleista šiame baigiamajame darbe, pagrindinė viena pirmųjų pagalbą smurto artimoje aplinkoje atveju teikianti teisėsaugos institucija yra policija. Dėl šios priežasties šiame skyriuje apžvelgsime šios teisėsaugos institucijos vaidmenį smurto artimoje aplinkoje atveju.

Anot Islam, Khan, Ahmed, Usmanir Ali (2020, p. 403-405), „policija yra svarbus visuomenės sektorius, atsakingas už teisėtvarkos palaikymą, <...> yra visuomenės sargas, <...> užtikrinantis, kad visuomenėje būtų laikomasi įstatymų ir tvarkos“. Autorių teigimu, policijos pareigūnai turi būti pasirengę dirbti 24 valandas per parą, 7 dienas per savaitę, kad tarnautų bendruomenei.

Policijos veiklos įstatymo (2000) 4 str. nuostatos reglamentuoja, kad policija įgyvendindama savo veiklos principus ir uždavinius, nešališkai gina visus asmenis, esančius Lietuvos Respublikos teritorijoje, nepaisydama jų rasės, lyties, kalbos, kilmės, socialinės ar turtinės padėties, religijos ar tikėjimo, įsitikinimų, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, negalios, amžiaus, lytinės orientacijos. Policijos veikla grindžiama profesinės etikos, pagarbos žmogaus teisėms, humanizmo, visuomenės moralės, teisėtumo ir kt.

Policijos pareigūnai yra vieni pirmųjų reaguojantys į smurto artimoje aplinkoje pranešimus. Apibrėždami policijos vaidmenį SAA atveju ir remdamiesi Lietuvos policijos Generalinio komisaro įsakymu „Dėl policijos pareigūnų reagavimo į pranešimus apie smurtą artimoje aplinkoje, teismo sprendimo dėl laikinųjų smurtą patyrusio asmens apsaugos užtikrinimo priemonių skyrimo vykdymo ir šio sprendimo vykdymo kontrolės tvarkos aprašo patvirtinimo“ (2018), galime išskirti pirmines policijos pareigas, kai reaguojama į pranešimą dėl galimo smurto artimoje aplinkoje ir veiksmus įvykio vietoje:

”<...> atskiria galimai smurtą patyrusį asmenį nuo smurto įtariamo asmens, užtikrina, kad jis negalėtų daryti įtakos, <...> užtikrina įvykio vietos, kurioje galimai įvyko smurto atvejis, apsaugą, <...> fiksuoja įvykio aplinką, joje esančių asmenų būklę, jų kūno sužalojimus, patalpų ar aplinkos, kur įvyko įvykis, <...> fiksuoja tai Pareiškimo apie padarytą nusikalstamą veiką ir proceso veiksmų atlikimo protokole, <...> privalomai informuoja smurtą patyrusį asmenį, kad su juo susisieks specializuotos pagalbos centras, <...> nedelsdami informuoja policijos įstaigos operatyvaus valdymo padalinio

pareigūną apie vaikus ar kitus asmenis, kurie dėl savo fizinių ar psichinių savybių negali likti be priežiūros <...>“.

Policijos pareigūnų privalomi veiksmai, reaguojant į smurtą artimoje aplinkoje, yra numatyti ir Lietuvos Respublikos ANSAAĮ (2011). Šio įstatymo nuostatos, be jau aukščiau paminėtų veiksmų, papildomai nurodo, kad policijos pareigūnas atvykęs į įvykio vietą imasi tokių veiksmų:

„<...> užfiksuoja duomenis apie smurto artimoje aplinkoje įvykį ir, nustatę nusikalstamos veikos požymius, pradeda ikiteisminį tyrimą, <...> imasi priemonių, kad per trumpiausią laiką būtų atliktas ikiteisminis tyrimas ir užtikrinta smurtą patyrusio asmens apsauga, <...> įteikia jam psichologinės pagalbos telefono numerį ir kitą rašytinę informaciją apie pagalbą smurtą patyrusiems asmenims ir nedelsdami apie gautą pranešimą dėl smurto artimoje aplinkoje praneša specializuotos pagalbos centrui, <...>“.

Pabrėžtina tai, kad SAA atveju Policijos pareigūnai, atvykę į įvykio vietą, informuoja smurtą patyrusį asmenį, kad su juo netrukus susisieks specializuotos pagalbos centras, kuris suteiks jam pagalbą. Specializuotos pagalbos centrui pateikiami būtiniausi duomenys, reikalingi susisiekti su smurtą patyrusiu asmeniu.

Kalbant apie tai, kada į bendradarbiavimą yra pasitelkiama VVTAIT, esant SAA atvejui, tai ši tarnyba nedelsiant informuojama tais atvejais, kai policijos pareigūnai išsiaiškina, jog nuo smurto nukentėjo vaikas. Tada policijos pareigūnai įvykio vietoje atlieka tokius veiksmus:

„<...>nedelsdami, praneša Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai apie gautą pranešimą dėl smurto artimoje aplinkoje, jeigu smurtą patyręs asmuo yra vaikas (vaikas, prieš kurį panaudotas smurtas, vaikas, gyvenantis ar buvęs įvykio metu aplinkoje, kurioje buvo smurtauta) arba smurtautojas yra nepilnametis<...>“.

Remiantis Lietuvos Respublika ANSAAĮ (2011), *smurtą artimoje aplinkoje patyręs asmuo* – asmuo, prieš kurį panaudotas smurtas artimoje aplinkoje, taip pat vaikas, tapęs smurto artimoje aplinkoje liudininku ar gyvenantis aplinkoje, kurioje buvo smurtauta. Pastebėtina, kad vaiką pripažinti nukentėjusiuoju SAA užtenka fakto, kad jis gyvena toje aplinkoje, kurioje buvo smurtaujama.

Grįžtant prie policijos pareigūnų veiksmų įvykio vietoje ir remiantis Lietuvos Respublikos ANSAA įstatymu (2011), kuriame nurodyta, kad kitais atvejais, kai nepakanka duomenų, nedelsiant pradėti ikiteisminį tyrimą ir būtina patikslinti įvykio aplinkybes. Policijos pareigūnas ne vėliau kaip per 24 valandas nuo pranešimo gavimo atlieka smurto artimoje aplinkoje rizikos veiksnių vertinimą ir nustatęs riziką arba esant rašytiniam smurtą patyrusio asmens prašymui nedelsdamas kreipiasi į apylinkės teismą dėl laikinųjų smurtą patyrusio asmens apsaugos užtikrinimo priemonių skyrimo.

Apibendrinant darytina išvada, kad policijos pareigūnai vieni iš pirmųjų reaguoja į pranešimus apie galimą smurtą artimoje aplinkoje. Smurto atvejui artimoje aplinkoje pasitvirtinus, informaciją nedelsiant perduoda specializuotam pagalbos centrui, esant reikalui valstybinei vaikų teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai. Kitaip tariant, nuo policijos pareigūnų pirminių veiksmų, atliktų įvykio vietoje, priklauso, kaip operatyviai ir efektyviai bus suteikta kompleksinė pagalba nukentėjusiam, taip pat nuo jų veiksmų priklausys ikiteisminio tyrimo ir baudžiamojo proceso tolimesnė eiga. Svarbu tai, kai pasitvirtina smurtas artimoje aplinkoje, suteikti kompleksinę pagalbą nuo smurto artimoje aplinkoje nukentėjusiems asmenims be kitų institucijų bendradarbiavimo neįmanoma.

1.3.2. Socialines paslaugas teikiančių įstaigų vaidmuo smurto artimoje aplinkoje atveju

Šiame baigiamajame darbe jau buvo minėta, kad Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatyme (2011) yra įvardyti šio įstatymo įgyvendinimo subjektai. Dar viena iš keleto institucijų yra *Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba* prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Ši institucija įsijungia į bendradarbiavimą esant smurtui artimoje aplinkoje, kurioje yra nepilnamečiai asmenys. Dėl šios priežasties šiame skyriuje apžvelgsime šios tarnybos vaidmenį smurto artimoje aplinkoje atveju.

Tarnybos paskirtis – įgyvendinti vaiko teisių apsaugos politiką savivaldybių teritorijose ir dalyvauti formuojant vaiko teisių apsaugos srities valstybės politiką (Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo“, 2005).

Pasak autorių Žalimienės, Gvaldaitės, Gevorgianienės, Petružytės, Seniučio ir Šumskienės (2020, p. 28), „vaiko teisių apsaugos ir gerovės sistemos kūrimas <...> vyksta jau beveik trisdešimt metų“. Autoriai teigia, kad „nuo nepriklausomybės atkūrimo vaiko gerovė buvo ir iki šiol lieka viena sudėtingiausių <...> socialinės politikos sričių ne tik Lietuvoje, bet ir tarptautiniu kontekstu“. Anot autorių, „paveldėta iš sovietinių laikų institucionalizuota vaiko globos sistema, smurto prieš vaikus pateisinimas, socialinių paslaugų vaikui ir šeimai trūkumas <...> yra opios vaiko teisių ir gerovės problemos“. Šios autorių išvardintos problemos paskatino vaikų teisių apsaugos sistemos pertvarką.

Žalimienė ir kt. (2020) pabrėžia, kad 2017–2020 metų laikotarpis yra intensyviausias šalies vaiko teisių gerovės sistemos istorijoje. Ypatingai apmaudu yra tai, kad sistemos pertvarkai socialinės politikos pokyčiams prireikė vaikų žūčių dėl žiauraus tėvų ir kitų artimųjų smurto. Tai sukėlė stiprų rezonansą visuomenėje ir paskatino priimti skubius politinius sprendimus – uždrausti bet kokią smurtą prieš vaikus, stiprinti organizacines prielaidas vaiko teisių užtikrinimui, spartinti globos deinstitutionalizacijos procesą (Žalimienė ir kt. 2020).

Grįžtant prie smurto artimoje aplinkoje, vaiko teisių apsaugos skyriai pagal jų veiklos reglamentavimą yra ne tik kontroliuojanti institucija, bet taip pat turi pareigą organizuoti pagalbos teikimą, jeigu tokia pagalba vaikui reikalinga. Priėmus ASAAĮ, VTAS atsirado nauja imperatyvi pareiga bendradarbiauti su SPC, iniciatyviai įsijungti į smurto artimoje aplinkoje užkardymo procesą tiek, kiek tai liečia vaikų apsaugą (Vasiliausienė ir kt. 2017).

Pažymėtina tai, kad imperatyvi įstatymo nuostata yra įtvirtinta Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme (1996), kur 20 str. nurodo, kad „valstybė ir savivaldybės imasi visų reikiamų <...> priemonių, kad apsaugotų vaiką nuo bet kokios smurto formos“. To paties įstatymo 23 str. nuostatos reglamentuoja, kad „vaiko apsaugą nuo smurto artimoje aplinkoje užtikrina Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas, <...> pagalbą nuo nusikalstamos veikos nukentėjusiam vaikui teikimą reglamentuoja pagalbos nuo nusikalstamos veikos nukentėjusiems asmenims įstatymas, apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas, Socialinių paslaugų įstatymas<...>“.

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, iš policijos pareigūnų gavusi informaciją apie smurtą artimoje aplinkoje, atvyksta į įvykio vietą ne vėliau kaip per vieną valandą nuo pranešimo gavimo. Jeigu dėl objektyvių priežasčių VTAIT ar jos įgaliotas teritorinis skyrius negali atvykti į policijos pareigūnų pranešime nurodytą vietą per vieną valandą nuo pranešimo gavimo, ji privalo apie tai nedelsdamas informuoti policijos pareigūnus ir užtikrinti atvykimą kiek įmanoma skubiau (Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas 1996).

Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo nustatyta tvarka tarnyba, nustačiusi grėsmės vaikui lygį, imasi priemonių, reikalingų geriausiems vaiko interesams užtikrinti:

„<...>nustatęs būtinybę dėl kylančio realaus ir tiesioginio pavojaus vaiko fiziniam ar psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei, skubiai paima vaiką iš jam nesaugios aplinkos,<...> imasi veiksmų dėl vaiko perdavimo tėvams (ar vienam iš tėvų) ar kitiems vaiko atstovams pagal įstatymą ir (ar) atlieka vaiko situacijos vertinimą šio įstatymo, <...> nustato realų pavojų vaiko fiziniam ar psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei arba pavojų, galintį sukelti reikšmingą žalą vaiko sveikatai, kuris yra susijęs su vaiko funkcionavimo ir socialinės aplinkos rizikos veiksniais.“

Svarbus pastebėjimas, kad Valstybės vaikų teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba iniciatyviai dalyvauja organizuojant pagalbą nukentėjusiems bei užkertant kelią pakartotiniam smurtui. Rekomenduojama, kad VTAS, gavęs informaciją apie vaiką, tapusį smurto artimoje aplinkoje liudininku ar gyvenantį aplinkoje, kurioje smurtaujama, tuoj pat užmegztų bendradarbiavimo santykį su SPC, teikiančiu specializuotą pagalbą vaiko motinai (Vasiliauskienė ir kt. 2017, p. 60). Anot autorių, „apsaugoti vaikus galima tik suteikus efektyvią apsaugą jų motinai, todėl vaikų teisių apsaugos tarnybos skyriaus specialistai, teikdami pagalbą nukentėjusiems vaikams, privalo perduoti bendradarbiaujančioms institucijoms, visų pirma policijai ir SPC, turimas žinias apie kitą smurtą ir prievartą patiriantį asmenį, t.y. apie vaikų motiną“.

Vasiliauskienė ir kt. (2017, p. 60) taip pat pabrėžia, kad „VTAS specialistams rekomenduojama iniciatyviai kreiptis į teisėsaugą ir inicijuoti smurtautojo baudžiamąjį persekiojimą pagal Lietuvos Respublikos BK (2000), 163 str., reikalauti apsaugos priemonių vaikui bei skirti apribojimus smurtautojui savo kompetencijos ribose tam, kad smurto artimoje aplinkoje atvejais būtų užtikrinama nepilnamečių apsauga“.

Toliau darbe aptarsime dar vieną iš pagrindinių institucijų, kuri reikalinga pasitvirtinus smurto artimoje aplinkoje atvejui – ***Specializuotos pagalbos centrą***.

Lietuvos moterų teisių įtvirtinimo asociacija vienija visus Lietuvoje veikiančius specializuotos pagalbos centrus. Šiuo metu yra 16 nevyriausybinų organizacijų, veikiančių Lietuvos Respublikos teritorijoje, atliekančių specializuotos kompleksinės pagalbos centrų funkcijas ir teikiančių pagalbą nuo smurto artimoje aplinkoje nukentėjusiems asmenims. Asociacija įsteigta 2018 metų lapkričio 9 d. Asociacijos vizija - visuomenė be smurto. Misija - koordinuotai spręsti smurto lyties pagrindu problemą valstybės ir tarptautiniu lygmeniu, darant įtaką valstybės politikos formavimui, užtikrinant specializuotos kompleksinės pagalbos teikimą, stiprinant tarpinstitucinį bendradarbiavimą ir siekiant nulinio pakantumo smurtui. Asociacija savo veikloje vadovaujasi tokiais vertybėmis kaip atsakomybė, kompetencija, pagarba, bendradarbiavimas.

Kalbant plačiau apie specializuotos pagalbos centrą, paminėtina, kad tai yra viešąsias funkcijas atliekanti institucija, teikianti specializuotą kompleksinę pagalbą smurtą patyrusiems asmenims, padeda įveikti tiek asmens psichologinę, tiek teisinę kritinę būklę, pasitelkiant psichologą, teisininką ir panašiai (Lietuvos Respublikos ANSAAI, 2011). Svarbu paminėti tai, kad specializuotos pagalbos centrų veikla yra finansuojama iš valstybės biudžeto skiriamų lėšų, o tai reiškia, kad visa specializuota kompleksinė pagalba nukentėjusiems yra suteikiama nemokamai. Kaip teigia autoriai Čaplikienė ir Velička (2017, p. 55), šie centrai suteikia „psichologinę pagalbą nukentėjusiems įveikiant kritinę būklę, tarpininkauja, kad būtų suteikta teisinė pagalba, <...> informuoja nukentėjusį asmenį visais rūpimais klausimais ir konsultuoja, organizuoja ar

tarpininkauja, kad tolesnę pagalbą teiktų kitos smurtą artimoje aplinkoje patyrusiems asmenims organizacijos, institucijos ar specialistai“. Autoriai pabrėžia, kad „specializuotas pagalbos centras privalo užtikrinti asmens duomenų apsaugą bei pagalbos teikimo konfidencialumą ir apie tai informuoti smurtą patyrusį asmenį“.

O tuo tarpu autorė Damušytė (2020, p. 27) teigia, kad krizių centrai taip pat „siekia pakeisti visuomenės ir valstybės požiūrį į smurto prieš moteris problemą, <...> siekia užtikrinti klientų pasitikėjimą jų teikiamomis paslaugomis“. Šios išvalgos taip pat yra įtvirtintos Lietuvos Respublikos ANSAA (2011) įstatyme. SPC yra imperatyvus. Specializuotos pagalbos centras, gavęs pranešimą iš policijos pareigūnų, nedelsdamas:

„susisiečia su smurtą patyrusiu asmeniu, <...> teikia jam specializuotą kompleksinę pagalbą, < .. > suteikia informaciją, konsultuoja, <...> palaiko, tarpininkauja kitose institucijose, atstovaujant nukentėjusio asmens interesus“.

SPC darbuotojai taip pat:

- ✓ Atstovauja nukentėjusių asmenų interesus tarpininkaudami įvairiuose institucijose.
- ✓ Rengia pažymą apie išaiškėjusius smurto faktus konsultacijose su klientu.
- ✓ Praneša kontrolę vykdantiems apie šurkščius, neadekvačius institucijų veiksmus ar jų neveikimą nukentėjusio asmens atžvilgiu.
- ✓ Padeda klientui apskūsti procesinius sprendimus, jei šie neatitinka jo interesų.

Apibendrinant galime teigti, kad tarpinstitucinis bendradarbiavimas smurto artimoje aplinkoje atveju yra būtinas. Kiekviena institucija, įsijungusi į bendradarbiavimo procesą SAA atveju, suteikdama specializuotą kompleksinę pagalbą smurtą patyrusiam asmeniui, yra priklausomos viena nuo kitos. Šios institucijos, nesikeisdamos informacija ir nesąveikaudamos viena su kita, tiesiog neatliktų įstatymo pagrindu nustatytų ir įtvirtintų savo veiklos funkcijų. Jų darnus, nenutrūkstamas bendradarbiavimas inspiruoja efektyvų pagalbos teikimą nukentėjusiam nuo smurto artimoje aplinkoje atveju.

1.3.3. Kompleksinė pagalba smurto artimoje aplinkoje atveju

Pažymėtina tai, kad smurto artimoje aplinkoje atveju tarpinstitucinis bendradarbiavimas yra svarbus veiksnys siekiant suteikti efektyvią, kompleksinę pagalbą aukoms, todėl būtinas koordinuotas kelių institucijų darbas.

Pasak Bagdanovienės (2021, p. 14), „tarpinstitucinis bendradarbiavimas socialiniame darbe yra vis labiau akcentuojamas objektas, didesnis dėmesys skiriamas proceso tobulinimui, plėtojant darbuotojų asmenines, akademines ir profesines kompetencijas“. Anot autorės, „socialinis darbas, ypatingai dirbant su smurto aukomis, yra gana sudėtingas procesas, nes smurtą patyrusioms aukoms reikalinga visapusiška pagalba, kuri reikalauja specifinių žinių ir kompetencijų“. Remiantis autorės išvalgomis, galime daryti išvadą, kad efektyviai suteikti kompleksinę pagalbą įmanoma tik įsijungus skirtingoms institucijoms bei jų specialistams.

Pažymėtina tai, kad autorės Vasiliauskienė ir kt. (2017, p. 59) parengė metodines rekomendacijas specializuotos pagalbos centrų darbuotojams, savanoriams bei apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymą įgyvendinančių institucijų darbuotojams ir specialistams bei atkreipė dėmesį, jog yra svarbu, kad „tarpinstitucinis bendradarbiavimas vyktų „dviejų krypčių eismo“ principu, t. y. institucijoms proaktyviai keičiantis turima informacija apie smurtą artimoje aplinkoje ir pagal kompetenciją reaguojant į kitų institucijų pateiktą naują informaciją“. Kitaip tariant, pasak Vasiliauskienės ir kt. (2017, p. 59), „institucijos, savo darbe susiduriančios su smurtą ir prievartą

patiriančiais asmenimis ir siekdamas efektyvaus smurto užkardymo, turi bendradarbiauti ir keistis turima informacija“.

Dar vienas pastebėtinas aspektas yra tas, kad bendradarbiavimas neįmanomas be teisinės sistemos bazinių pagrindų. Tad Lietuvoje siekiant sudaryti teisinės prielaidas, specialiomis priemonėmis užtikrinti smurtą artimoje aplinkoje patyrusių asmenų apsaugą ir sukurti specializuotos kompleksinės pagalbos teikimo sistemą, 2011 m. įsigaliojo Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas ir sukurta specializuotos kompleksinės pagalbos teikimo sistema. 2012–2014 m. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija organizavo Specializuotos pagalbos centrų programos įgyvendinimą. Įgyvendinus programą buvo sukurtas veikiantis specializuotos pagalbos centrų tinklas ir užtikrinta, kad kiekvienam nukentėjusiam nedelsiant būtų pasiūlyta ir suteikta reikalinga pagalba. Specializuotą kompleksinę pagalbą teikia 16 specializuotos pagalbos centrų, kurių veiklos teritorija apima visą Lietuvą (Valstybinio audito ataskaita „apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje organizavimas“ 2015).

Tas pats įstatymas įvardija tris pagrindinius įstatymo įgyvendinimo subjektus – SPC, policiją ir VTAS – bei reglamentuoja jų sąveiką, numato mechanizmą, sujungiantį apsaugą užtikrinančias teisėsaugos įstaigas su pagalbą teikiančiomis organizacijomis – regioniniais SPC ir VTAS. Siekiant efektyviai įgyvendinti įstatymą, būtina užtikrinti sklandų šių trijų institucijų bendradarbiavimą ir suderintą veikimą.

Grįžtant prie teisinės bazės, siekiant tobulinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą, jo efektyvų ir sklandų procesą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2012 priėmė nutarimą „Dėl viešojo valdymo tobulinimo 2012-2020 m.“, kuriame buvo numatyti tarpinstitucinio bendradarbiavimo gerinimo aspektai, kuriais turi vadovautis institucijos savo veikloje: stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą; plėtoti vidinę ir išorinę komunikaciją naudojantis naujų technologijų teikiamomis galimybėmis; skleisti gerojo valdymo patirtį, viešojo valdymo institucijose įgyvendinanti mokymosi vieniems iš kitų iniciatyvas; dalintis žiniomis ir gerąja patirtimi, kaip spręsti tam tikrus klausimus; prioritetinėse viešosios politikos srityse, kai problema kyla veikiamą įvairių socialinių-ekonominių veiksnių, kuo plačiau derinti nuomones ir ieškoti sutarimo; išdiskutavus pasirinkti geriausią problemos sprendimo būdą ir panašiai.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. nutarimu buvo patvirtintas 2021–2030 metų nacionalinis pažangos planas. Planas pakeičia aukščiau analizuotą 2014–2020 m. programą. Jis užtikrina strateginio planavimo tęstinumą, taip pat įgyvendina ir kokybinį strateginio valdymo Lietuvoje pokytį. 2020 m. pradžioje kilusi naujojo koronaviruso (COVID-19 ligos) pandemija sukėlė netikėtų ir esminių iššūkių įvairiose valstybės gyvenimo srityse – visų pirma sveikatos, taip pat ekonomikos, socialinės apsaugos, švietimo, kultūros sektoriuose ir daugelyje kitų. Valstybės pažangai užtikrinti reikia užsibrėžtų strateginių tikslų tarpusavio sinergijos.

2021–2030 metų nacionalinis pažangos planas parengtas siekiant nustatyti pagrindinius ateinančią dešimtmetį valstybėje siekiamus pokyčius, užtikrinančius pažangą socialinėje, ekonominėje, aplinkos ir saugumo srityse. Nacionalinio pažangos plano kryptis - sumani visuomenė, sumani ekonomika ir sumani valstybė. Plane akcentuojamas tiek vidinis tarpinstitucinis, tiek tarptautinis bendradarbiavimas, nurodomos bendradarbiavimo gairės: „<...> regioninio ir tarptautinio bendradarbiavimo svarba, <...> efektyvus mokslo ir verslo bendradarbiavimas, <...> papildomai paskiriami horizontaliųjų principų koordinatoriai, kurie ragina institucijų bendradarbiavimą, <...> siekdami skatinti elgsenos ir požiūrio pokyčius viešojo sektoriaus institucijose, <...> skatinamas viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimas“.

Žvelgiant į 1.3.3.1 pav. ir kalbant apie tarpinstitucinį bendradarbiavimą, galime daryti išvadą, kad, norint suteikti visapusišką ir efektyvią pagalbą smurtą artimoje aplinkoje patyrusiam asmeniui, be institucinio bendradarbiavimo neįmanoma. Kaip matome iš pateikto paveikslėlio institucija ir nukentėjęs tarpusavyje sąveikauja.

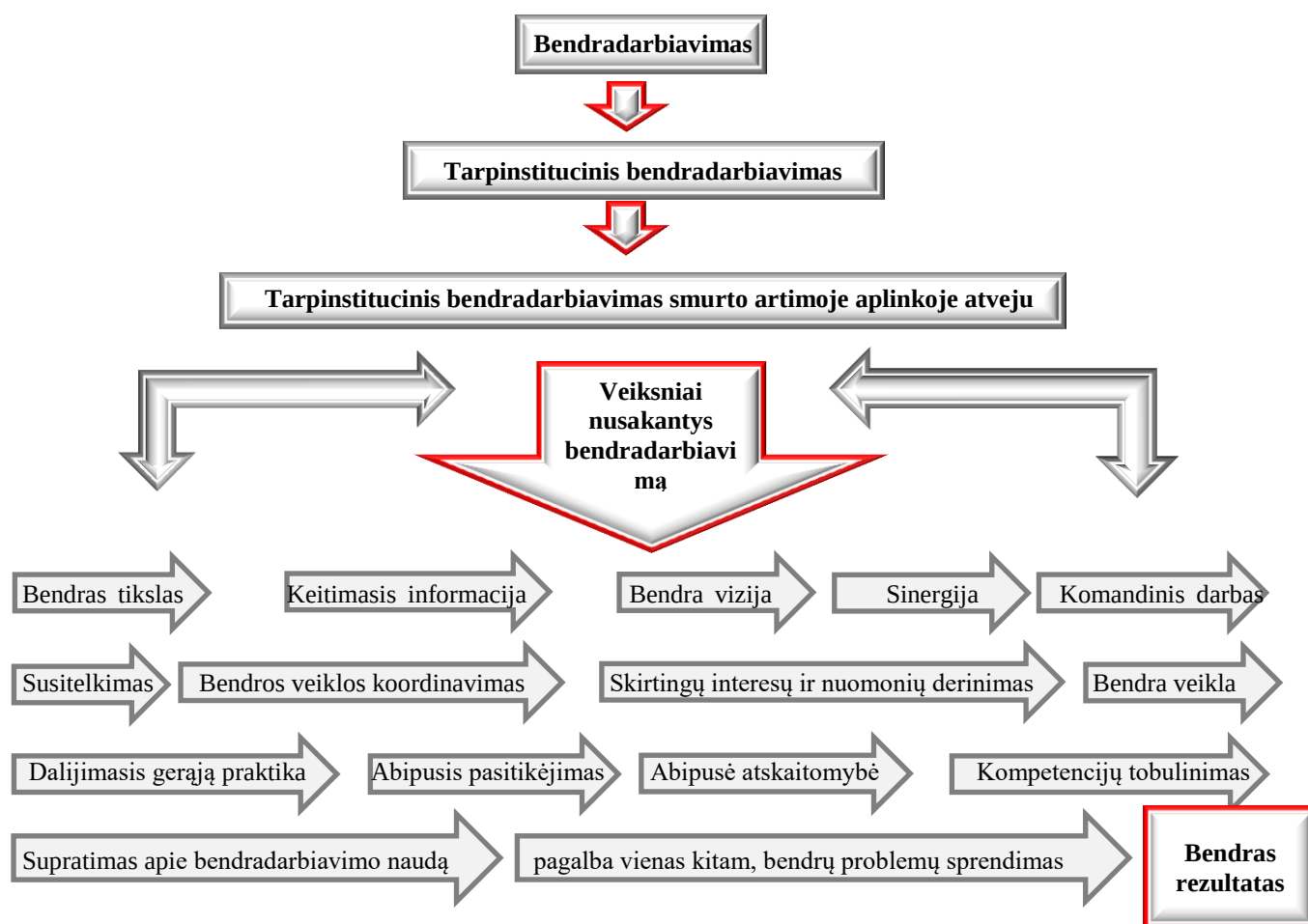
Pažymėtina tai, kad svarbus veiksnys, siekiant operatyviai ir efektyviai suteikti pagalbą, yra svarbi ne tik tarpinstitucinė sąveika ir atgalinis ryšys bendradarbiaujant tarp pačių institucijų, bet taip pat sąveika būtina ir tarp institucijų bei smurtą patyrusio asmens. Jų tarpusavio darnus darbas yra svarbi prielaida tiek paslaugų kokybei, tiek jų prieinamumui bei efektyvumui (Purvanekienė ir kt., 2019).

Apibendrinant galime teigti, kad smurtas artimoje aplinkoje yra opi visuomenės problema. Šios problemos sprendimui reikalingas kompleksinis tarpinstitucinis bendradarbiavimas. Todėl ypač svarbu skatinti ir plėtoti teisėsaugos institucijų pareigūnų, nevyriausybinių organizacijų, kurios rūpinasi smurto artimoje aplinkoje aukomis, valstybinių įstaigų, atsakingų pareigūnų bendradarbiavimą. Pasak Chomentausko ir kt. (2017, p. 53), „tai galima daryti organizuojant bendrus mokymus, pasitarimus, apskrito stalo diskusijas, kurių metu kiekvienas atstovaujantis savo organizaciją turėtų galimybę išdėstyti požiūrį į šios problemos sprendimą, išsakyti kylančias problemas ir bandytų ieškoti bendro darbo sąlyčio taškų“.

1.4. Tarpinstitucinio bendradarbiavimo smurto artimoje aplinkoje atveju apibrėžtis

Šiame bakalauro darbe buvo minėta, kad smurtas artimoje aplinkoje šiuo metu yra didelė visuomenės problema, kuriai spręsti reikalingas tarpinstitucinis bendradarbiavimas. Smurtą artimoje aplinkoje patiriantiems asmenims, dažniausiai yra reikalinga kompleksinė pagalba: tiek socialinė, tiek psichologinė, tiek teisinė. Atsižvelgiant į nukentėjusio poreikius, kiekviena institucija įgyvendina skirtingas savo veiklos funkcijas, o įgyvendinant šias funkcijas būtinas bendradarbiavimas. Toks bendradarbiavimas vadinamas tarpinstituciniu, o pats bendradarbiavimo procesas yra veiksminga priemonė užkardant smurtą artimoje aplinkoje.

Kalbant apie tarpinstitucinį bendradarbiavimą smurto artimoje aplinkoje atveju, galima teigti, kad šis bendradarbiavimas savo bruožais, principais ir mechanizmu niekuo nesiskiria nuo įprasto bendradarbiavimo, nesvarbu, kokiame sektoriuje, tarp kokių organizacijų ar įstaigų jis vykėtų, bendradarbiaujama susitelkus bendro tikslo siekimui. Tarpinstitucinio bendradarbiavimo smurto artimoje aplinkoje apibrėžtį galime pavaizduoti taip (žr. 1.4.1 pav.):

1.4.1 pav. Tarpinstitucinio bendradarbiavimo smurto artimoje aplinkoje procesas

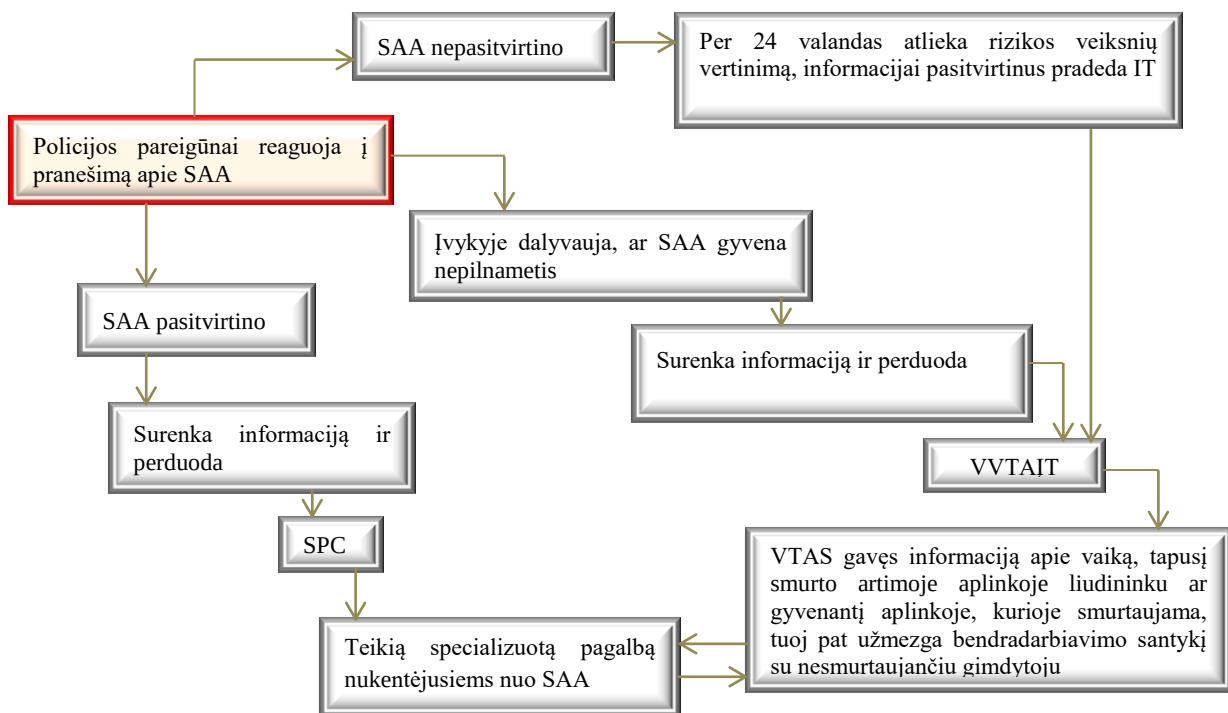
Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

Kaip matome iš 1.4.1 paveiksle pateiktos informacijos, kad tarpinstitucinis bendradarbiavimas smurto artimoje aplinkoje atveju turi tuos pačius bendradarbiavimo proceso bruožus kaip ir bet

kuris kitas bendradarbiavimo procesas, kuris vyksta kas dieną tarp institucijų, įstaigų, valstybinių ir privačių organizacijų, susivienijimų, kooperatyvų, partnerių ir kt.

Toliau analizuojant tarpinstitucinio bendradarbiavimo smurto artimoje aplinkoje atveju apibrėžtį, būtina paminėti, kad Lietuvos Respublikos Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatyme (2011) yra įvardijami trys pagrindiniai įstatymo įgyvendinimo subjektai – SPC, policija ir VTAS. Minėtame įstatyme yra imperatyviai įtvirtinta šių institucijų sąveika, numatytas bendradarbiavimo mechanizmas, kuris sujungia teisinę apsaugą nukentėjusiam užtikrinančias teisėsaugos institucijas su pagalbą teikiančiomis organizacijomis – regioniniais SPC ir VTAS.

Smurto artimoje aplinkoje atveju pirmąsias institucijas, reaguojančias į smurtą artimoje aplinkoje sąveikos mechanizmą, galime pavaizduoti taip (žr. 1.4.2 pav.):

1.4.2 pav. Pirmų institucijų reaguojančių į smurtą artimoje aplinkoje sąveikos mechanizmas

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymu Nr. XI-1425.

Žiūrint į 1.4.2 paveikslą matomas neišvengiamas tarpinstitucinis bendradarbiavimas SAA. Kai tai susiję su suaugusiais asmenimis, pasitvirtinus SAA, policija pirmiausia bendradarbiauja su SPC. Kai tai susiję su nepilnamečiais bei jų apsauga, policija suteikia visą informaciją tiek VVTAIT, tiek SPC. O valstybės vaiko teisių apsaugos skyrius, gavęs informaciją apie vaiką, tapusį smurto artimoje aplinkoje liudininku ar gyvenantį aplinkoje, kurioje smurtaujama, tuoj pat pradeda bendradarbiavimą su SPC, kuris teikia specializuotą pagalbą vaiko motinai. Kitaip tariant, saugi aplinka pradedama kurti su vaiko motina. Pasak Vasiliauskienės ir kt. (2017, p. 60), „apsaugoti vaikus galima tik suteikus efektyvią apsaugą jų motinai, <...> todėl VTAS, teikdami pagalbą nukentėjusiems vaikams, privalo perduoti <...> policijai ir SPC turimas žinias apie kitą smurtą ir prievartą patiriantį asmenį, t.y. apie vaikų motiną“.

Siekiant sklandesnio bendradarbiavimo ir keitimosi informacija vaiko teisių apsaugos srityje, VVTAIT kartu su PD prie VRM 2020 m. pasirašė bendradarbiavimo sutarties (Nr. BS-3/5-IK-4384,

2018) „dėl bendradarbiavimo sprendžiant vaiko teisių apsaugos klausimus“ pakeitimą (Nr. BS-4/5-L-6973, 2018). Pakeitimu yra siekiama operatyvaus keitimosi informacijos ir sklandesnio institucijų bendradarbiavimo vaiko teisių apsaugos srityje, siekiama užtikrinti nepertraukiamą, visą parą veikiančią vaiko teisių apsaugą ir pagalbą vaikui, prieš kurį galbūt panaudotas smurtas, vaikui, tapusiam smurto artimoje aplinkoje liudininku ar gyvenančiam aplinkoje, kurioje buvo smurtauta bei visais kitais atvejais, kai vaikui nedelsiant būtina užtikrinti saugią aplinką. SPC savo veikloje vadovaujasi specializuotos pagalbos centrų programa, parengta pagal Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro, Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministro Ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymą „Dėl specializuotos pagalbos centrų programos patvirtinimo“, 2011 m.

Siekdamas užtikrinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą Specializuotos pagalbos centras dalyvauja susitikimuose su Valstybės vaikų teisių apsaugos tarnybos skyriais, Socialiniais pagalbos centrais, Sveikatos priežiūros darbuotojais, policijos pareigūnais, prokuratūros, teismų ir kitų kompetentingų institucijų bei įstaigų atstovais, taip pat kitomis nevyriausybinėmis organizacijomis, analizuoja smurto atvejus bei suteiktos pagalbos veiksmingumą. SPC veiklai koordinuoti yra sukurtas veiklos koordinavimo centras. Koordinuojantį centrą sudaro specializuotų pagalbos centrų deleguoti asmenys, kurie koordinuoja specializuotų pagalbos centrų ir kitų institucijų bendradarbiavimą.

Taigi, remiantis mokslininkų (Raišienė, Bilan, Smalskys, Gečienė, 2019, p. 36) nuomone, tarpinstitucinio bendradarbiavimo smurto artimoje aplinkoje sąvoką galime apibrėžti taip: *„tai ypatingos rūšies veikla, kai jungtinę veiklą vykdo keli vykdytojai, valdymo subjektai, sistemų institucijos. Tai tam tikra socialinė organizacijų sąveika, kurios tikslas – koordinuoti prisijungimo veiksmus, suvienodinti individualias pastangas ir plėtoti savitarpio pagalbą, ypač žmogiškuosius išteklius bei jų apsaugą“*.

Apibrėžiant tarpinstitucinį bendradarbiavimą galime teigti, kad jis vien savo pavadinimu nusako, kad tai bendradarbiavimas tarp institucijų. Smurto artimoje aplinkoje atvejais tarpusavyje bendradarbiauja įvairios institucijos, o jų bendradarbiavimas vadinamas tarpinstituciniu. Tarpinstitucinis bendradarbiavimas yra veiksminga priemonė, siekiant mažinti smurtą artimoje aplinkoje. Bendradarbiavimo forma apibrėžiama nustatant tarpusavio pasitikėjimo, bendros veiklos koordinavimo bei išteklių pasidalijimo tarp dalyvių lygmenį. Bendradarbiaujama susitelkus vienam tikslui: padėti nukentėjusiam nuo smurto artimoje aplinkoje įveikti tiek psichologinius, tiek ekonominius sunkumus ir grįžti į pilnavertį gyvenimą. Pagrindinės institucijos, bendradarbiaujančios smurto artimoje aplinkoje atvejais yra Policija, Specializuotos pagalbos centras, Valstybinė vaikų teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba. Išanalizavus literatūrą darytina išvada, kad tarpinstitucinis bendradarbiavimas smurto artimoje aplinkoje atveju yra pakankamai reglamentuotas, bendradarbiavimo mechanizmas įtvirtintas įstatymuose bei institucijų veiklos planavimo dokumentuose.

2. TARPINSTITUCINIO BENDRADARBIAVIMO SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE ATVEJU TYRIMO METODIKA IR REZULTATAI

2.1. Tyrimo metodikos ir organizavimo pagrindimas

Tyrimo metodikos pagrindimas.

2021 m. lapkričio mėnesį buvo atliktas kokybinis tyrimas naudojant duomenų rinkimo metodą - apklausą raštu teikiant atviro tipo klausimus skirtingų institucijų specialistams, kurie pirmi reaguoja ir bendradarbiauja pasitvirtinus smurtui artimoje aplinkoje. *Kokybinis tyrimas buvo pasirinktas todėl, kad buvo siekiama giliau išnagrinėti situaciją, ją interpretuoti ir paaiškinti.*

Pažymėtina tai, kad tyrimo pradžioje buvo planuota atlikti pusiau struktūruotą interviu su pasirinktais informantais susitikus gyvai, bet pasiruošimo etape bendraujant telefonu visgi buvo atsižvelgta į informantų nuomonę ir sutarta, kad jie atsakymus pateiks elektroniniu paštu. Toks duomenų gavimo būdas buvo pasirinktas, atsižvelgiant į informantų užimtumą bei dėl šiuo metu šalyje esamos Covid-19 pandemijos padėties.

Pasak Gaižauskaitės, Mikėnės (2014, p. 71), apklausa raštu, tai „apklausa pildant klausimyną savarankiškai, tai apima, <...> apklausą grupės aplinkoje, individualią apklausą, apklausas paštu bei internetu“. Anot autorių išskirtinis tokios apklausų bruožas yra tai, kad „klausimų ir atsakymų procesas yra tik respondento valioje“, o klausimynas pildomas savarankiškai, netarpininkaujant apklausos vykdytojiui.

Pažymėtina tai, kad tyrimas atliekamas elektroniniu būdu turi ir privalumų. Visų pirma, šis metodas reikalauja mažai išteklių, klausimynas pildomas savarankiškai, yra maža tyrėjo efekto tikimybė, informantas gali pasirinkti jam tinkamą pildymo greitį, taip pat asmeniškai patogų pildymo laiką ir vietą, nelieta nejaukumo, kuris gali atsirasti atsakant į kai kuriuos klausimus tyrėjo akivaizdoje. Taip pat informantai jaučiasi galintys atviriau, nuoširdžiau atsakinėti į klausimus, labiau apgalvoti atsakymus. (Gaižauskaitė, Mikėnė, 2014, p. 72).

Tyrimo instrumentas – klausimynas.

Buvo pasirinktos temos, sudarytas klausimynas su atviro tipo klausimais (žr. 2.1.1. lentelė) pagal iš anksto darbo autorės sudarytą planą (priedas Nr. 1). Klausimynas sudarytas atsižvelgiant į teorinėje dalyje analizuotų įvairių autorių pozicijas, bei teisės aktus.

Anot Gaižauskaitės, Mikėnės (2014, p. 189), teigimu atviri klausimai pasižymi tuo, kad „atsakydamas į juos, respondentas nėra ribojamas atsakymo variantų, o gali atsakyti taip, kaip jis nori“.

2.1.1 lentelė

Tyrimo metu nagrinėtos temos

Nr.	Klausimo tema	Klausimai	Teorinis pagrindas
1.	Bendradarbiavimo poreikis ir bendradarbiaujančios institucijos	1, 2, 3, 4 klausimu siekiama išsiaiškinti informantų veiklos sferą, kaip dažnai savo veikloje susiduria su SAA atvejais, kokios institucijos įsijungia į bendradarbiavimo procesą bei kokias reikėtų įtraukti.	Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas (2011).
2.	Bendradarbiavimo forma ir procesas	5, 6, 7 klausimu buvo siekiama nustatyti tarpinstitucinio bendradarbiavimo formą SAA atveju, bendradarbiavimo proceso efektyvumą ir naudingumą	Puškorius (2007), Miginis ir Ulozas (2014), Vasiliauskienė, L. H., Dirmotaitė, E., & Vasiliauskaitė, Z. (2017).

3.	Bendradarbiavimo kliūtis bei priemonės toms kliūtims išspręsti	8, 9, 10, 11 klausimu siekiama apibrėžti tarpinstitucinio bendradarbiavimo sėkmes/nesėkmes. Sužinoti, su kokiomis institucijomis sekasi/nesiseka bendradarbiauti bei sužinoti specialistų nuomonę ir pasiūlymus, kaip plėtoti efektyvų bendravimą.	Puškorius (2007), Jurkonienė, Karčiauskienė (2017), Michailovič, Justickaja, Vaičiūnienė, Kalpokas (2019), Bagdonovienė (2021), Visockas (2019), Brown (2014), Vangen, Potter ir Jarvis (2017), Khamis, Kamel, Salichs (2006).
----	--	--	--

Šaltinis: sudaryta autorė

Kaip matyti iš informacijos, pateiktos 2.1.1. lentelėje, *tyrimo instrumentas* buvo suskirstytas į tris dalis. Pirmą klausimyno dalimi buvo siekiama *nustatyti bendradarbiavimo poreikį ir bendradarbiaujančias institucijas*, antra klausimyno dalimi buvo siekiama *išsiaiškinti bendradarbiavimo formą ir procesą* ir trečia dalimi buvo siekiama *išsiaiškinti bendradarbiavimo kliūtis bei priemones toms kliūtims išspręsti*.

Tyrimo dalyvių atranka.

Tyrimo laisvanoriškai dalyvavo šeši informantai iš įvairių institucijų. Sudarant tyrimo imtį, buvo atsižvelgta į Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo (2011) 9 str., kuris įvardija tris pagrindinius įstatymo įgyvendinimo subjektus – policiją, Specializuotos pagalbos centrą ir Valstybinę vaikų teisių apsaugos tarnybą (žiūrėti 2.1.2. lentelę).

Tyrimo dalyviai pasirenkami remiantis atranka, kai yra atsižvelgiama į apibrėžtus kriterijus (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016, p. 45). Taigi, atliekant šio baigiamojo darbo tyrimą, buvo pasirinkti šie *atrankos kriterijai*:

- ✓ tyrimo dalyviai turėtų patirties tarpinstitucinio bendradarbiavimo klausimais;
- ✓ turėtų ne mažesnę nei penkerių metų darbo patirtį.

2.1.2 lentelė

Duomenys apie informantus

Įstaigos pavadinimas	Išsilavinimas	Darbo stažas
Informantas Nr. 1 Klaipėdos apskrities vyriausiasis policijos komisariatas	Aukštasis	Virš 5 m.
Informantas Nr. 2 Valstybinės vaikų teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos Socialinės ir darbo ministerijos Telšių rajono skyrius	Aukštasis	Virš 5 m.
Informantas Nr. 3 Klaipėdos apskrities vyriausiasis policijos komisariatas	Aukštasis	Virš 5 m.
Informantas Nr. 4 Visagino Šeimos Krizių centras	Aukštasis	Virš 5 m.
Informantas Nr. 5 Kauno apskrities moterų krizių centras	Aukštasis	Virš 5 m.
Informantas Nr. 6 Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos Socialinės ir darbo ministerijos	Aukštasis	Virš 15 m.

Šaltinis: sudaryta autorės

Kaip matome iš lentelėje pateiktų duomenų apie informantus, visų informantų profesinė patirtis yra ne mažesnė kaip 5 metai. Atitinkama tyrimo imtis buvo pasirinkta tikslesnei informacijai gauti iš pirmųjų darbuotojų, reaguojančių į SAA, siekiant sužinoti apie tarpinstitucinio bendradarbiavimo procesą smurto artimoje aplinkoje atveju.

Tyrimo etika.

Tiriamieji informuoti apie tyrimo esmę, buvo paaiškinta, jog tyrimo metu gauti atsakymai bus naudojami tik moksliniais tikslais bakalauro baigiamajame darbe.

Remiantis Gaižauskaite, Valančiene (2016, p. 59), „analizuodamas duomenis ir rengdamas tyrimo ataskaitą ar baigiamąjį darbą, tyrėjas yra atsakingas už du uždavinius:

- ✓ apsaugoti dalyvių tapatybes nuo viešinimo;
- ✓ korektiškai pateikti tyrimo rezultatus.

Autoriai nurodo, kad tyrėjas, apdorodamas ir analizuodamas gautus duomenis, privalo juos nuasmeninti, tai yra pakeisti tyrimo dalyvių vardus arba priskirti jiems kodus. Pateikiant atsakymų citatas, informacija neturėtų identifikuoti konkretų asmenį. Pasak autorių, būtina ne tik pakeisti konkrečius pavadinimus ar vardus, bet ir kontekstą, jeigu remiantis juo yra galimybė atkurti įvykius ir taip identifikuoti asmenį (Gaižauskaitė, Valančienė, 2016).

Panašiai apie tyrimo etiką aiškina ir Židžiūnaitė (2011) bei Gaižauskaitė ir Mikėnė (2014) teigdamos, kad tyrimą atliekantys asmenys turi laikytis etikos principų, užtikrinti anonimiškumo ir konfidencialumo principų laikymąsi. Taip pat atsižvelgti į kitus etinius principus, tokius kaip teisingumas, sąžiningumas, objektyvumas.

Šiame bakalauro darbe buvo laikomasi šių *etikos principų*:

- ✓ asmens nepriklausomybės;
- ✓ asmens informavimo;
- ✓ rūpintis tyrimo dalyvių saugumu;
- ✓ sąžiningumo;
- ✓ teisingumo.

Užtikrinant informantų duomenų konfidencialumą atsitiktine tvarka jiems buvo suteikti kodai (I1, I2, I3, I4, I5, I6), o jų numeracija nesutampa su 2.1.2 lentelė pateikta informantų eilės tvarka.

Tyrimo eiga.

Bendravimo procesas su informantais elektroniniu paštu buvo vykdomas remiantis įprasta bendravimo logika. Prieš pateikiant klausimyną darbo autorė su tyrimo dalyviais užmezgė paprastą kasdienį ryšį, tai yra buvo neformaliai prisistatyta, pabendrauta, atsakyta į tyrimo dalyviams kilusius klausimus, įprastai taip, kaip atėjęs pas tyrimo dalyvį. Užmezgus pradinį ryšį su informantais, sudėrinus etikos klausimus ir gavus sutikimą dalyvauti tyrime, 2021 m. lapkričio mėnesio 12 d. informantams elektroniniu paštu buvo išsiųstas klausimynas su iš anksto suformuotais klausimais. Taip pat pasirengimo etape bendraujant su informantais buvo prieita išvada, kad išvengtume spontaniškumo, atsakant į pateiktus klausimus bei daugiau kuo išsamesnių atsakymų, buvo susitarta, jog informantai atsakymus gali pateikti per dvi savaites. Atsakymai į nusiųstus klausimus, kaip ir buvo tartasi, gauti per dvi savaites.

Duomenų analizės metodas.

Buvo atlikta kokybinė turinio analizė taikant deduktyvų metodą, kai klausimo turinys nusako kategorijos turinį. Siekiant giliau atskleisti informantų pozicijas, pateikta skirtingų institucijų, bendradarbiaujančių esant smurtui artimoje aplinkoje atvejui, atstovų informacija buvo apdorojama. Analizė vykdoma sistemiškai, žingsniais:

- ✓ daugkartinis teksto skaitymas;

- ✓ duomenys suskirstomi kategorijomis ir suvedami į lentelę;
- ✓ sisteminama, lyginama, bendrinama, ieškoma panašumų bei skirtumų.

2.2. Tyrimo duomenų sisteminimas ir analizė

2.2.1. Bendradarbiavimo poreikis ir bendradarbiaujančios institucijos

Siekiant atskleisti, kaip vyksta tarpinstitucinis bendradarbiavimas tarp institucijų, kurios savo veikloje susiduria su smurto artimoje aplinkoje atvejais, buvo tikslinga išsiaiškinti, kokioje srityje informantai realizuoja savo profesinę veiklą. Informantų buvo paprašyta **apibūdinti savo profesinės veiklos paskirtį ir pobūdį**. Atsakymai pateikti (žr. 2.2.1.1 lentelė).

2.2.1.1 lentelė

Profesinės veiklos pobūdis

Tema	Kategorija	Teiginiai
Bendradarbiavimo poreikis ir bendradarbiaujančios institucijos	Profesinės veiklos paskirtis ir pobūdis	Informantas Nr. 1 „administracinių pažeidimų bei nusikaltimų prevencijos, viešosios tvarkos ir eismo saugumo užtikrinimas, nusikalstamų veikų atskleidimas ir ištyrimas ir bendras saugumo politikos užtikrinimas <...> skyriaus pareigūnai, <...> reaguoja į iškvietus dėl vykdomų ar įvykdytų įvairių teisės pažeidimų ir atlieka pirminius ir neatidėliotinus veiksmus įvykio vietoje“. Informantas Nr. 2 „Siekti, kad būtų užtikrintos vaiko teisės ir teisėti interesai. Koordinuoti, kad vadovaujantis teisės aktais laiku būtų išnagrinėti pranešimai susiję su galimais vaiko teisių pažeidimais ir užtikrinta reikalinga pagalba vaikui (-ams) ir jo(-ų) šeimai“. Informantas Nr. 3 „viešosios tvarkos ir eismo saugumo užtikrinimą bei reaguojau į iškvietus dėl vykdomų ar įvykdytų įvairių teisės pažeidimų (tiek administracinio, tiek baudžiamojo pobūdžio) ir atlieku pirminius ir neatidėliotinus veiksmus įvykio vietoje. Taip pat vykdu įvairias užduotis, susijusias su į probaciją įtrauktais asmenimis, taip pat asmenimis, turinčiais laisvės saviizoliacijos bei iš įkalinimo įstaigos grįžusiais asmenimis“. Informantas Nr. 4 „<...> gavus pranešimą, <...> apie smurtą artimoje aplinkoje patyrusius asmenis, suteikti jiems specializuotą kompleksinę pagalbą“. Informantas Nr. 5 „Specializuotos kompleksinės pagalbos teikimas asmeniui, patyrusiam smurtą artimoje aplinkoje, įveikiant kritinę būklę“. Informantas Nr. 6 „Užtikrinti vaiko interesą visur ir visada“.

Šaltinis: sudaryta autorės

Kaip matome iš 2.2.1.1 lentelėje pateiktų informantų atsakymų, bendradarbiaujančias institucijas galime suskirstyti į dvi grupes: teisėsaugos institucija, specializuotos bei socialinę pagalbą teikiančias institucijas. Teisėsaugos institucijos atstovai nurodė, kad jų veiklos pobūdis yra gana platus pradedant nuo prevencijos vykdymo, administracinių nusižengimų nagrinėjimų iki nusikalstamos veikos užkardymo ir tyrimo. O socialinę pagalbą teikiančios tarnybos atstovai savo veikloje rūpinasi, kad būtų užtikrintos nukentėjusio teisės ir teisėti interesai, suteikta jiems kompleksinė specializuota pagalba.

Informantų paklausus, **kaip dažnai savo veikloje tenka susidurti su smurto artimoje aplinkoje atvejais**, visi į pateiktą klausimą atsakė, kad susiduria kas dieną arba dažnai. Tai leidžia daryti išvadą, kad anksčiau šiame darbe minėtos autorės Kaveckaitės (2015, p. 8), „smurtas artimoje aplinkoje – nepalankus veiksnys, apibūdinantis visuomenę“. Anot autorės, šio reiškinių problemų sprendimas yra <...> „vienas svarbiausių“ <...> „valstybės administravimo uždavinių“.

Toliau buvo siekiama sužinoti, su kokiomis institucijomis tenka bendradarbiauti, todėl informantų buvo paprašyta **išvardinkite institucijas, su kuriomis tenka bendradarbiauti smurto artimoje aplinkoje atveju**. Atsakymai pateikti 2.2.1.2 lentelėje.

Institucijos, su kuriomis bendradarbiaujama smurto artimoje aplinkoje atveju

Tema	Kategorija	Teiginiai
Bendradarbiavimo poreikis ir bendradarbiaujančios institucijos	Bendradarbiavimo proceso dalyviai	Informantas Nr. 1 „Valstybinės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centras, Klaipėdos miesto šeimos ir gerovės centras, Klaipėdos miesto nakvynės namai, Klaipėdos miesto socialinės paramos skyrius“. Informantas Nr. 2 „<...> Policija, Probacija, Socialinių paslaugų centru, Krizių centru, SPC“. Informantas Nr. 3 „Valstybinės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centras, Klaipėdos miesto šeimos ir gerovės centras, Klaipėdos miesto nakvynės namai, Klaipėdos miesto socialinės paramos skyrius, Klaipėdos greitosios medicinos pagalba, Klaipėdos priešgaisrinė apsaugos ir gelbėjimo tarnyba, Bendrosios pagalbos centras“. Informantas Nr. 4 „su VTAS, savivaldybių įstaigomis, seniūnijomis ar nevyriausybiniomis organizacijomis, teikiančiomis pagalbą smurtą patyrusiems asmenims, įstaigomis ir organizacijomis, teikiančiomis laikino apgyvendinimo ar kitas būtinas paslaugas, su policija, sveikatos priežiūros įstaigomis, teisinę pagalbą teikiančiomis įstaigomis ir institucijomis“. Informantas Nr. 5 „su policija, vaikų teisių apsaugos skyriais, savivaldybių įstaigomis, teikiančiomis laikino apgyvendinimo pagalbą smurtą patyrusiems asmenims, su sveikatos priežiūros įstaigomis, teisinę pagalbą teikiančiomis įstaigomis ir institucijomis“. Informantas Nr. 6 „<...> teisėsaugos institucijos: policija, teismai, prokuratūra, probacija, medicininės ekspertizės įstaiga; medikai; ugdymo įstaigos; socialinės įstaigos; pedagoginė psichologinė tarnyba; psichologai, psichiatrai; nevyriausybinių organizacijų bei kita“.

Šaltinis: sudaryta autorės

Kaip matome iš lentelėje pateiktos informacijos, smurto artimoje aplinkoje atveju tiriamiesiems tenka bendradarbiauti ne tik su šiame bakalauro darbe analizuotomis institucijomis, bet ir su dauguma kitų, tokių kaip: Greitoji medicininė pagalba, Priešgaisrinė gelbėjimo tarnyba, Probacijos tarnyba, psichologais, ugdymo įstaigos, Bendrosios pagalbos centru, medicinos įstaigomis, teisininkais, institucijomis ir organizacijomis, kurios teikia laikiną apgyvendinimą ir kt. Tai patvirtina šiame darbe minėtų autorių Purvaneckienės ir kt. (2019) teiginį, kad „ priklausomai nuo smurto atvejo <...> gali dalyvauti dešimt ar daugiau institucijų“.

Taip pat tiriamųjų buvo paklausta, **kokių kitų institucijų ar specialistų įsitraukimo reikėtų, norint efektyviau išspręsti smurtą artimoje aplinkoje patiriančių asmenų problemas? Kodėl taip manote?** Į pateiktą klausimą visi informantai atsakė skirtingai. Antai informanto (Nr. 1) nuomone, „su šeima turi pradėti dirbti specialistai, <...> psichologai, taip pat kartais smurto aukos yra priverstos gyventi kartu su smurtautoju, nes negauna pagalbos iš socialinės paramos institucijų. Todėl turi būti kompleksinis darbas su šeima priklausomai, kokios pagalbos jai reikia“. O informantas (Nr. 2) teigia, kad „šiuo metu pakanka nurodytų institucijų įsitraukimo sprendžiant smurtą patiriančių asmenų problemas“. Tuo tarpu informantai (Nr. 3, 4, 5) papildė informanto (Nr. 2) nuomonę ir teigia, kad „daugiau institucijų įtraukti į bendradarbiavimo procesą nereikia“. Jų nuomone, siekiant suteikti nukentėjusiam kompleksinę pagalbą, reiktų, kad tokio pobūdžio veikloje visos institucijos tinkamai atliktų savo darbą. O informantas Nr. 6, žvelgdamas iš savo profesinės veiklos pusės, teigia, kad „pastebimas kompetentingų specialistų trūkumas, t. y. psichologų, vaikų psichiatrų. Taip pat yra didžiulis specialistų trūkumas, kurie padėtų delinkventinio elgesio turintiems vaikams“.

Apibendrinant daugumos tiriamųjų pateiktą nuomonę, galime daryti išvadą, kad institucijų, dalyvaujančių bendradarbiavime suteikiant nukentėjusiam pagalbą smurto artimoje aplinkoje atveju, yra pakankamai. Tačiau pažymėtina, tai kad kai kurių informantų (Nr.1 ir Nr. 6) nuomone, daugelyje institucijų yra pastebimas specialistų trūkumas, pvz., psichologų, vaikų psichiatrų. O informantų (Nr. 3 ir Nr. 4) nuomone, ne visų institucijų atstovai savo tiesiogines pareigas atlieka tinkamai, taip pat reikėtų tobulinti teisinę bazę ir bendradarbiavimo mechanizmą.

Tiriamiesiems uždavus klausimą, **ar pakanka gautos informacijos iš bendradarbiaujančios institucijos, kad galėtumėte neatidėliotinai suteikti pagalbą asmenims, nukentėjusiems nuo smurto artimoje aplinkoje**, jų nuomonės taip pat išsiskyrė. Teisėsaugos atstovai akcentavo, kad informacijos, reikalingos tiek nukentėjusiam, tiek tarpusavyje bendradarbiaujančioms institucijoms, dauguma atveju nepakanka. Informanto Nr. 1 ir informanto Nr. 3 nuomone, gaunama informacija dažniausiai būna abstrakti, situacija neaiški ir sunku suprasti, kokia pagalba yra reikalinga. O socialines paslaugas teikiančių įstaigų atstovai (informantai Nr. 2, 4, 5, 6) teigia, kad gautos informacijos visiškai pakanka.

Išanalizavus informantų atsakymus į pateiktus klausimus, siekiant išsiaiškinti gautos informacijos pakankamumą, pasitvirtina autorių Vasiliauskienės ir kt. (2017, p. 59) teiginys, kad „institucijos, savo darbe susiduriančios su smurta ir prievarta patiriančiais asmenimis ir siekdamos efektyvaus smurto užkardymo, turi bendradarbiauti ir keistis turima informacija.“ Pasak autorės, tokiu atveju pagalba bus suteikta greičiau, efektyviau ir naudingiau.

2.2.2. Bendradarbiavimo tarp institucijų smurto artimoje aplinkoje atveju formos

Atliekant tyrimą buvo siekiama sužinoti informantų nuomonę apie tinkamiausia bendradarbiavimo formą, tiriamiesiems buvo pateiktas klausimas, **kokia forma dažniausiai vyksta bendradarbiavimas su kitomis institucijomis?** Visų informantų nuomone, pateikus šį klausimą, sutapo. Informantai teigia, kad bendradarbiavimas vyksta įvairiomis formomis: susirašinėjimais, bendraujama skambinant telefonu, organizuojami kontaktiniai ir nuotoliniai susitikimai. Pažymėtina tai, kad teisėsaugos atstovai (I Nr. 1 ir I Nr. 3) papildė likusiųjų informantų nuomonę teigdami, kad vieninteliai institucijos, tai yra VVTAIT, atstovai, esant smurto atvejui, kai jame dalyvauja nepilnametis asmuo, iš karto atvyksta į įvykio vietą spėti problemų. Svarbu paminėti tai, kad šios institucijos operatyvus reagavimas į SAA atvejus, kai juose dalyvauja nepilnamečiai asmenys, yra teisiškai reglamentuotas Lietuvos Respublikos Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatyme (2011) ir Valstybinei vaikų teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai yra imperatyvaus pobūdžio.

Siekiant išsiaiškinti tyrimo dalyvių nuomonę apie tinkamiausią bendradarbiavimo formą, tiriamiesiems buvo užduotas klausimas - **Kokios bendradarbiavimo formos yra tinkamiausios? Kodėl?** Į pateiktą klausimą beveik visi informantai atsakė, kad visos bendradarbiavimo formos yra tinkamos, tik teisėsaugos institucijų atstovai akcentavo, kad tinkamiausia bendradarbiavimo forma galėtų būti atvykimas į įvykio vietą. O socialines paslaugas teikiančių institucijų atstovai akcentavo, kad bendradarbiavimo forma nustatoma individualiai, priklauso nuo konkrečios situacijos.

O siekiant sužinoti informantų nuomonę, kas yra svarbu sėkmingam bendradarbiavimui, buvo klausiama, **kas yra svarbu bendradarbiavimo procese ir kodėl taip mano.** Atsakymai pateikti 2.2.2.1 lentelėje.

2.2.2.1 lentelė

Sklandus bendradarbiavimo proceso dedamosios

Tema	Kategorija	Teiginiai
Bendradarbiavimo forma	Sklandus bendradarbiavimas	Informantas Nr. 1 „Keistis informacija ir siekti bendro rezultato“. Informantas Nr. 2 „Svarbu laiku pasidalinti informacija ir suteikti pagalbą“. Informantas Nr. 3 „<...> informacijos perdavimas ir komunikavimas su visomis suinteresuotomis institucijomis. <...> nuo informacijos tikslumo priklauso, kaip greitai ir kuo efektyvesnė pagalba bus suteikta nukentėjusiam“. Informantas Nr. 4 „Bendra veiklos vizija, bendras tikslas, nes jo siekimas būna efektyvesnis, ir, be abejojimo, keistis informacija“. Informantas Nr. 5 „Svarbus mandagus bendravimas“. Informantas Nr. 6 „<...> svarbu turėti bendrą tikslą, algoritmą bei motyvaciją padėti, nes tik taip galime įgyvendinti iškeltą tikslą“.

Šaltinis: sudaryta autorės

Kaip matome, informantų nuomonės pasiskirstė panašiai. Dauguma jų nurodė, kad efektyviam bendradarbiavimui yra svarbu turėti bendrą tikslą, būti motyvuotais, laiku perduoti ir keistis turima informacija. Anot jų, laiku ir kuo tikslesnės informacijos perdavimas bendradarbiaujančiai institucijai inspiruoja greitesnės ir efektyvesnės pagalbos suteikimą smurtą artimoje aplinkoje patyrusiam asmeniui. Informantų išsakytas nuomonės patektu klausimu galime pagrįsti Vasiliausienės ir kt. autorių (2017, p. 59) nuomonėmis, jog svarbu, kad „tarpinstitucinis bendradarbiavimas vyktų „dviejų krypčių eismo“ principu, t. y. institucijoms proaktyviai keičiantis turima informacija apie smurtą artimoje aplinkoje ir pagal kompetenciją reaguojant į kitų institucijų pateiktą naują informaciją“.

2.2.3. Bendradarbiavimo kliūtys ir jų sprendimo priemonės

Siekiant išsiaiškinti, su kokiomis kliūtimis susiduria institucijos bendradarbiaudamos smurto artimoje aplinkoje atveju, pirmiausia tiriamųjų buvo paprašyta **įvardinti, su kokiomis institucijomis bendradarbiavimas vyksta sklandžiai**. Į pateiktą klausimą visi informantai atsakė, kad bendradarbiaujama sklandžiai ir jokių sunkumų nekyla nei su viena į bendradarbiavimą įsitraukusia institucija. Pastebėtina tai, kad dauguma informantų akcentavo, kad ypač jokių kliūčių nekyla bendradarbiaujant su Valstybine vaikų teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba.

O į klausimą, **kokie veiksniai lemia sklandų bendradarbiavimą**, tiriamieji atsakė skirtingai. Žr. 2.2.3.1 lentelė.

2.2.3.1 lentelė

Sklandaus bendradarbiavimo veiksniai

Tema	Kategorija	Teiginiai
Bendradarbiavimo kliūtis, bei priemonės toms kliūtimis išspręsti	Veiksniai lemiantys sklandų bendradarbiavimo procesą	Informantas Nr. 1 „<...> kai atsirado visą parą dirbantys specialistai ir galintys iš karto teikti pagalbą, tai bendradarbiavimas yra žymiai sklandesnis ir, manau, efektyvesnis“. Informantas Nr. 2 „Institucijų atstovų kompetencija ir atsakingumas“. Informantas Nr. 3 „Tinkamas komunikavimas, informacijos keitimasis ir neatidėliotinos pagalbos suteikimas“. Informantas Nr. 4 „Svarbu turėti bendrą supratimą apie bendradarbiavimo naudą“. Informantas Nr. 5 „Darbo patirtis, įgytos žinios, noras padėti, klausymo įgūdžiai, mandagus bendravimas“. Informantas Nr. 6 „<...> sklandus bendradarbiavimas yra palaikomas, nes vyksta nuolatinis bendravimas, susitikimai, kuriuose ir siekiama kuo glaudesnio bendradarbiavimo“.

Šaltinis: sudaryta autorės

Apžvelgus informantų pateiktus atsakymus, galime daryti išvadą, kad tarpinstitucinio bendradarbiavimo sėkmės koncepcijos pagrindiniai elementai yra tinkamo partnerio pasirinkimas, bendros vizijos turėjimas, efektyvaus bendradarbiavimo kanalo pasirinkimas, kompetencija ir atsakingumas bei gebėjimas bendrauti.

Kitas klausimas, kuris buvo pateiktas informantams – **Įvardinkite, su kokiomis institucijomis dažniausiai kyla kliūčių bendradarbiavimo procese?** Čia informantų nuomonė išsiskyrė. Pasak informanto Nr. 1, „Didelių kliūčių neįkyla, tačiau pagalba iš kitų institucijų būna ne tokia greita ir ji teikiama, kai pats žmogus ieško ir prašo“. Jo nuomone, „turėtų pagalba atsirasti ir be papildomo prašymo“ (I Nr. 1). O informantai Nr. 4 ir Nr. 5 teigia, kad „dažniausiai kliūtys kyla su policija“. Likusieji tyrimo dalyviai į pateiktą klausimą atsakė teigdami, kad bendradarbiavimo procese su kitomis institucijomis dažniausiai kliūčių neįkyla.

Siekiant išsiaiškinti informantų nuomonę apie bendradarbiavimo kliūtis bei priemones toms kliūtims išspręsti, buvo užduotas klausimas - **Kokie veiksniai lemia, kad bendradarbiavimas šioje srityje nėra sklandus? Kodėl taip manote?**

Atsakymai pateikti 2.2.3.2 lentelėje.

2.2.3.2 lentelė

Nesklendaus bendradarbiavimo veiksniai

Tema	Kategorija	Teiginiai
Bendradarbiavimo kliūtis, bei priemonės joms spręsti	Pagrindinės kliūtys bendradarbiavimo procese	Informantas Nr. 1 „Visų pirma tai teisinis reglamentavimas, taip pat pagalba, kad ją padaryti efektyvesnę - kainuoja brangiai ir tam reikia numatyti finansavimą ir sukurti visą gerai veikiančią mechanizmą“. Informantas Nr. 3 „<...> kad nėra priimto tinkamo teisinio reglamentavimo. Pvz., kaip buvau minėjęs anksčiau, vienintelė institucija, kuri reaguoja „čia ir dabar“ bei atvyksta į įvykio vietą be policijos, yra VVTAJT specialistai. Manau, smurto artimoje aplinkoje atveju ir kitos institucijos, pvz, SPC specialistai irgi turėtų dirbti 24/7, kad būtų suteikiama neatidėliotina pagalba patyrusiems smurtą“. Informantas Nr. 4 „Bendros vizijos neturėjimas, skirtingas supratimas apie bendradarbiavimo svarbą, patirties stoka“. Informantas Nr. 5 „, Vykdamos skirtingos veiklos, kompromiso neradimas, bendradarbiavimo patirties stoka“.

Šaltinis: sudaryta autorės

Kaip matome iš informacijos, pateiktos lentelėje, informantų nuomonė pasiskirstė skirtingai. Apžvelgus atsakymus į pateiktą klausimą, galime daryti išvadą, kad nesklendaus bendradarbiavimo veiksniai yra netobula teisinė bazė, mažas finansavimas, skirtingas požiūris į bendradarbiavimo svarbą, vykdomos skirtingos veiklos ir bendro kompromiso neradimas sprendžiant iškilusias kliūtis.

Apibendrinant informantų pateiktus atsakymus, pasitvirtina šiame bakalauro darbe minėtų autorių Miginio ir Ulozio (2014) teiginiai, kad „<...> daugeliu atveju bendradarbiavimas neužsimezga, nes skiriasi organizacijų kultūra, veiklos sritis, skirtingai suvokiama partnerystės/bendradarbiavimo ir įgyvendinimo principai bei nepakankamas teisinis reglamentavimas.“ Taip pat apžvelgus informantų pateiktus atsakymus bei autorių Miginio ir Ulozio (2014) teiginį, kad „<...> tarporganizaciniai santykiai yra veikiami vidinių ir išorinių veiksnių, bendradarbiaujančios organizacijos tipo ir veiklos pobūdžio“. Kaip matome, čia autorių ir informantų nuomonės taip pat sutampa.

Siekiant išsiaiškinti tiriamųjų nuomonę apie bendradarbiavimo proceso tobulinimą, informantų buvo paklausta, **kokie būtų Jūsų pasiūlymai dėl efektyvesnio tarpinstitucinio**

bendradarbiavimo teikiant pagalbą asmenims, nukentėjusiems nuo smurto artimoje aplinkoje? Atsakymai matomi 2.2.3.3 lentelėje.

2.2.3.3 lentelė

Efektyvesnio tarpinstitucinio bendradarbiavimo teikiant pagalbą asmenims, nukentėjusiems nuo smurto artimoje aplinkoje link

Tema	Kategorija	Teiginiai
Bendradarbiavimo kliūtis, bei priemonės toms kliūtims išspręsti	Efektyvesnio bendradarbiavimo link	Informantas Nr. 1 „kad visokeriopą pagalbą smurtą išgyvenusi šeima gautų nedelsiant ir kad ši pagalba būtų lengvai prieinama ir siūloma, o ne pačiam žmogui jos reikėtų ieškoti“. Informantas Nr. 2 „Svarbu laiku identifikuoti smurtą artimoje aplinkoje ir pasidalinus informacija su toje srityje dirbančiomis institucijomis užkirsti kelią smurto plitimui bei suteikti būtiną pagalbą. Kiekvienoje savivaldybėje turėtų būti patvirtintas algoritmas, kaip kiekviena institucija turėtų veikti smurto artimoje aplinkoje atveju“. Informantas Nr. 3 „Su bendradarbiaujančiomis institucijomis būtų daugiau komunikuojama gyvai rengiant bendrus seminarus, konferencijas ir susirinkimus, kuriuose būtų diskutuojama apie tinkamesnį ir efektyvesnį bendradarbiavimą, tai padėtų sudėlioti taškus ant „i“. Per diskusijas yra pasiekiamas tinkamiausias variantas“. Informantas Nr. 4 „<...> reikalinga tobulinti įstatyminę bazę, nes tai yra susiję su tarpinstitucinio bendradarbiavimo procesu“. Informantas Nr. 5 „Mano nuomone, reikėtų tobulinti bendradarbiavimo procesą, ji turi būti imperatyvus pobūdžio“. Informantas Nr. 6 „Nuolat bendrauti įvairiomis priemonėmis, reguliariai numatyti susitikimus, pasitarimus, aktyviai kelti klausimus, problemas, kylančius sunkumus, diskutuoti, analizuoti, kurti algoritmus bei kita“.

Šaltinis: sudaryta autorės

Kaip matome iš lentelėje pateiktų informantų atsakymų, jų nuomonės pasiskirstė skirtingai. Apžvelgus tiriamųjų pasiūlymus, kaip galėtų būti pasiektas efektyvesnis tarpinstitucinis bendradarbiavimas, matome, kad informantų nuomonė, siekiant efektyvesnio bendradarbiavimo, suteikiant pagalbą asmenims, nukentėjusiems nuo smurto artimoje aplinkoje, turėtų būti:

- ✓ Pagalba asmenims lengvai prieinama;
- ✓ Laiku identifikuoti smurto artimoje aplinkoje požymiai;
- ✓ Greitai perduota informacija suinteresuotoms institucijoms;
- ✓ Sukurti ir patvirtinti algoritmai, kaip institucijos turėtų veikti SAA atveju;
- ✓ Suinteresuotos institucijos komunikuotų įvairiais kanalais;
- ✓ Patobulinta teisinė bazė tarpinstitucinio bendradarbiavimo procese.

Apibendrinant galime teigti, kad tiek informantų, tiek autorių, kurių teiginiai buvo analizuoti šio bakalauro darbo teorinėje dalyje, nagrinėjant mokslinės literatūros šaltinius, sutampa. Antai mokslininkai Jurkonienė, Karčiauskienė (2017), Purvaneckienė ir kt. (2019) akcentuoja, kad „<...> svarbi tarpinstitucinė sąveika ir atgalinis ryšys, <...> sąveika, būtina ir tarp institucijų bei smurtą patyrusio asmens, <...> yra svarbi prielaida tiek paslaugų kokybei, tiek jų prieinamumui bei efektyvumui“. Minėtų mokslininkų teiginiai patvirtina išsakytą informanto Nr. 1 nuomonę. O antai Bersėnaitės (2016, p. 67) teiginys, kad „<...> bendradarbiavimas bus laikomas efektyviu, <...> keičiantis informacija ir žiniomis“, patvirtina išsakytą informanto Nr. 2 nuomonę. Taip pat autorių Chomentausko ir kt. (2017, p. 53) teiginys, kad „<...> organizuojant bendrus mokymus, pasitarimus, apskrito stalo diskusijas, kurių metu kiekvienas atstovaujantis savo organizaciją turėtų galimybę išdėstyti požiūrį į šios problemos sprendimą, išsakyti kylančias problemas ir bandytų ieškoti bendro darbo sąlyčio taškų“, patvirtina informantų (Nr. 3, 6) lentelėje pateiktas nuomones.

Tuo tarpu informantų (Nr. 2, 4, 5, 6) išsakyta nuomonė dėl tarpinstitucinio bendradarbiavimo proceso tobulinimo siekiant suteikti kuo efektyvesnę pagalbą asmenims, nukentėjusiems nuo SAA, sutampa su darbe analizuotais autoriais Miginiu, Uloziu (2014, p. 38, 42). Remiantis autorių nuomone kalbant apie bendradarbiavimo kliūtis, pažymėtina tai, kad daugeliu atveju bendradarbiavimas neužsimezga, nes nepakankamas teisinis reglamentavimas.

IŠVADOS

Mokslinės literatūros analizė atskleidė, kad:

- ✓ *Bendradarbiavimas* tai procesas, kurio metu organizacijos keičiasi informacija, bendrai atlieka užduotis, dalijasi ištekliais ir ugdo vienos kitų specifinius gebėjimus, pasidalijant rizika, atsakomybe ir atlygiu.
- ✓ *Tarpinstitucinis bendradarbiavimas* yra ne kas kita, kaip skirtingų institucijų bendradarbiavimo procesas, kai tos institucijos, siekdamos savo tikslų, susidurdamos su kompleksiniais iššūkiais, spręsdamos iškilusias problemas rezultatą pasieks tik bendradarbiaudamos ir sąveikaudamos viena su kita.
- ✓ Smurtas artimoje aplinkoje - tai kurio nors šeimos nario kontroliuojantis, gąsdinantis, prievartinis elgesys, daromas tyčinis fizinis, psichinis, seksualinis, ekonominis ar kitoks poveikis, dėl kurio auka patiria fizinę, materialinę ar neturtinę žalą.
- ✓ *Policijos pareigūnai* vieni iš pirmųjų reaguoja į pranešimus apie galimą smurtą artimoje aplinkoje. Pasitvirtinus smurto atvejui, informaciją nedelsiant perduoda SPC, esant reikalui, VVATT. Nuo policijos pareigūnų pirminių veiksmų, atliktų įvykio vietoje, ir informacijos perdavimo suinteresuotoms institucijoms priklauso, kaip operatyviai, efektyviai bus suteikta kompleksinė pagalba nukentėjusiam.
- ✓ *Vaikų teisių apsaugos tarnybos skyrių* pagrindinės veiklos funkcijos – vaikų teisių apsauga. Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo pagrindu Vaikų teisių apsaugos skyriams yra numatyta imperatyvi pareiga bendradarbiauti su specializuotos pagalbos centrais, iniciatyviai įsijungti į smurto artimoje aplinkoje užkardymo procesą tiek, kiek tai liečia vaikų apsaugą.
- ✓ *Specializuotos pagalbos centras* yra viešąsias funkcijas atliekanti institucija. Centro tikslas koordinuotai spręsti nuo smurto nukentėjusių problemas, užtikrinant specializuotos kompleksinės pagalbos teikimą, stiprinant tarpinstitucinį bendradarbiavimą ir siekiant nulinio pakantumo smurtui.
- ✓ *Tarpinstitucinis bendradarbiavimas* smurto artimoje aplinkoje atveju yra būtinas. Kiekviena institucija, įsijungusi į bendradarbiavimo procesą, suteikdama specializuotą kompleksinę pagalbą smurtą patyrusiam asmeniui, yra priklausomos viena nuo kitos. Šios institucijos, nesikeisdamos informacija ir nesaveikaudamos viena su kita, tiesiog neatliktų įstatymo pagrindu nustatytų ir įtvirtintų savo veiklos funkcijų.

Atliktas policijos, vaikų teisių apsaugos skyriaus ir specializuotos pagalbos centro atstovų nuomonės tyrimas atskleidė, kad:

- ✓ Šios institucijos bendradarbiauja esant smurto artimoje aplinkoje atvejui.
- ✓ Policijos, Vaikų teisių apsaugos skyriaus ir Specializuotos pagalbos centro atstovai savo profesinėje veikloje su smurtu artimoje aplinkoje susiduria kas dieną arba dažnai, kas patvirtina, kad smurtas artimoje aplinkoje yra paplitęs neigiamas socialinis reiškiny.
- ✓ Bendradarbiavimo ir pagalbos suteikimo nukentėjusiam proceso mechanizmas yra reglamentuojamas Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatyme. Šiame įstatyme yra numatyta institucijų sąveika, mechanizmas, sujungiantis apsaugą užtikrinančias teisėsaugos įstaigas su pagalbą teikiančiomis organizacijomis – regioniniais specializuotos pagalbos centrais ir vaikų teisių apsaugos skyriais.

- ✓ Institucijų, dalyvaujančių bendradarbiaujant smurto artimoje aplinkoje atveju, pilnai pakanka, tačiau ryškėja tendencija specialistų, tokių kaip psichologų, vaikų psichiatrų trūkumas.
- ✓ Bendradarbiaujama susitinkant gyvai, skambinant telefonu ar susirašinėjant elektroniniu paštu.
- ✓ Gaunamos informacijos bendradarbiaujant pakanka, tačiau ji galėtų būti išsamesnė.

REKOMENDACIJOS

SPC ir VTAT įstaigų vadovams:

- ✓ Reguliariai rengti pasitarimus, diskusijas įtraukiant tiek savos institucijos darbuotojus, tiek kitų institucijų darbuotojus, siekiant išsiaiškėti esamą tarpinstitucinio bendradarbiavimo padėtį, pasidalinti gerąja praktika bei kartu spręsti iškilusias problemas, nesusipratimus bendradarbiavimo procese, siekiant tolimesnio nenutrūkstanto efektyvesnio bendradarbiavimo.
- ✓ Sudaryti ir teisiškai reglamentuoti algoritmus, kaip kiekviena institucija ir jos darbuotojai turėtų veikti reaguojant į smurto artimoje aplinkoje atvejus.

Teisėsaugos institucijų vadovams:

- ✓ Reguliariai organizuoti policijos pareigūnų tarnybinius mokymus smurto artimoje aplinkoje atpažinimo ir identifikavimo temomis.
- ✓ Teisės aktais reglamentuoti informacijos perdavimą suinteresuotoms institucijoms, pasitvirtinus smurto artimoje aplinkoje atvejui, kur būtų nurodyta konkreti reikalinga informacija, todėl būtų išvengta netikslios informacijos perdavimo

Savivaldybių administracijai:

- ✓ Reguliariai organizuoti suinteresuotų institucijų vadovų susitikimus, kuriuose būtų analizuojamas esamas tarpinstitucinis bendradarbiavimas, įžvelgiami trūkumai, priimami efektyviausi sprendimai tiems trūkumams pašalinti.
- ✓ Organizuoti visuomeninius, viešus prevencinius renginius, kurie formuotų bendruomenės nepakantumą smurtui, skatintų apie jų pranešimą reikiamoms institucijoms.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Adamik, A., & Nowicki, M. (2019). Pathologies and paradoxes of co-creation: A contribution to the discussion about corporate social responsibility in building a competitive advantage in the age of Industry 4.0. *Sustainability*, 11(18), 4954. Prieiga internetu: <https://www.mdpi.com/2071-1050/11/18/4954>
2. Bagdanovienė, A. (2021). *Tarpinstitucinis bendradarbiavimas teikiant pagalbą socialinę riziką patiriančioms šeimoms: Šilutės rajono atvejis* (Doctoral dissertation, Klaipėdos universitetas). Prieiga internetu: <file:///C:/Users/Asus/AppData/Local/Temp/94981821-1.pdf>
3. Bendradarbiavimo sutarties Nr. BS-3/5-IK-4384. Bendradarbiavimo sutarties pakeitimas. 2018 m. liepos 27 d. Nr. BS-4/5-IL-6973. Prieiga a per internetą: <https://vaikoteises.lt/media/file/Egle/policijos%20papidlomas%20susitarimas.pdf>
4. Bersėnaitė, J. (2016). *Verslo įmonių vystymosi trajektorijos bendradarbiaujant su mokslo ir studijų institucijomis* (Doctoral dissertation, Šiaulių universitetas). Prieiga internetu:
5. Brown, C.(2014). *Argumentai investuoti į sveikatos lygiateisiškumą Esamos perspektyvos, tendencijos ir Pavyzdžiai*. Tarptautinės konferencijos „Bendradarbiavimas siekiant sveikatos lygiateisiškumo“. Prieiga intrnetu: https://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/Veiklos_sritys/Programos_ir_projektai/Norvegijos_parama/Tarptautine_konferencija_PPT/Final%20PPP%20Brown%20equity%20conference%20vilnius%2027_11_14.pdf
6. Bučiūnas G., Velička V. (2017). *Keitimasis informacija ir tarpinstitucinis bendradarbiavimas tiriant smurto artimoje aplinkoje atvejus*. Mokslinių straipsnių rinkinys. Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka. ISSN 2335_2035. Vilnius. Prieiga internetu: <https://www.vmotnam.lt/wp-content/uploads/2018/11/metodin%C4%97s-rekomendacijos-SPC.pdf>
7. Chomentauskas, G., Dereškevičiūtė, E., & Murauskienė, D. Smurtas.
8. Cittolin, S. F. (2018). Cooperation: A Concept Analysis. Prieiga internetu: [https://idosi.org/ajbms/9\(2\)18/2.pdf](https://idosi.org/ajbms/9(2)18/2.pdf)
9. Damušytė, V. (2020). *Specializuotų pagalbos centrų teikiamos paslaugos moterims, patiriančioms smurtą artimoje aplinkoje* (Bachelor's thesis). Prieiga internetu: <https://www.vdu.lt/cris/handle/20.500.12259/106747>
10. Fedosiuk, O. (2001). Psichinės prievartos samprata baudžiamojoje teisėje. Prieiga internetu: <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/14184/3721-7750-1-SM.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
11. Gaižauskaitė, I., & Mikėnė, S. (2014). Socialinių tyrimų metodai: apklausa.
12. Gaižauskaitė, I., & Valavičienė, N. (2016). *Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu*. Prieiga internetu: <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/16724/9789955302056.pdf?sequence=1>
13. Gaižauskaitė, Valavičienė. SOCIALINIŲ TYRIMŲ METODAI: KOKYBINIS INTERVIU Vadovėlis. Vilnius, 2016
14. Gulbickaja, J. (2013). Smurto artimoje aplinkoje aspektai ir įstatymo taikymo praktika. Prieiga internetu: <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/17470/1822993X-9-19.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalact/lt/TAD/TAIS.415786/asr>
15. ISSN 2424-4589. MOKSLO TAIKOMIEJI TYRIMAI: DABARTIS IR PERSPEKTYVOS Straipsnių rinkinys 2015 (1). Šiauliai 2015.šiaurės Lietuvos kolegija. IRMA ŠIDEIKAITĖ, VIRGILIJUS JANUŠKA. Prieiga internetu: https://www.slk.lt/sites/default/files/leidinys_mokslo_taikomieji_tyrimai_2015.pdf
16. Jakštienė, R. (2019). *Smurtas artimoje aplinkoje prieš moteris: baudžiamoji teisinė apsauga*

- (Doctoral dissertation, Mykolo Romerio universitetas). Prieiga internetu: https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/15758/Disertacija_R_%20Jakstiene.pdf?sequence=2
17. Jurkonienė, I., & Karčiauskienė, R. (2016). Esamos tarpinstitucinio bendradarbiavimo situacijos Lietuvoje analizė. *Prieiga per internetą*: <http://kurkl.lt/projektai/tarpinstitucinio-bendradarbiavimo-stiprinimo-modelis-ir-problemu-sprendimas-viesajame-sektoriuje-2/>
 18. Khamis, A. M., Kamel, M. S., & Salichs, M. A. (2006, October). Cooperation: concepts and general typology. In *2006 IEEE International Conference on Systems, Man and Cybernetics* (Vol. 2, pp. 1499-1505). IEEE. Prieiga internetu: https://scholar.google.lt/scholar?hl=lt&as_sdt=0%2C5&q=22.%09Khamis%2C+A.+M.%2C+Kamel%2C+M.+S.%2C+%26+Salichs%2C+M.+A.+%282006%2C+October%29.+Cooperation%3A+concepts+and+general+typology.+In+2006+IEEE+International+Conference+on+Systems%2C+Man+and+Cybernetics+%28Vol.+2%2C+pp.+1499-1505%29.+IEEE.+&btnG=
 19. Koveckaitė, I. (2015). *Policijos ir NVO bendradarbiavimas įgyvendinant smurto artimoje aplinkoje prevenciją: Klapėdos apskrities atvejis* (Doctoral dissertation, Šiaulių universitetas). Prieiga internetu: <file:///C:/Users/Asus/AppData/Local/Temp/8931440.pdf>
 20. Kvieskienė, G., & Kvieska, V. (2012). Socialinės ekonomikos inovacijų įtaka visuomenės gerovei= Social economic innovation for welfare. *Socialinis ugdymas: mokslo darbai. Socialinių inovacijų iššūkiai.*, 2012, Nr. 21 (32). Prieiga internetu: https://www.vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/109212/1/ISSN2351-6011_2012_V_32.PG_5-17.pdf
 21. Leonaitė, K. (2019). *Žmogiškųjų išteklių vystymas bendrojo ugdymo mokykloje plėtojant pedagogų bendradarbiavimo sistemą* (Doctoral dissertation, Šiaulių universitetas). Prieiga internetu: <file:///C:/Users/Asus/AppData/Local/Temp/38097435-2.pdf>
 22. Li, Y. L., Li, R. Q., Qiu, D., & Xiao, S. Y. (2020). Prevalence of workplace physical violence against health care professionals by patients and visitors: a systematic review and meta-analysis. *International journal of environmental research and public health*, 17(1), 299. Prieiga internetu: <https://www.mdpi.com/1660-4601/17/1/299>
 23. Lietuvių kalbos žodynas. Prieiga internetu: <http://www.lkz.lt/?Zodis=bendradarbiauti&id=03036100000>
 24. Lietuvos policijos Generalinis komisaras Įsakymas., Dėl policijos pareigūnų reagavimo į pranešimus apie smurtą artimoje aplinkoje, teismo sprendimo dėl laikinųjų smurtą patyrusio asmens apsaugos užtikrinimo priemonių skyrimo vykdymo ir šio sprendimo vykdymo kontrolės tvarkos aprašo patvirtinimo“ 2018 m. Liepos 2 d. Nr. 5-V-611. Prieiga per internetą: <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/90fa3a207ef711e89188e16a6495e98c/asr>
 25. Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas. 2011 m. gegužės 26 d. Nr. XI-1425.
 26. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. Nr. 89-2741. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.111555>
 27. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. 2002 m. Nr. 37-1341. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.163482/asr>
 28. Lietuvos Respublikos Konstitucija. 1992 m. lapkričio 2 d. Nr. 331014. Prieiga per internetą: <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>
 29. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro, Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymas. „Dėl specializuotos pagalbos centrų programos patvirtinimo“. 2011 m. gruodžio 19 d. Nr. A1-534/V-1072/1V-931. Prieiga internetu:

30. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas. 1996 m. Kovo 14 d. Nr. I-1234. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.26397>
31. Lietuvos Respublikos Vidaus Reikalų Ministrui pavestų valdymo sričių 2021–2023 metų strateginis veiklos planas. 2021 m. balandžio 12 d. Nr. 1V-311 Prieiga per internetą: <https://policija.lrv.lt/uploads/policija/documents/files/administracine-informacija/planavimo-dokumentai/VRM%20SVP%202021-2023%20METU-PATVIRTINTAS.pdf>
32. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. 1994 m. Liepos 7 d. Nr. I-53. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5884/asr>
33. Lietuvos Respublikos vyriausybė nutarimas „Dėl valstybinės smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos teikimo nukentėjusiems asmenims 2014–2020 metų programos patvirtinimo“. 2014 m. gegužės 28 d. nr. 485
Prieiga per internetą: <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/b2368b30ea2711e3abf5c17841df37a3>
34. Lietuvos Respublikos vyriausybė nutarimas. „Dėl valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo“. 2005 m. Spalio 20 d. Nr. 1114. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.264166/asr>
35. Lietuvos Respublikos vyriausybė nutarimas. „Dėl viešojo valdymo tobulinimo 2012–2020 metų programos patvirtinimo“. 2012 m. Vasario 7 d. Nr. 171. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.418407/VYOiBLpIpF>
36. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas. „Dėl 2021–2030 metų Nacionalinio pažangos plan patvirtinimo“. 2020 m. Rugšėjo 9 d. Nr. 998. TAR, 2021-10-08, Nr. 21168. Prieiga per internetą: <https://www.etar.lt/portal/legalact.html?Documentid=a7a7452027f911ecad73e69048767e8c>
37. Liobikienė, N. T. (2016). Krizių intervencija socialinio darbo praktikoje: vadovėlis.
38. Lietuvos Respublikos Oficialios statistikos portalas. Prieiga internetu: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?Theme=all#/>
39. Michailovič, I., Justickaja, S., Vaičiūnienė, R., Kalpokas, V., & Visockas, E. (2019). Veiksmingo policijos ir kitų suinteresuotų institucijų bendradarbiavimo link: smurto artimoje aplinkoje atpažinimo, pagalbos ir prevencijos modelis. Prieiga internetu; <file:///C:/Users/Asus/AppData/Local/Temp/40642267.pdf>
40. Miginis, N., & Ulozas, M. (2014). „Praktinis vadovas: tarpžinybinio bendradarbiavimo stiprini mas jaunimo politikos srityje“. Prieiga internetu: https://jrd.lt/informacija-dirbantiems-su-jaunimu/metodiniai-leidiniai/el-biblioteka/leidinystaisyta_2014.10.07.pdf
41. Palubinskienė, L. (2016). *Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo įgyvendinimas Lietuvoje: Plungės rajono savivaldybės atvejis* (Doctoral dissertation, Kauno technologijos universitetas). Prieiga internetu: <file:///C:/Users/Asus/AppData/Local/Temp/16093518-1.pdf>
42. Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2020 metų veiklos ataskaita. 2021 m. kovo 1 d. Nr. 5-IL-3465. Prieiga per internetą: https://policija.lrv.lt/uploads/policija/documents/files/administracine-informacija/planavimo-dokumentai/2020%20m_%20metine%20veiklos%20ataskaita.pdf
Prieiga internetu: <file:///C:/Users/Asus/AppData/Local/Temp/2595-5512-1-SM.pdf>
Prieiga per internetą: <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.400334/asr>
43. Prosevičienė, G. (2010). Tinklinio bendradarbiavimo kokybės srityje apibrėžimas. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, (2), 45-51. Prieiga internetu: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB->

- [0001:J.04~2010~1367172418035/J.04~2010~1367172418035.pdf](#)
44. Pukinaitė, V. (2015). Palankiausios dimensijos taikyti „Sveikata visose politikose“ strategiją. Prieiga internetu: <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/14010/4048-9009-1-PB.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
 45. Purvaneckienė, G., Venslovaitė, V., Stonkuvienė, I., & Žiliukaitė, R. (2019). Smurtas artimoje aplinkoje: prevencija, apsauga, pagalba, bendradarbiavimas. Prieiga internetu: [https://socmin.lrv.lt/uploads/socmin/documents/files/Ataskaita_Smurtas_artimoje_aplinkoje_%20-%20kokybinio_%20tyrimo_%20ataskaita_docx%20\(5\).pdf](https://socmin.lrv.lt/uploads/socmin/documents/files/Ataskaita_Smurtas_artimoje_aplinkoje_%20-%20kokybinio_%20tyrimo_%20ataskaita_docx%20(5).pdf)
 46. Puškorius, S. (2007). The efficiency of the cooperation. *Public Policy and Administration*, 1(20), 24-31. Prieiga internetu: <https://ojs.mruni.eu/ojs/public-policy-and-administration/article/viewFile/2286/2092>
 47. Raišienė, A. G. (2006). Tarporganizacinis bendradarbiavimas vietos savivaldoje: partnerystės šalių atstovų susitikimų bruožai. *Socialiniai tyrimai*, (7), 114-119. Prieiga internetu: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2013~1392052788098/J.04~2013~1392052788098.pdf>
 48. Raišienė, A. G. (2008). Tarporganizacinės sąveikos turinys Lietuvos vietos savivaldos praktikų požiūriu. *Jurisprudencija*, 106 (4), 50-60.
 49. Ryu, G. W., Yang, Y. S., & Choi, M. (2020). Mediating role of coping style on the relationship between job stress and subjective well-being among Korean police officers. *BMC public health*, 20(1), 1-8. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/profile/Talat-Islam-2/publication/340462062_Work-family_conflict_and_job_dissatisfaction_among_police_officers_mediation_of_threat_to_family_role_and_moderation_of_role_segmentation_enhancement/links/5ec42b4d458515626cb82a84/Work-family-conflict-and-job-dissatisfaction-among-police-officers-mediation-of-threat-to-family-role-and-moderation-of-role-segmentation-enhancement.pdf
 50. V. Žydžiūnaitės ir S. Sabaliausko vadovėlio „Kokybiniai tyrimai. Principai ir metodai“ skyriaus „Kokybinių tyrimų etika“. Vilnius: Vaga, 2017. Prieiga internetu: https://www.academia.edu/31606247/KOKYBINIAI_TYRIMAI_PRINCIPAI_IR_METODAI_Qualitative_Research_Principles_and_Methods
 51. Vaigė, L. (2013). Apsauga nuo smurto artimoje aplinkoje: psichinės prievartos problematika. *Lithuanian centre of human rights*. http://manoteises.lt/wp-content/uploads/2014/05/Analyze_Psichines_prievartos_problematika_Laima_Vaige.pdf. Prieiga internetu: https://manoteises.lt/wp-content/uploads/2014/05/Analyze_Psichines_prievartos_problematika_Laima_Vaige.pdf
 52. Vaitkevičiūtė, G. (2016). *Ar kiekviena nusikalstama veika, turinti smurto artimoje aplinkoje požymių, vertintina kaip turinti visuomeninės reikšmės?* (Doctoral dissertation, Vytauto Didžiojo universitetas). Prieiga internetu: <https://vb.vdu.lt/object/elaba:15973943/>
 53. Valstybinės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir Policijos departamentas prie vidaus reikalų ministerijos 2018 m. Liepos 2 d.
 54. Vangen, S., Potter, K., & Jacklin-Jarvis, C. (2017). Collaboration and the governance of public services delivery. Prieiga internetu: <http://oro.open.ac.uk/51742/3/Collaboration%20and%20the%20governance%20of%20public%20services%20delivery%20Vangen%20et%20al%20%281%29.pdf>
 55. Vasiliauskienė, L. H., Dirmotaitė, E., & Vasiliauskaitė, Z. (2017). Metodinės rekomendacijos Specializuotos pagalbos centrų darbuotojams, savanoriams bei Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymą įgyvendinančių institucijų darbuotojams ir specialistams.[Methodological recommendations for Specialized Help Centres staff and volunteers as well as for employees and professionals of institutions' responsible for the implementation of the Protection against Domestic Violence]. Kaunas: Spaudos praktika.

- Išleista Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos lėšomis. Vilnius: Vilniaus moterų namai.*
56. Visuotinė Lietuvos enciklopedija. Prieiga internetu: <https://www.vle.lt/straipsnis/bendradarbiavimas/>
57. Vizgirdaitė, J. (2011). Meaning of collaboration: From different social contexts to common understanding. *Socialiniai mokslai*, (4), 70-83. Prieiga internetu: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2011~1367184115284/J.04~2011~1367184115284.pdf>
58. Žalimienė, L., Gvaldaitė, L., Gevorgianienė, V., Petružytė, D., Seniutis, M., & Šumskienė, E. (2020). Vaiko teisių apsaugos specialistų darbo organizavimo klausimai teisinio reglamentavimo kontekste. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 2020, nr. 25 (1), p. 27-46. Prieiga internetu: https://www.vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/111324/3/ISSN2029-5820_2020_N_25_1.PG_27-46.pdf
59. Палавинскене, б., иванова, в. В., & чапурко, т. М. (2013). Домашнее насилие: некоторые вопросы криминологического исследования и предотвращения в россии и литве domestic violence: some questions of kriminological research and prevention in russia and lithuania. *Редакционная коллегия: ЛА Прохоров*, 176. Prieiga internetu: http://www.yur.ksei.ru/netcat_files/userfiles/NAUKA/konf/sbornik-yuristy%202.pdf#page=176

PRIEDAI

1 priedas

KLAUSIMYNAS

TARPINSTITUCINIS BENDRADARBIAVIMAS SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE ATVEJU

Įvadinis pokalbis: Laba diena, Vilniaus universiteto Šiaulių akademijos viešojo administravimo bakalauro studijų programos, V kurso studentė Jolanta Bružienė atlieka tyrimą, kurio tikslas yra išsiaiškinti, kaip skirtingų institucijų atstovai supranta tarpinstitucinio bendradarbiavimo svarbą, kaip vyksta bendradarbiavimas tarp skirtingų institucijų smurto artimoje aplinkoje atveju, kokios kliūtys kyla, ką reikėtų keisti siekiant sklandesnio tarpinstitucinio bendradarbiavimo smurto artimoje aplinkoje atveju. Gauta informacija bus panaudota bakalauro baigiamajame darbe. Atliekant tyrimą užtikrinami tokie etikos principai kaip konfidencialumas, teisė į tikslios informacijos gavimą.

Įstaigos, kurioje dirbate pavadinimas –
Profesinės veiklos funkcijos –
Darbo stažas atliekamose pareigose –
Išsilavinimas -

I. Klausimai, skirti nustatyti bendradarbiavimo poreikį ir bendradarbiaujančias institucijas.

1. Prašau apibūdinkite savo profesinės veiklos paskirtį ir pobūdį.
2. Kaip dažnai savo veikloje tenka susidurti su smurto artimoje aplinkoje atvejais?
3. Išvardinkite institucijas, su kuriomis Jums tenka bendradarbiauti smurto artimoje aplinkoje atveju.

4. Kokių kitų institucijų ar specialistų įsitraukimo reikėtų, norint efektyviau išspręsti smurtą artimoje aplinkoje patiriančių asmenų problemas? Kodėl taip manote?

5. Jūsų nuomone, pakanka gautos informacijos iš bendradarbiaujančios institucijos, kad galėtumėte tuoj pat suteikti pagalbą asmenims, nukentėjusiems nuo smurto artimoje aplinkoje?

II. Klausimai, skirti išsiaiškinti bendradarbiavimo formą.

6. Kokia forma dažniausiai vyksta bendradarbiavimas su kitomis institucijomis (susitikimai, susirašinėjimai veiklos klausimais, skambučiai telefonu)?

7. Jūsų nuomone, kokios bendradarbiavimo formos yra tinkamiausios? Kodėl?

8. Kaip manote, kas yra svarbu bendradarbiavimo procese? Kodėl taip manote?

III. Klausimai, skirti išsiaiškinti apie bendradarbiavimo kliūtis bei priemones toms kliūtims išspręsti?

9. Įvardinkite, su kokiomis institucijomis bendradarbiavimas vyksta sklandžiai?

10. Kokie veiksniai lemia sklandų bendradarbiavimą?

11. Įvardinkite, su kokiomis institucijomis dažniausiai kyla kliūčių bendradarbiavimo procese?

12. Jūsų nuomone, kokie veiksniai lemia, kad bendradarbiavimas šioje srityje nėra sklandus? Kodėl taip manote?

13. Kokie būtų Jūsų pasiūlymai dėl efektyvesnio tarpinstitucinio bendradarbiavimo teikiant pagalbą asmenims, nukentėjusiems nuo smurto artimoje aplinkoje?

AČIŪ UŽ ATSAKYMUS

DUOMENŲ ANALIZĖ IR INTERPRETACIJA

Tema	Kategorija	Teiginiai
Bendradarbiavimo poreikis ir bendradarbiaujančios institucijos	Profesinės veiklos paskirtį ir pobūdį	Informantas Nr. 1 „administracinių pažeidimų bei nusikaltimų prevencijos, viešosios tvarkos ir eismo saugumo užtikrinimas, nusikalstamų veikų atskleidimas ir ištyrimas ir bendras saugumo politikos užtikrinimas <...> skyriaus pareigūnai, <...> reaguoja į iškvietus dėl vykdymų ar įvykdytų įvairių teisės pažeidimų ir atlieka pirminius ir neatidėliotinus veiksmus įvykio vietoje“. Informantas Nr. 2 „Siekti, kad būtų užtikrintos vaiko teisės ir teisėti interesai. Koordinuoti, kad vadovaujantis teisės aktais laiku būtų išnagrinėti pranešimai susiję su galimais vaiko teisių pažeidimais ir užtikrinta reikalinga pagalba vaikui(-ams) ir jo(-ų) šeimai“. Informantas Nr. 3 „atlieku viešosios tvarkos ir eismo saugumo užtikrinimą bei reaguojau į iškvietus dėl vykdymų ar įvykdytų įvairių teisės pažeidimų (tiek administracinio, tiek baudžiamojo pobūdžio) ir atlieku pirminius ir neatidėliotinus veiksmus įvykio vietoje. Taip pat vykdau įvairias užduotis susijusias su į probaciją įtrauktais asmenimis, asmenimis turinčiais laikytis saviizoliacijos bei iš įkalinimo įstaigos grįžusiais asmenimis“. Informantas Nr. 4 „Tikslas – gavus pranešimą iš policijos pareigūnų apie smurtą artimoje aplinkoje patyrusius asmenis, suteikti jiems specializuotą kompleksinę pagalbą“. Informantas Nr. 5 „Specializuotos kompleksinės pagalbos teikimas asmeniui patyrusiam smurtą artimoje aplinkoje, įveikiant kritinę būklę“. Informantas Nr. 6 „Užtikrinti vaiko interesą visur ir visada“.
	Smurto artimoje aplinkoje dažnis profesinėje veikloje	Informantas Nr. 1 „<...> tenka susidurti kiekvieną dieną“. Informantas Nr. 2 „<...> tenka susidurti gana dažnai“. Informantas Nr. 3 „Su smurtu artimoje aplinkoje tenka susidurti kiekvieną dieną“. Informantas Nr. 4 „Kiekvina dieną“. Informantas Nr. 5 „Kiekvina dieną“. Informantas Nr. 6 „Labai dažnai“.
	Bendradarbiavimo proceso dalyviai	Informantas Nr. 1 „Valstybinės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centras, Klaipėdos miesto šeimos ir gerovės centras, Klaipėdos miesto nakvynės namai, Klaipėdos miesto socialinės paramos skyrius“. Informantas Nr. 2 „<...> Policija, Probacija, Socialinių paslaugų centru, Krizių centru, SPC“. Informantas Nr. 3 „Valstybinės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centras, Klaipėdos miesto šeimos ir gerovės centras, Klaipėdos miesto nakvynės namai, Klaipėdos miesto socialinės paramos skyrius, Klaipėdos greitosios medicinos pagalba, Klaipėdos priešgaisrinė apsaugos ir gelbėjimo tarnyba, Bendrosios pagalbos centras“. Informantas Nr. 4 „su VTAS, savivaldybių įstaigomis, seniūnijomis ar nevyriausybiniomis organizacijomis, teikiančiomis pagalbą smurtą patyrusiems asmenims, įstaigomis ir organizacijomis, teikiančiomis laikino apgyvendinimo ar kitas būtinas paslaugas, su policija, sveikatos priežiūros įstaigomis, teisinę pagalbą teikiančiomis įstaigomis ir institucijomis“. Informantas Nr. 5 „<...> socialines paslaugas teikiančiomis institucijomis, policija, gydymo įstaigomis, priklausomybių centrais, bendruomeniniais namais, vaikų teisių apsaugos skyriais“. Informantas Nr. 6 „<...> teisėsaugos institucijos: policija, teismai, prokuratūra, probacija, medicininės ekspertizės įstaiga; medikai; ugdymo įstaigos; socialinės įstaigos; pedagoginė psichologinė tarnyba; psichologai, psichiatrai; nevyriausybinių organizacijų bei kita“.
	Papildomų institucijų	Informantas Nr. 1 „su šeima turi pradėti dirbti specialistai, <...>

Bendradarbiavimo forma	įtraukimo poreikis	psichologai, taip pat kartais smurto aukos yra priverstos gyventi kartu su smurtautoju, nes negauna pagalbos iš socialinės paramos institucijų. Tai turi būti kompleksinis darbas su šeima priklausomai kokios pagalbos jai reikia“. Informantas Nr. 2 „Šiuo metu pakanka nurodytų institucijų įsitraukimo sprendžiant smurtą patiriančių asmenų problemas“. Informantas Nr. 3 „Daugiau institucijų įtraukti nereikia, reiktų, kad tokio pobūdžio veikloje visos institucijos kurias išvardijau aukščiau tinkamai atliktų savo darbą“. Informantas Nr. 4 „Papildomų specialistų ar institucijų įsitraukimo kaip ir nereikia, nes jų yra pakankamai. Reikėtų tobulinti teisinę bazę ir bendradarbiavimo mechanizmą, kad jis vyktų sklandžiau“. Informantas Nr. 5 „Visi specialistai ir paslaugos prieinamos, esant reikalui institucijos geranoriškai bendradarbiauja“. Informantas Nr. 6 „Pastebimas kompetentingų specialistų trūkumas, t. y. psichologų, vaikų psichiatrų. Taip pat yra didžiulis trūkumas specialistų, kurie padėtų delinkventinio elgesio turintiems vaikams“.
	Informacijos gautos iš bendradarbiaujančios institucijos pakankamumas	Informantas Nr. 1 „Taip informaciją, kur žmogus gali kreiptis mes turime ir ją perduodame nukentėjusiam asmeniui, <...> kad po įvykusio smurto čia ir dabar nukentėjęs žmogus galėtų gauti operatyvią pagalbą – to dar pas mus nėra“. Informantas Nr. 2 „Pakanka“. Informantas Nr. 3 „<...> nepakanka, nes dirbant reagavimo skyriuje, visą pirminę informaciją apie smurtą artimoje aplinkoje yra gaunama iš BPC. Gaunama informacija dažniausiai būna abstrakti, situacija neaiški ir neaišku kokia pagalba yra reikalinga“. Informantas Nr. 4 „Kartais informacijos nepakanka“. Informantas Nr. 5 „Dažnu atveju pakanka“. Informantas Nr. 6 „Žinoma ne retai pasitaiko, jog raštiška informacija apie galimai panaudotą smurtą nebūna išsami bei tiksli (nebūna ar būna klaidingai nurodyti kontaktiniai asmenų duomenys). Tačiau glaudaus bendradarbiavimo dėka, visada gaunama reikiama patikslinta informacija“.
	Bendradarbiavimo su kitomis institucijomis forma	Informantas Nr. 1 „<...> jeigu kyla grėsmė vaiko saugumui, tai iš karto yra kviečiamas vaikų teisių specialistas, <...> tai yra tik vienintelė institucija, kuri atvyksta iš karto į įvykio vietą“. Informantas Nr. 2 „Kitoms institucijoms (pagal situaciją) yra pranešama iš karto po įvykio numatyta tvarka, <...> elektroniniu būdu“. Informantas Nr. 3 „Tolimesnio tyrimo metu, <...> vyksta susirašinėjimas, <...> gali dalyvauti kartu su asmenimis atliekant proceso veiksmus. Taip pat, kad gerinti tarp institucijų bendradarbiavimą yra daromi susitikimai, diskusijos ir siekiama, kad pagal dabartinį teisinį reglamentavimą būtų pasiektas kuo geresnis rezultatas“. Informantas Nr. 4 „Visomis formomis. Dažniausiai susirašinėjama, skambinama, esant poreikiui organizuojami kontaktiniai ar nuotoliniai susitikimai“. Informantas Nr. 5 „<...> jei įvykio vietoje yra nepilnametis asmuo į įvykio vietą yra kviečiamas vaikų teisių specialistas kuris savo kompetencijos ribose sprendžia problemą, tai vienintelė institucija kuri, <...> į įvykio vietą ir bendradarbiavimas vyksta „akis į akį“. Su likusiomis institucijomis yra bendraujama elektroniniu būdu susirašinėjant bei bendraujant skambinant telefonu“. Informantas Nr. 6 „Dažniausiai vyksta susirašinėjant elektroniniu paštu, o jeigu informacija reikalinga skubiai, tai bendraujama telefonu arba susitinkant kontaktiniu būdu“. Informantas Nr. 7 „Susirašinėjant elektroniniu paštu, telefonu arba susitinkant kontaktiniu būdu“. Informantas Nr. 8 „Tarpinstitucinis bendradarbiavimas vyksta labai įvairiai: telefonu; el. paštu; nuotolinėmis ryšio ir programų priemonėmis; pasitarimai; susitikimai; apskrito stalo diskusija; raštu bei kita“.
	Efektyviausios bendradarbiavimo	Informantas Nr. 1 „<...> geriausiai, kad būtina pagalba būtų teikiama neatidėliotinai, kad įvykus tokiam įvykiui atvyktų ne tik policija, bet ir

	formos	kitų institucijų atstovai, kad suteikti pagalbą, kad tas smurtas nesikartotų“. Informantas Nr. 2 „Tinkamiausia forma būtų kontaktiniai ar nuotoliniai susitikimai“. Informantas Nr. 3 „Tinkamiausia bendradarbiavimo forma būtų neatidėliotinas atvykimas į įvykio vietą, nukentėjusiam suteikiant reikalingą pagalbą bei informaciją ką toliau daryti, kaip elgtis ir tt. Tokiu būdu būtų tinkamai užkirstas kelias tolimesniam smurtui artimoje aplinkoje ir asmenims suteikta visokeriopa pagalba.“ Informantas Nr. 4 „, Visos“. Informantas Nr. 5 „, Visos bendradarbiavimo formos yra tinkamos“. Informantas Nr. 6 „, <...> bendravimo formos yra labai geros, <...> tai priklauso individualiai nuo konkrečios situacijos“.
	Sklandus bendradarbiavimas	Informantas Nr. 1 „Keistis informacija ir siekti bendro rezultato“. Informantas Nr. 2 „Svarbu laiku pasidalinti informacija ir suteikti pagalbą“. Informantas Nr. 3 „, <...> informacijos perdavimas ir komunikavimas su visomis suinteresuotomis institucijomis. <...> nuo informacijos tikslumo priklauso kaip greitai ir kuo efektyvesnė pagalba bus suteikta nukentėjusiam“. Informantas Nr. 4 „Bendra veiklos vizija, bendras tikslas, nes jo siekimas būna efektyvesnis, ir be abejo keistis informaciją“. Informantas Nr. 5 „, Svarbus mandagus bendravimas“. Informantas Nr. 6 „, Tarpinstitucinio bendradarbiavimo procese labai svarbu turėti bendrą tikslą, algoritmą bei motyvaciją padėti, nes tik taip galime įgyvendinti iškeltą tikslą“.
	Institucijos su kuriomis vyksta sklandus bendradarbiavimas	Informantas Nr. 1 „, <...> su Valstybinės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba“. Informantas Nr. 2 „, Su visomis“. Informantas Nr. 3 „, <...> su vaikų teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, greitosios medicininės pagalbos medikais ir su Priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojais“. Informantas Nr. 4 „, Didesnių nesklaidumų nekyla nei su viena institucija“. Informantas Nr. 5 „, Su visomis mano minėtomis institucijomis bendradarbiavimas vyksta sklandžiai“. Informantas Nr. 6 „, Su visomis įstaigomis ir institucijomis bendradarbiavimas yra pakankamai geras, sklandus“.
Bendradarbiavimas o kliūtis, bei priemonės toms kliūtims išspręsti	Veiksniai lemiantys sklandų bendradarbiavimo procesą	Informantas Nr. 1 „Ankščiau bendradarbiavimas nebuvo toks sklandus, nes jis labiau buvo susirašinėjimo forma, <...> įvykus tam tikroms permainoms minėtoje tarnyboje, kai atsirado visą parą dirbantys specialistai ir galintys iš karto teikti pagalbą, tai bendradarbiavimas yra žymiai sklandesnis ir manau efektyvesnis“. Informantas Nr. 2 „, Institucijų atstovų kompetencija ir atsakingumas“. Informantas Nr. 3 „, Tinkamas komunikavimas, informacijos keitimasis ir neatidėliotinos pagalbos suteikimas“. Informantas Nr. 4 „, Svarbu turėti bendrą supratimą apie bendradarbiavimo naudą“. Informantas Nr. 5 „, Darbo patirtis, įgytos žinios, noras padėti, klausymo įgūdžiai, mandagus bendravimas“. Informantas Nr. 6 „, <...> sklandus bendradarbiavimas yra palaikomas, nes vyksta nuolatinis bendravimas, susitikimai, kuriuose ir siekiama kuo glaudesnio bendradarbiavimo“.
	Institucijos su kuriomis kyla kliūčių bendradarbiaujant	Informantas Nr. 1 „, Didelių kliūčių nekyla, tačiau pagalba iš kitų institucijų būna ne tokia greita ir ji teikiama kai pats žmogus ieško ir prašo. Turėtų pagalba atsirasti ir be papildomo prašymo“. Informantas Nr. 2 „, Nekyla“. Informantas Nr. 3 „, Negalėčiau išskirti vienos institucijos. Svarbiausia yra, kad visos institucijos tinkamai ir efektyviai vykdytų įstatymo joms priskirtas funkcijas, t. y. Suteiktą pagalbą“. Informantas Nr. 4 „, Dažniausiai kliūtys kyla su policija“. Informantas Nr. 5 „, Su Policija“.

		Informantas Nr. 6 „Negalėčiau įvardinti nei vienos įstaigos ar institucijos su kuriomis kiltų kliūčių bendradarbiavimo procese“.
	Pagrindinės kliūtys bendradarbiavimo procese	Informantas Nr. 1 „Visų pirma tai teisinis reglamentavimas, tai pat šią pagalbą, kad ją padaryti efektyvesnę - kainuoja brangiai ir tam reikia numatyti finansavimą ir sukurti visą gerai veikiančią mechanizmą.“ Informantas Nr. 3 „<...> kad nėra priimto tinkamo teisinio reglamentavimo. Pvz. kaip buvau minėjęs anksčiau vienintelė institucija kuri sureaguoja „čia ir dabar“ bei atvyksta į įvykio vietą be policijos yra VVTAIT specialistai. Manau smurto artimoje aplinkoje atveju ir kitos institucijos pvz SPC specialistai ir turėtų dirbti 24/7, kad būtų suteikiama neatidėliotina pagalba patyrusiems smurtą.“ Informantas Nr. 4 „Bendros vizijos neturėjimas, skirtingas supratimas apie bendradarbiavimo svarbą, patirties stoka“. Informantas Nr. 5 „Vykdomos skirtingos veiklos, kompromiso neradimas, bendradarbiavimo patirties stoka“.
	Efektyvesnio bendradarbiavimo link	Informantas Nr. 1 „kad visokeriopą pagalbą smurtą išgyvenusi šeima gautų nedelsiant ir kad ši pagalba būtų lengvai prieinama ir siūloma, o ne pačiam žmogui jos reikėtų ieškotis“. Informantas Nr. 2 „Svarbu laiku identifikuoti smurtą artimoje aplinkoje ir pasidalinus informacija su toje srityje dirbančiomis institucijomis užkirsti kelią smurto plitimui bei suteikti būtiną pagalbą. Kiekvienoje savivaldybėje turėtų būti patvirtintas algoritmas kaip kiekviena institucija turėtų veikti smurto artimoje aplinkoje atveju“. Informantas Nr. 3 „Su bendradarbiaujančiomis institucijomis būtų daugiau komunikuojama gyvai rengiant bendrus seminarus, konferencijas ir susirinkimus, kuriuose būtų diskutuojama apie tinkamesnį ir efektyvesnį bendradarbiavimą, kas padėtų sudėlioti taškus ant „i“. Per diskusijas yra pasiekiamas tinkamiausias variantas“. Informantas Nr. 4 „<...> reikalinga tobulinti įstatyminę bazę kas yra susiję su tarpinstitucinio bendradarbiavimo procesu“. Informantas Nr. 5 „Mano nuomone, reikėtų tobulinti bendradarbiavimo procesą, jį turi būti imperatyvus pobūdžio“. Informantas Nr. 6 „Nuolat bendrauti įvairiomis priemonėmis, reguliariai numatyti susitikimus, pasitarimus, aktyviai kelti klausimus, problemas, kylančius sunkumus, diskutuoti, analizuoti, kurti algoritmus bei kita“.